

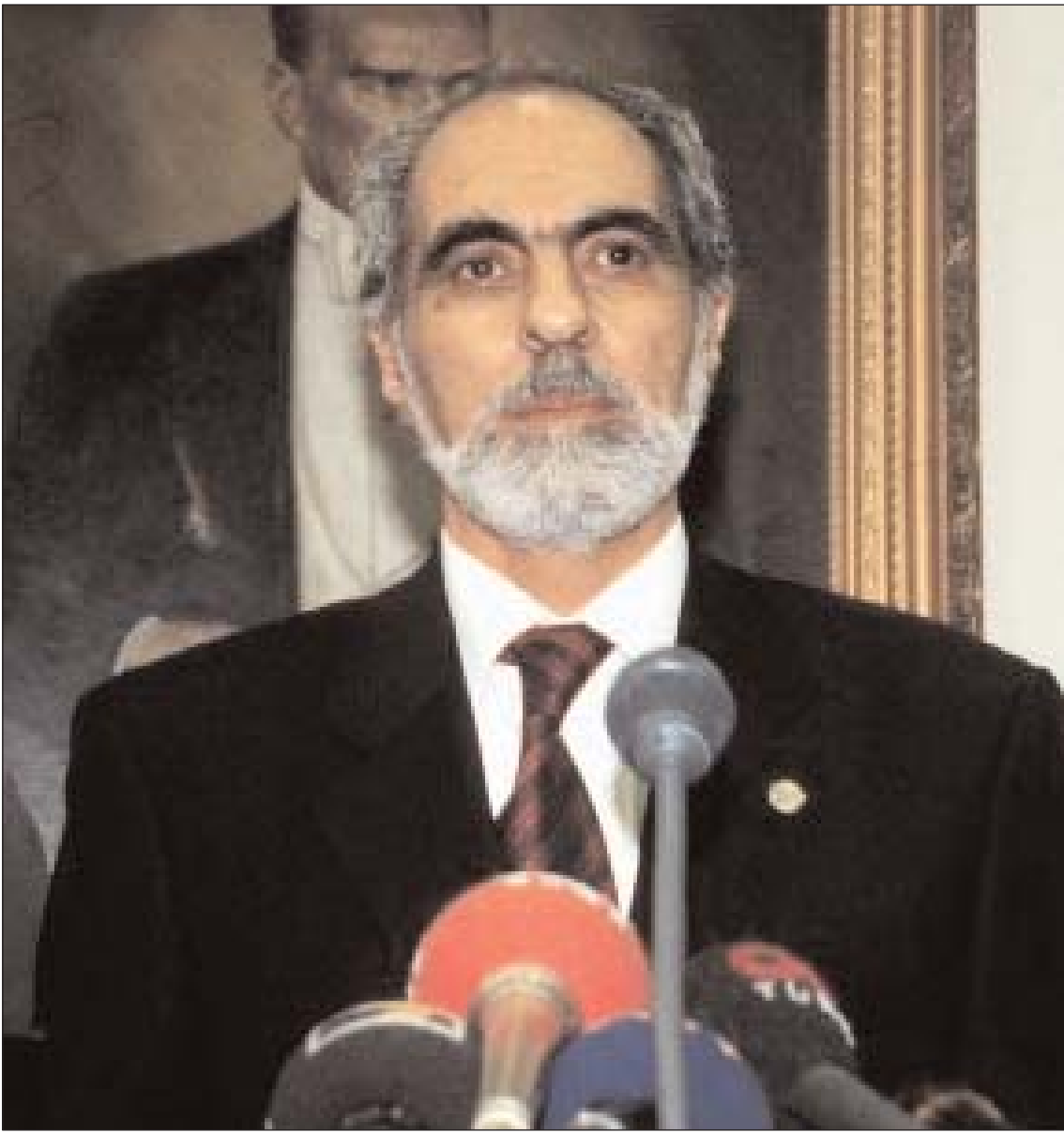
525-ci qəzet

18 avqust 2012-ci il, şənbə, №149 (3705). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Elçibəy müəmməsi

AZƏRBAYCANIN SABİQ PREZİDENTİNİN ZƏHƏRLƏNƏRƏK
ÖLDÜRÜLMƏSİ İLƏ BAĞLI MÜRACİƏT ƏSASINDA CİNAYƏT İŞİ AÇILDI

Səh.3

Fransa səfirliyinin viza şöbəsi
müvəqqəti bağlanır

Səh.4

Şimon Peres: "İsrail ABŞ-ın köməyi
olmadan İrana hücum edə bilməz"

Səh.4

Bu gün hava necə olacaq?

Səh.4

Əsgər qayadan yıxıldı

Səh.5

Ermənistan genişmiqyaslı hərbi
təlimlərə başlayıb

Səh.5

Ermənilər atəşkəsi
pozmaqda davam edirlər

Səh.5

İranda yenidən zəlzələ olub

YERALTI TƏKANLAR
AZƏRBAYCANIN HƏMSƏRHƏD
YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏLƏRİNDƏ
DƏ HİSS EDİLİB

Səh.5

ABŞ-ın yeni səfiri gəlir

RİÇARD MORNİNGSTAR:

"DAĞLIQ QARABAĞ
MÜNAQİŞƏSİNİN HƏLLİ HƏM
AZƏRBAYCANIN, HƏM DƏ
ERMƏNİSTANIN
MƏNAFEYİNƏ XİDMƏT EDİR"

Səh.6

"İran məzhəb məsələsindən
istifadə edib Azərbaycanı
zəiflətməyə çalışır"

KƏRİM ƏSGƏRİ:

"İNKİŞAF ETMİŞ VƏ GÜCLÜ
AZƏRBAYCAN İRANDAKI
AZƏRBAYCANLILAR ÜÇÜN
NÜMUNƏ OLUR"

Səh.8

Qulu Novruzov: "Yeni dərs
ilinə hazırlıq yekunlaşmaq
üzrədir"

"NÖVBƏTİ DƏRS İLİ ÜÇÜN
ÇAP EDİLƏCƏK YENİ
DƏRSLİK NÜSXƏLƏRİNİN
SAYI 4 MİLYONDAN
ÇOX OLACAQ"

Səh.9

Plüralizm və müasir media:
reallıqlara və perspektivlərə
baxış

PROFESSOR
CAHANGİR MƏMMƏDLİ
İLƏ SÖHBƏT

Səh.22

İlk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri üzrə şagird qəbulu aparılır

2012-2013-cü tədris ili üçün ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri üzrə şagird qəbuluna başlanılıb. Təhsil Nazirliyinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, sənəd qəbulu avqustun 15-dən 31-dək, şagirdlərin seçim prosesi isə sentyabrın 1-dən 10-dək davam edəcək. Növbəti tədris ilində ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri üzrə şagird qəbulu planı ümumilikdə 20380 nəfər, o cümlədən, dövlət vəsaiti hesabına 17660 nəfər, ödənişli əsaslarla 2720 nəfər olacaqdır. Nazirliyin məlumatında bildirilib ki, buraxılış planının 13238 nəfər, o cümlədən ödənişli əsaslarla 1950 nəfər olacağı proqnozlaşdırılır. Ağdam, Qubadlı, Zəngilan rayonlarının və Şuşa şəhərinin fəaliyyəti müvəqqəti dayandırılmış peşə məktəblərinə (24, 126, 144, 72, nömrəli texniki peşə məktəbləri) şagird qəbulu məsələsinə həmin məktəblərin fəaliyyəti tam bərpa olunduqdan sonra baxılması qərara alınıb.

S.QARAYEVA

"İrəli" "XXI əsrin liderləri"ndə Azərbaycanı təmsil edib

Rusiya Federasiyasının Rostov şəhərində Rusiya Gənclər İttifaqı tərəfindən hər il təşkil olunan "XXI əsrin liderləri" yay düşərgəsi yekunlaşıb. Layihənin tərəfdaşı olaraq düşərgədə "İrəli" İctimai Birliyinin üzvlərindən ibarət 20 nəfərlik nümayəndə heyəti təmsil olunub.

"İrəli" İctimai Birliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Nəzakət Əliyevanın verdiyi məlumata görə, düşərgə müddətində MDB ölkələrin gənc liderləri bir araya gələrək, "Liderlik", "Gənclər siyasəti", "Tələbə idarəetmə orqanları" mövzularında təlim və seminarlarda iştirak ediblər. Səfər müddətində "İrəli" İctimai Birliyinin Nəzakət Təftiş Komissiyasının sədri Xəqani Fərəcov Rusiya Gənclər İttifaqının sədri Pavel Krasnarski, ittifaqın Beynəlxalq əlaqələr üzrə departament rəhbəri Nikita Smirnov ilə görüşüb. Görüşdə iki təşkilat arasında əlaqələrin genişləndirilməsi, birgə əməkdaşlıq memorandumunun imzalanması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. Eyni zamanda Rusiya İctimai Palatasının nümayəndəsi Aleksandr Sakalov və yeni yaranmış "Birlik" Beynəlxalq Gənclər İctimai Birliyinin icraçı direktoru Məhəmməd Əliyevlə də görüş keçirilib.

Səfər sonunda Azərbaycan nümayəndə heyəti Taqanroq şəhərində yerləşən II Dünya Müharibəsində 416-cı diviziyası, Azərbaycanlı döyüşçülərə həsr olunmuş abidəni ziyarət ediblər: "Məlumat üçün qeyd edim ki, "İrəli" İctimai Birliyi Azərbaycanın ən fəal təşkilatı olaraq müxtəlif beynəlxalq layihələr və düşərgələrdə yaxından iştirak edir".

S.QARAYEVA

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavinləri:

Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli

Redaktor müavinləri:

Aydın Bağirov, Mirhacib Məcid,

Isgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

İnternet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet "Azərbaycan" nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: "525" şirkəti

İndeks: 0046, tiraj: 3525, sifariş: 2592

"TURAN", AzərTAc, "TREND", APA

və "OLAYLAR"ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşımır.

© işarəsi altında dərc olunan materiallar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

BDU-da Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkəzinin yenidənqurmadan sonra açılışı olub

Dünən Bakı Dövlət Universitetində (BDU) Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkəzinin yenidənqurulmadan sonrakı açılış mərasimi keçirilib. Mərasimində Koreya tərəfindən informasiya texnologiyalarının yayılmasının planlaşdırılması və əlaqələndirilməsi şöbəsinin müdiri Ryu İm Çul, Beynəlxalq İnzibati İnkışaf Mərkəzinin müdiri Ko Vung Coi, informasiya texnologiyalarının yayılmasının planlaşdırılması və əlaqələndirilməsi şöbəsinin müdir müavini Park Cin So, Koreyanın Azərbaycandakı səfiri Lee Ci Ha, Azərbaycan tərəfindən isə Azərbaycan Respublikası Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirinin müavini Elmır Vəlizadə, Bakı Dövlət Universitetinin prorektorları və müəllim-professor heyəti iştirak ediblər.

Açılış mərasimində çıxış edən Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, akademik Abel Məhərrəmov 2008-ci ilin dekabrın 17-də açılmış Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkəzinin Azərbaycan Dövləti ilə Cənubi Koreya Dövlətinin dostluğunun bir rəmzi olduğunu deyib. Mərkəz haqqında tədbir iştirakçılarında məlumat verən rektor, 3 otaqdan ibarət olan Azərbaycan-Koreya Informa-

siya təminatı Mərkəzində Seminar otağı, İnformasiya – Kommunikasiya Texnologiyaları üzrə Treninq Laboratoriyası və İnternet zalının fəaliyyət göstərdiyini vurğulayıb. O, bildirib ki, İnformasiya – Kommunikasiya Texnologiyaları üzrə Treninq Laboratoriyası 75 ədəd kompüter və iki geniş ekranlı proyektor ilə təchiz olunub. İnternet zalı isə öz növbəsində tələbələrə və tədqiqatla məşğul olan şəxslərin internet vasitəsilə lazımı məlumatları əldə etmələri məqsədinə xidmət edir. Rekturun sözlərinə görə, Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkəzində Beynəlxalq konfranslar və seminarlar keçirilir. Məsələn, BMT tərəfindən maliyyələşdirilən Beynəlxalq İqtisadiyyat Universiteti ildə bir dəfə bir həftəlik iqtisadiyyat üzrə Beynəlxalq konfransı bu mərkəzdə keçirir. Eyni zamanda bu mərkəzdə Rusiyadan, Ukraynadan, Türkiyədən dəvət olunan alimlərin də seminarları təşkil olunur. Bunlarla yanaşı olaraq hər həftə proqramlaşdırma dillərinə və İnternet texnologiyalarına daha mükəmməl yiyələnmək üçün bu mərkəzdə tələbələrə və müəllimlərin seminarları keçirilir. Həmçinin Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkə-

zində elmi ad almaq üçün dissertant və doktorantların müdafiəsi də təşkil olunur və onlar müdafiə zamanı müasir kompüter avadanlıqlarından istifadə edirlər.

Bakı Dövlət Universiteti ilə Cənubi Koreya Universitetləri arasında elmi və təhsil sahəsindəki əməkdaşlığın gün-gündən genişləndiyini deyəən akademik, Tətbiqi riyaziyyat fakültəsinin bir çox tələbələrini Cənubi Koreyanın KAİST Universitetində təhsillərini müvəffəqiyyətlə davam etdirdiklərini xatırladıb.

Koreyanın Dövlət İdarəçiliyi və Təhlükəsizlik nazirinin müavini Seo Pil Eon Azərbaycanın ən nüfuzlu universiteti olan Bakı Dövlət Universitetində Azərbaycan-Koreya İnformasiya təminatı Mərkəzinin yenidənqurulmadan sonrakı açılış mərasimində iştirakından qürur duyduğunu deyib. Qonaq bu mərkəzin Azərbaycanın informasiya texnologiyaları sahəsində inkişafına dəstək verəcəyini bildirib.

Qeyd edək ki, yenidənqurulmadan sonra mərkəz 30 ən müasir kompüterlə təmin olunub. Təmir və təchizat işləri isə əvəzsiz olaraq (BDU tərəfindən vəsait ödənilmədən) həyata keçirilib.

Sevinc QARAYEVA

"Rəsmi Tehran həтта, zəlzələdən də antiəzərbaycançı məqsəd üçün bəhrələnir"

"Dünyada çoxlu zəlzələlər olub və olacaq. O cümlədən İranın da zəlzələlərlə bağlı özünəməxsus tarixi var. Dünyanın ən seysmik regionlarının birində yerləşən İranda çoxsaylı insan tələfatı ilə müşayiət olunan zəlzələlər baş verib. Lakin İranda zəlzələlər heç zaman bu qədər siyasiləşməmişdi". APA-nın məlumatına görə, bunu Siyasi İnnovasiya və Texnologiya Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Mübariz Əhmədov deyib. Politoloqun fikrincə, İranın Azərbaycana qarşı işləyən mətbuatını müşahidə etdikdə sanki təbii zəlzələnin deyil, siyasi zəlzələnin baş verdiyinin şahidi oluruq: "Bu qisimdən olan mətbuat orqanları İran azərbaycanlılarına qarşı işləyən təbliğat vasitələrinə çevrildi. Onlar qəflətən bəla ilə üzleşmiş Azərbaycan əhalisində ümid yaratmaq əvəzinə antiəzərbaycan təbliğatı yeni element qoşdular: guya beynəlxalq qüvvələr avtomatınlarını göndərərək həmin zəlzələ ərazisindəki avtomobil yollarında tıxaclar yaradırlar və bununla da İran maşınlarının zəlzələ bölgəsinə getməsinə maneçilik yaradırlar. İranda fəaliyyət göstərən azərbaycandilli mətbu orqanları bu cür dəhşətli, qəfil təbii fəlakətlə üzleşmiş əhalidə ümid yaratmaq üçün dünyanın və ya qonşu dövlətlərin zəlzələdən zərər çəkmişlərə yardım gəldiyi fikrini təkrarlamaq bilirdi. Belə addım adamlarda ümitsizliyi azaldar, dözümlü artırardı. Reallıqda istənilən ölkə vətəndaşının İran ərazisinə daxil olması İranın sərhəd-nəzarət orqanlarının icazəsi ilə mümkündür. Sanki azərbaycandilli İran mətbuatı belə bir təbii fəlakətin olacağından xəbərdar imiş və buna hazırlaşmış. Zəlzələnin baş verməsindən sonra ilk şərhlərin tıxac üzərində qurulması bunu deməyə əsas yaradır. Rəsmi Tehran zəlzələ regionuna ən zəruri vaxtda diqqət ayırmadı. Bu, İranın siyasi elitasındakı bütün azərbaycanlılar üçün tarixi utandır. İran rəhbərliyinin zəlzələ bölgəsindəki

əhaliyə münasibəti ölkəsinin vətəndaşına olan münasibət deyildi, azərbaycanlılara olan münasibət idi. Yaxın keçmişdə İranın qeyri-azərbaycanlılar yaşayan regionlarında da zəlzələlər olub. Fars ideologiyasının nökrəi olan "elitar İran azərbaycanlıları" həmin zəlzələlər zamanı rəsmi Tehranın davranışını saatbasaat izləməklə hansı səviyyəyədək alçaqlıqlarını başa düşə bilərlər. Təbii ki, mənaviyyəti olmayanlar İranda azərbaycanlılara qarşı nəyin baş verdiyini anlamayacaqlar.

İran Azərbaycanında baş vermiş zəlzələdə yerli əhaliyə qarşı haqsızlıq təkə bu deyildi: 20 saat ərzində xilasetmə istiqamətində heç bir iş görməyən rəsmi Tehran zəlzələ bölgələrini torpaqlamaq əmrini verdi. Başqa sözlə, azərbaycanlıları diri-diri basdırdılar. Dünya tarixində 20 saat ərzində xilasetmə işlərinin başlanmaması və xilasetmə işləri başlamadan həmin ərazilərin torpaqlanması görünməmiş hadisədir. İran rəhbərliyinin bu addımı insanlığa, bəşəriyyətə və dinə qarşı həqarətdir. Dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq, heç bir azərbaycanlının bu hadisəni unutmağa haqqı yoxdur: İran rəhbərliyinin imkanı olsa, bizim milləti diri-diri torpağa basdırar.

Urmiya gölünün qurumasında rəsmi Tehranın, o cümlədən Ermənistan üzərində qurulmuş siyasəti olmasaydı, bu zəlzələdə baş verənləri təsadüfi hadisə hesab etmək olardı. Urmiya gölü ekoloji fəlakətdə olduğu halda, İranın Ermənistanla SES tikintisi məsələsini gündəlikdə saxlaması rəsmi və dini Tehranın Azərbaycan xalqına qarşı uzunmüddətli strateji məqsədlərinin necəliyindən xəbər verir.

Özünü güclü dövlət hesab edən İran ölkə ərazisinə xarici yardım buraxmadı. Eyni zamanda özü də yardım edə bilmədi. Gücü sözə verib: Azərbaycanca hansısa azsaylı izləyicisi olan sayt və ya qəzet İranda zəlzələnin adını çəkirsə, dərhal onu işıq-

landırılar, İran mətbuatı orada sionistlərin barmağını axtarırlar. Biz indi İsrailin gücünə inanmağa məcburuq. İsrail İranı, onun başında duranları nə günə salıbsa, 33 il keçməsinə baxmayaraq, bu gün də İran rəhbərliyi İsrailin nökrəi olmağa can atır. Azərbaycan mətbuatında ən küncdə yazılan yazını gören teokratik rejim təmsilçiləri dinə qarşı edilən hörmətsizlikləri görmürlər. Zəlzələdə Azərbaycan mətbuatının rolunu gören iranlılar nədənsə, İranda ki cümə namazlarında Allahın adından danışılan yalanları, Quran-Kərim ayələrinin saxtalaşdırılmasını, həтта özlərindən yeni ayələrin icad edilməsini görmək istəmirlər.

İranın Azərbaycan dilli mətbuatı bir dəfə də olsun zəlzələdən zərər çəkənlərə Azərbaycan Respublikasından yardımın göndərilməsi ilə bağlı ayrıca xəbər yaymadı. Digər xəbərlərin və ya şərhlərin içərisində bu məsələyə qısaca toxundu. Bu mənada İranda Azərbaycan dilli mətbuatın İran-Azərbaycan münasibətlərini düşmənciliyə çevirməsi istiqamətindəki prioriteti bir daha sübut olundu. İranda Azərbaycan dilli mətbuat özlərindən yalan məlumat, şərhlər düzəltməklə İran-Azərbaycan münasibətlərini düşmənciliyə doğru istiqamətləndirirlər. İranda ən çox sui-istifadə olunan iki məsələ var: bunlardan biri din, digəri isə Azərbaycanlıdır. Rəsmi və dini Tehranın hansına - İslam dininə və ya Azərbaycana daha çox həqarətlə yanaşdığını demək çətinidir, çünki yeri gələndə antiəzərbaycançılıq, yeri gələndə isə dinimizi saxtalaşdırılmasını ön plana çıxarırlar. Hər halda bir şey gün kimi aydındır: İran rəhbərliyi o boyda dövləti Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan xalqına və azərbaycanlılara düşmən etsə də, Azərbaycan Respublikası güclənir, Azərbaycan xalqı qüdrətlənir, dünya azərbaycanlıları inkişaf edir. Son 20 illik vəziyyəti müqayisə etsələr, hər şeyi özləri başa düşəcəklər".

mr.fix®

TİKİNTİ KİMYƏVİLƏRİ

Əziz xalqımızı Müqəddəs Ramazan Bayramı
münasibətilə təbrik edir, millətimizə xoşbəxtlik,
dövlətimizə isə sülh və əmin-amanlıq arzulayırıq !

Elçibəy müəmması

AZƏRBAYCANIN SABİQ PREZİDENTİNİN ZƏHƏRLƏNƏRƏK
ÖLDÜRÜLMƏSİ İLƏ BAĞLI MÜRACİƏT ƏSASINDA CİNAYƏT İŞİ AÇILDI

ALMURAD ƏLİYEV: "ELÇİBƏYİN ÖLÜMÜNÜN SƏBƏBLƏRİ
CİDDİ ŞƏKİLDƏ ARAŞDIRILMALIDIR"

Sabiq ölkə prezidenti Əbülfəz Elçibəyin qəsdən zəhərlənməsi barədə Müasir Müsavat Partiyasının sədri Hafiz Hacıyevin müraciəti Bakı Şəhər Prokurorluğunda araşdırılıb. "Trend"-in sorğusuna cavab olaraq, bunu Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidmətinin rəhbəri Eldar Sultanov deyib. E.Sultanovun sözlərinə görə, araşdırma zamanı H.Hacıyev və başqaları Elçibəyin ölümündən əvvəl zəhərləndirilməsi, bununla əlaqədar onun səhhətinin pisləşməsi barədə məlumat əldə etdiklərini və həmin qanunsuz əməlin qəsdən törədilməsinə kifayət qədər ehtimalların olduğunu bildiriblər.

Toplanmış material üzrə şəhər prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 29, 120.1-ci (qəsdən adam öldürməyə cəhd) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb. Hazırda iş üzrə zəruri istintaq tədbirləri davam etdirilir və nəticəsi barədə ictimaiyyətə əlavə məlumat veriləcək.

"Əbülfəz Elçibəyin vəfatının səbəbləri ilə bağlı məsələnin tam araşdırılmasını istəyirəm". Bunu isə keç-

miş prezident Əbülfəz Elçibəyin qardaşı Almurad Əliyev deyib. A. Əliyev bildirib ki, Ə. Elçibəyin zəhərlənməsinə inanmasa da, prosesin nə ilə nəticələncəyini bilmək istəyir: "Hələ ki, məni istintaqa çağırmağıblar. Lakin istintaq qrupunun üzvləri mənimlə danışmayıblar".

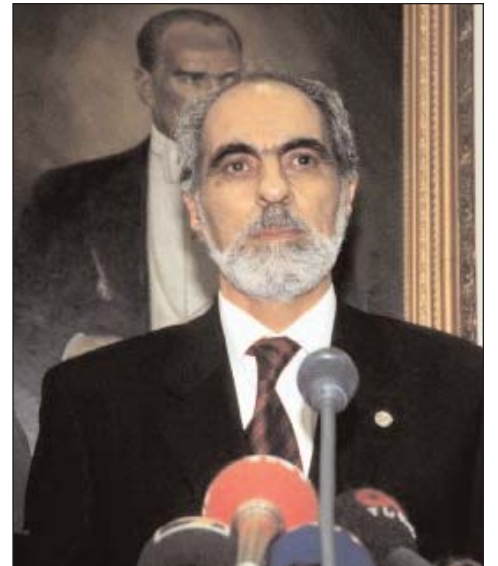
O, Ə. Elçibəyin ölümünün səbəblərinin daha ciddi araşdırılmasının tərəfdarı olduğunu da qeyd edib: "Yaxşısı budur, məsələ məhkəmədə araşdırılsın. Əli Kərimli isə bu məsələ ilə bağlı mənimlə danışmayıb. Hər halda avqustun 20-də Ə. Elçibəyin vəfatı günü ilə bağlı məzarı üzərində keçirilən tədbirdə Əli Kərimli ilə görüşəcəyik".

Əbülfəz Elçibəyin ən yaxın silahdaşlarından olan, hazırda Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyasının (KXCP) sədri Mirmahmud Mirəlioğlu Modern.az-a açıqlamasında eks-prezidentin zəhərlənərək, öldürülməsi ilə bağlı Hafiz Hacıyevin qaldırdığı məsələlərin yersiz olduğunu deyib.

"Mən bu məsələlərlə bağlı hesab edərdim ki, bəzi təfərrüatlar, dəqiq-

ləşdirmələr yersizdir. Amma bəziləri də əsassız deyil. Bu barədə kifayət qədər şahid var. Təbii ki, bu məsələlərlə bağlı informasiya olan insanlar da çoxdur", - deyərək KXCP sədri vurğulayıb. M.Mirəlioğlu Bakı Şəhər Prokurorluğunda başlanan cinayət işi ilə bağlı hələki istintaqa çağırılmadığını bildirib: "İstintaqa görə məni prokurorluqdan dəvət edən olmayıb, mən ancaq Azərbaycan mediasından və bir-iki nəfərdən bu barədə eşitmişəm".

Mövzu ilə bağlı Ə. Elçibəyin keçmiş silahdaşlarından olan deputat Fazil Mustafa da münasibət bildirib: "Bu, danışmaq istəmədiyim məsələlərdən biridir. Çünki insanların dəqiq haqları olmayanda insanları bu cür incitmək yanlış bir şeydir. Əbülfəz Elçibəyin də hər hansısa bir siyasi məqsəd üçün bir vasitə olaraq istifadə olunmasını doğru hesab etmirəm. Onun ölümündən sonra adının bu formada hallanması düz deyil. Mən hər halda Əbülfəz Elçibəyin xəstəliyi və necə müalicəyə getməsinin gizli detallarına qədər bildiyi-

mə görə deyə bilərəm ki, o haqq dünyasındadır və xəstəliyə görə dünyasını dəyişib. O baxımdan da məsələnin üzərinə bu cür gəlinməsi səhvdir. Türkiyədə də Turqut Özal məsələsi qaldırıldı, amma Əbülfəz Elçibəylə bağlı situasiya tamamilə fərqlidir. Tam məsuliyyətlə deyirəm ki, xəstələndərək, yəni müəyyən ciddi bir xəstəlik səbəbindən dünyasını dəyişib. Onun xəstəliyini ilkin bilən, yəni bu işin müalicə və başqa məsələlərin təşkil etməyə çalışan insan kimi hər hansısa şübhəli bir məqama açığı rast gəlmədim. Müalicənin gecikdirilməsi səbəbindən bu ölüm bir az tezleşdi. Vaxtında profilaktik məsələlər həll edilmədiyinə görə xərcəng xəstəliyi onu dünyasını dəyişməyə gətirib çıxartdı. Kiminsə əlində əsaslar varsa, fakt kimi qoy-sun ortalığa".

Fransa səfirliyinin viza şöbəsi müvəqqəti bağlanır

Fransanın Azərbaycandakı səfirliyinin viza şöbəsi bağlanacaq. Səfirlikdən APA-ya verilən məlumata görə, şöbənin bağlanması viza üçün müraciət edən şəxslərin qəbulunu yaxşılaşdırmaq məqsədilə həyata keçirilən təmir işləri ilə əlaqədardır. Viza şöbəsi 2012-ci ilin 7-22 sentyabr tarixləri arasında olan müddətdə 5 iş günü ərzində bağlı olacaq. Şöbənin bağlı olacağı günlərin dəqiq tarixləri barədə ən gec avqustun 27-dək məlumat verəcək.

Dindarlar İsrail səfirliyi qarşısında aksiya keçirdilər

Azərbaycan İslam Partiyası (AİP) və bir qrup dindar Qüds Günü ilə bağlı İsrailin Azərbaycandakı səfirliyinin binası qarşısında aksiya keçirməyə cəhd edib. APA-nın məlumatına görə, səfirliyin yerləşdiyi binaya yaxınlaşmağa cəhd edən aksiya iştirakçılarının qarşısı polis tərəfindən alınıb. Aksiya zamanı AİP-in sədr əvəzi Hacı Elçin Manafov, partiya sədrinin siyasi məsələlər üzrə müavini Akif Heydərlı, Sumqayıt şəhər komitəsinin sədri Vüqar İbov və daha iki nəfər saxlanılıb.

Saxlanılan şəxslər Yasamal Rayon Polis İdarəsinə aparılıblar. Aksiyada "Qüdsdən çəkil!", "Qarabağ və Qüds işğal altındadır", "İşğalçı rejimlərə ar olsun", "İsrail, sionizm, Azərbaycandan rədd ol" şüarları səsləndirilib. Aksiyanın qətnaməsinin oxunmasına imkan verilməyib.

Dünən AİP üzvləri və bir qrup dindar Şəhidlər Xiyabanında da dinc yürüş keçirib. Aksiya iştirakçıları Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edib, şəhidlərin ruhuna dualar oxuyublar. Sonda qətnamə oxunub. Qətnamədə İsraildən Fələstin torpaqlarının azad edilməsi ilə bağlı BMT-nin 181, 242, 298, 338, 446 sayılı qətnamələrini icra etmək tələb olunub.

Şimon Peres: "İsrail ABŞ-ın köməyi olmadan İrana hücum edə bilməz"

"Təbii ki, ABŞ-ın köməyi olmadan İsrail İrana hücum edə bilməz". APA-nın "Fars" xəbər agentliyinə istinadən verdiyi məlumata görə, bunu İsrail prezidenti Şimon Peres deyib.

Onun sözlərinə görə, İsrailin təbii ki, bu işin öhdəsindən gələ bilməyəcəyi bellidir: "Təbii ki, belə bir qərar almağımız da mümkündür. Lakin yenə də ABŞ-la məsləhətləşəcəyik. Mən şəxsən ABŞ prezidenti Barak Obamanın İranın nüvə silahı əldə etməsinə mane olmaqla əlaqədar məsuliyyətinə sadıq olduğuna inanıram".

tenndan

CONSTRUCTION

Azərbaycan xalqını müqəddəs Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edir, xalqımıza sulh, səadət, əmin-amanlıq, rüzi və bərəkət arzulayırıq. Allah bütün oruc və ibadətlərinizi qəbul eləsin!

Tanınmış hərbi ekspert vəfat edib

Azərbaycanın tanınmış hərbi eksperti, ehtiyatda olan polkovnik İldırım Məmmədov vəfat edib.

Mərhumun yaxınlarının APA-ya verdiyi məlumata görə, 61 yaşlı İ. Məmmədov ötən gecə ürək tutmasından dünyasını dəyişib. Mərhumun cənazəsi doğulduğu Tərtər rayonunun Qapanlı kəndinə aparılıb, orada dəfn olunacaq.

Qeyd edək ki, İ. Məmmədov 1951-ci ildə Tərtərin Qapanlı kəndində anadan olub. 1970-71-ci illərdə Almaniyadakı Sovet qoşunları qrupunda xidmət edib. 1971-75-ci illərdə Novosibirsk Ali Hərbi Ümumqoşun Siyasi Məktəbində təhsil alıb. 1975-ci ildən 1986-cı ilədək Uzaq Şərq Hərbi Dairəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1980-ci ildə Kiyevdə təkmilləşdirmə kursunu bitirib. 1984-88-ci illərdə Moskva Hərbi Akademiyasının ümumqoşun fakültəsində təhsil alıb. 1989-cu ildə Marşal Şapoşnikov adına Baş Qərargah Akademiyasının atəş kursunu bitirib. İ. Məmmədov Sovet Ordusunun 4 alayında komandir müavin olub. 1991-ci ilin noyabrından Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində xidmətə başlayıb.

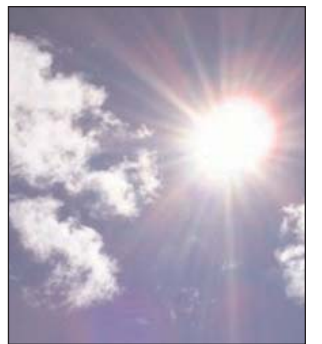
1996-1998-ci illərdə hərbi hissə komandiri olub. 1999-2002-ci illərdə Ali Hərbi Məktəbdə baş müəllim vəzifəsində çalışıb. 2007-ci ildən bu günə qədər Hərbi Analitik Tədqiqatlar Mərkəzinin direktoru idi.

Allah rəhmət eləsin!

Bu gün hava necə olacaq?

Bakı və Abşeron yarımadasında avqustun 18-də hava şəraitinin dəyişkən buludlu, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Arabir güclənən şimal-qərb küləyi əsəcək. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Hidrometeorologiya Departamentindən APA-ya verilən məlumata görə, havanın temperaturunun gecə 21-25, gündüz 29-34 isti olacağı gözlənilir. Abşeronun çimərliklərində dəniz suyunun temperaturu Sumqayıt, Novxanı, Pırşağı, Nardaran, Bilgəh, Zaqlubada 25-26, Buzovna, Mərdəkan, Şüvəlanda 26-27, Türkan, Hövsan, Şıx, Sahildə 28-29 dərəcə isti olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında avqustun 18-də hava şəraitinin əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin axşam bəzi dağlıq rayonlarda şimşək çaxacağı, qısamüddətli yağış yağacağı ehtimalı var. Arabir güclənən qərb küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 20-25, gündüz 32-37, dağlarda gecə 12-17, gündüz 24-29 dərəcə isti olacaq. Avqustun 18-də Abşeron yarımadasında hava şəraitinin əsasən yağmursuz keçəcəyi, şimal-qərb küləyinin arabir güclənəcəyi gözlənilir.

İranda yenidən zəlzələ olub

YERALTI TƏKANLAR
AZƏRBAYCANIN HƏMSƏRHƏD
YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏLƏRİNDƏ
DƏ HİSS EDİLİB

İranda növbəti zəlzələ baş verib. AMEA Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzindən APA-ya verilən məlumata görə, zəlzələ avqustun 16-da saat 22:14-də İran ərazisində qeydə alınıb. 10 km dərinlikdə bağ verən zəlzələnin episentrdə maqnitudası 5.00 olub.

Yeraltı təkanlar Azərbaycan Respublikasının İran İslam Respublikası ilə həmsərhəd yaşayış məntəqələrində 3 baldan 2 bala qədər hiss olunub.

"Azəriqaz" poçtu sökə bilmədi

1 sayılı Bakı Yerli İnzibati – İqtisad Məhkəməsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin (İB) "Azərpoçt" MMC-yə qarşı iddiası əsasında məhkəmə prosesi başa çatıb. APA-nın məlumatına görə, məhkəmənin qərarı elan olunub. Qərara əsasən, iddia təmin olunmayıb.

Qeyd edək ki, istehsalat birliyi qaz kəmərlərinin mühafizə zonasında inşa olunan tikilinin sökülməsi iddiası ilə məhkəməyə müraciət edib.

Ermənilər atəşkəsi pozmaqda davam edirlər

Erməni silahlı bölmələri dünən və bu gecə Ermənistan Respublikasının Noyenberyan rayonunun Voskevan və Voskepar kəndlərində, işğal olunmuş Füzuli rayonunun Aşağı Əbdülrəhmanlı, Horadiz; Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu kəndləri yaxınlığında və adsız yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərdən atəşkəs rejimini pozublar. Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, düşmən cavab atəşi ilə susdurulub.

Əsgər qayadan yıxıldı

Azərbaycan ordusunda faciəli hadisə baş verib.

APA-nın məlumatına görə, hadisə Müdafiə Nazirliyinin Naxçıvanda yerləşən "N" sayılı hərbi hissəsində, Ermənistan-Azərbaycan qoşunlarının təmas xəttində qeydə alınıb. Ordumuzun əsgəri, 24 yaşlı Samir Malik oğlu Adıgözəlov dağdan sürüşərək yıxılıb. Nəticədə ağır xəsarət alan əsgər hospitala yerləşdirilib. Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəis müavini, mayor Teymur Abdullayev faktı təsdiqləyib. Əsgərin vəziyyəti stabil-ağır qiymətləndirilir.

Qeyd edək ki, S. Adıgözəlov Sumqayıt şəhərindən həqiqi hərbi xidmətə çağırılıb.

Ermənistan genişmiqyaslı hərbi təlimlərə başlayıb

Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın Ağdam rayonunun işğal olunmuş ərazilərində genişmiqyaslı hərbi təlimlərə başlayıblar. APA-nın Qarabağ bürosunun xəbərinə görə, bu gün səhər 9.30 radələrindən başlayaraq, işğal altındakı Şahbulaq və Uzundərə adlanan ərazilərdə keçirilən təlimlərdə artilleriya və zirehli texnikalardan istifadə olunur. Ağdamın cəbhə xəttinə yaxın olan ərazilərdə güclü partlayış səsleri eşidilir.

Qeyd edək ki, işğalçı Ermənistan ordusu sözügedən ərazilərdə vaxtaşırı hərbi təlimlər keçirirlər.

Azərbaycan xalqını

MÜQƏDDƏS RAMAZAN BAYRAMI

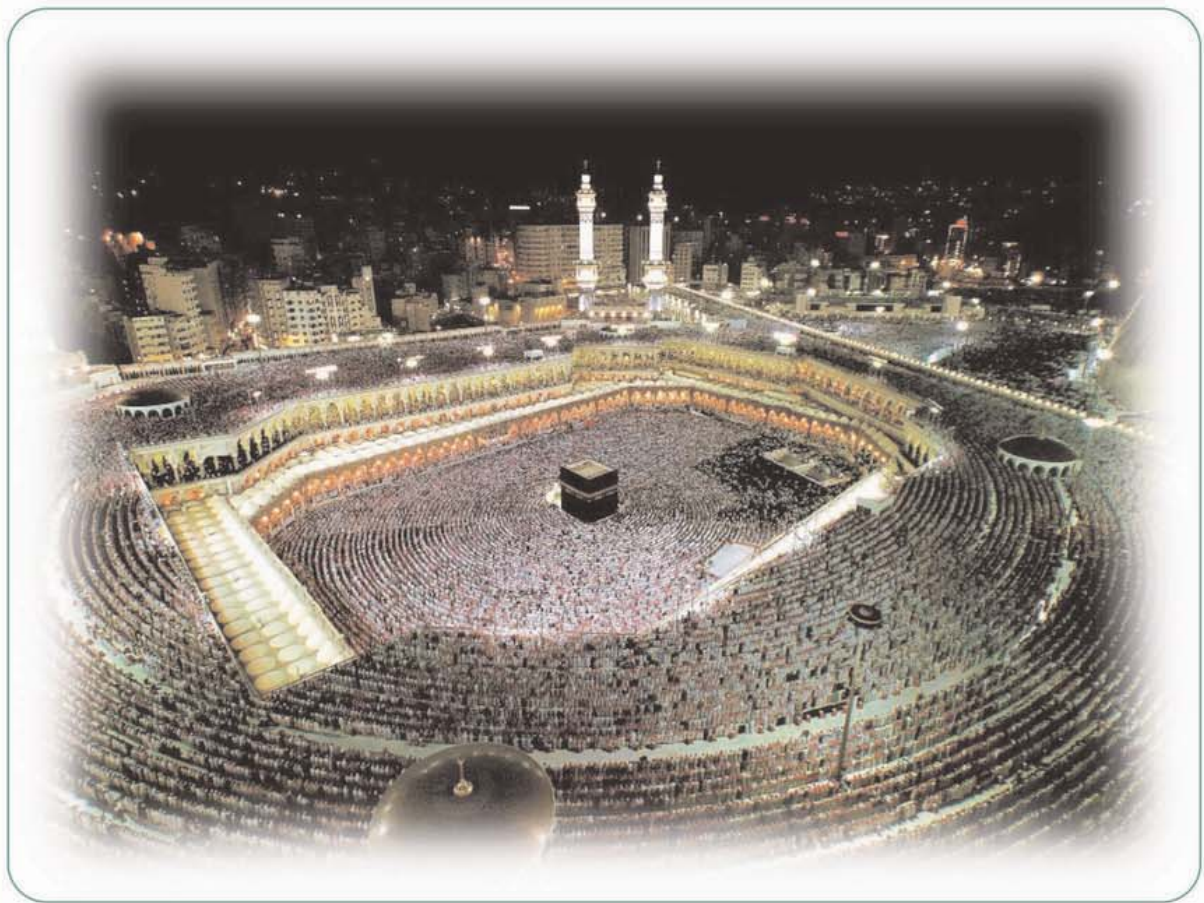
münasibətilə təbrik edir,

hər evə sülh, səadət,

ruzi və bərəkət arzulayırıq.

ALLAH BÜTÜN İBADƏT

VƏ DUALARINIZI QƏBUL ETSİN!

Baku Steel Company, Azərbaycan, Bakı AZ1029, Mir Cəlal küçəsi 15,
Tel.: 490-30-70, Faks: 490-30-71, www.bakusteel.com

Rüşvətخورluqda təqsirləndirilən baş həkimin məhkəməsi başlayıb

Dünən Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində 14 sayılı Birləşmiş Şəhər Xəstəxanasının rüşvətخورluqda təqsirləndirilən sabiq baş həkimi Oqtay Salamovun cinayət işi üzrə məhkəmənin hazırlıq iclası keçirilib. APA-nın məlumatına görə, prosesdə məhkəmə baxışının vaxtı avqustun 24-nə təyin edilib.

Qeyd edək ki, Baş Pro-

kurorluğun cinayət işi ilə bağlı yaydığı məlumatda Səhiyyə Nazirliyinin 14 sayılı Birləşmiş Şəhər Xəstəxanasının baş həkimi O. Salamovun Bakı şəhər sakinindən Tibbi Sosial Ekspert Komissiyasına göndərişin verilməsi üçün rüşvət tələb etdiyi göstərilib. Bu il mayın 3-də keçirilmiş istintaq-əməliyyat tədbirləri nəticəsində 14 sayılı Birləşmiş

Şəhər Xəstəxanasının baş həkimi Salamov Oqtay İsgəndər oğlu saxlanılıb. O, Tibbi Sosial Ekspert Komissiyasına 88 nömrəli göndərişin verilməsi üçün xəstəxananın Buzovna qəsəbəsində yerləşən inzibati binasındakı xidməti otağında Bakı şəhər sakinindən 3 min manat məbləğində pulu rüşvət kimi alarkən cinayət başında yaxalanıb. Oqtay

Salamovun xidməti otağına baxış keçirilərkən qəzetə bükülmüş 30 ədəd 100 manatlıq əsginaslarla - cəmi 3 min manat məbləğində pul və vətəndaşın adı qeyd olunmuş qeydiyyat kitabçası maddi sübut kimi götürüldü.

Həmin faktlara görə Cinayət Məcəlləsinin 311.1-ci (rüşvət alma) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb.

ABŞ-ın yeni səfiri gəlir

RİÇARD MORNINGSTAR: "DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİNİN HƏLLİ HƏM AZƏRBAYCANIN, HƏM DƏ ERMƏNİSTANIN MƏNAFƏYİNƏ XİDMƏT EDİR"

Vaşinqtonda fəaliyyət göstərən ABŞ-Azərbaycan Ticarət Palatasında ABŞ-ın Azərbaycandakı yeni səfiri Riçard Morningstarla görüş keçirilib. APA-nın "Amerikanın səsi"ne istinadən verdiyi məlumata görə, səfir Xəzər regionunda enerji əməkdaşlığı və təhlükəsizliyindən bəhs edib. ABŞ-ın regionda enerji siyasətinin memarı hesab edilən R. Morningstar ölkəsinin regionla balanslı siyasət yeritdiyini bildirib: "Bu gün ABŞ-ın regionda enerji siyasəti daha mürəkkəb və daha çoxşaxəlidir".

R. Morningstar Azərbaycanda həllini tapmamış məsələlərə toxunaraq, Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən danışıb. O, münaqişənin həllinin hər iki tərəfin mənafeyinə xidmət etdiyini vurğulayıb.

Son 20 ildə 20 dəfədən artıq Azərbaycanda olduğunu deyən R. Morningstar "Cənub enerji dəhlizi", xüsusilə "Nabucco" neft kəmərinin enerji ehtiyatlarının diversifikasiyası baxımından Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb.

Görüşdə yeni səfirin Azərbaycana avqust

ayının 25-dən sonra yola düşəcəyi bildirilib.

Qeyd edək ki, R. Morningstar 2009-cu ildə ABŞ dövlət katibinin Avrasiyada enerji məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi vəzifəsinə təyin edilib. 1999-2001-ci illərdə isə o, ABŞ-ın Avropa Birliyində səfiri olub.

Mələhət İbrahimqızı: "Suriya ermənilərinin işğal olunmuş ərazilərə köçürülməsi planı Ermənistanın növbəti təxribatlarından biridir"

"Suriya ermənilərinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinə köçürülməsi planı Ermənistanın növbəti təxribatlarından biridir. Ermənistan işğalçı dövlətdir və bu fakt beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi sənədlərdə də öz əksini tapır. Ölkəsinin işğalçı kimi dünyada tanınması onun vətəndaşları üçün utanc bir şeydir". Bu fikirləri Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, Milli Məclisin deputatı Mələhət İbrahimqızı müsahibəsində deyib. M.İbrahimqızı bildirib ki, təcavüzkar adını öz üzərinə götürmüş Ermənistan hər cür hərəkətlər gözləmək olar. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində Ermənistan narkotik qaçaqmalçılığından tutmuş terrorçuların hazırlandığı yer kimi istifadə edir: "Bu gün Suriyada yaşayan ermənilər də bilir ki, Ermənistanda əhali sürətlə azalır. Bu problem tək erməni gənclərin ölkəni tərk etməsi ilə bağlı deyil, həm də Ermənistanda doğumun ölümdən az olması ilə əlaqədardır. Bu mənada Ermənistanda iqtisadi demografik problem mövcuddur. Ona görə də, həm Ermənistanı, həm də Dağlıq Qarabağı əhali tərk edir. Ermənistan rəsmiləri demografik problemi həll etmək üçün Suriya ermənilərini bu ərazilərə köçürməyə çalışırlar". Millət vəkili deyib ki, onlar bu yolla problemi ört-basdır etməyə cəhd göstərirlər: "Azərbaycan ictimaiyyəti bu məsələ ilə bağlı etirazlarını davam etdirməlidir, problemi beynəlxalq təşkilatların, dünya dövlətlərinin diqqətinə çatdırmalıyıq". O bildirib ki, Suriya erməniləri həm bu ölkədə qanlı döyüşlərdə rejim tərəfindən iştirak edir, həm də PKK silahlılarınin tərkibində Türkiyəyə qarşı vuruşurlar: "Əgər Serj Sarkisyan Dağlıq Qarabağda terrorçu rejim yaradıbsa, Suriyadan

terrorçu erməni qruplarının oraya gətirilməsi də bu siyasətin tərkib hissəsidir. Deməli, Sarkisyan yenə də bu cinayətlərlə məşğul olmaq istəyir. Azərbaycan ictimaiyyəti bu məsələ ilə bağlı etirazlarını davam etdirməlidir, problemi beynəlxalq təşkilatların, dünya dövlətlərinin diqqətinə çatdırmalıyıq. Hesab edirəm ki, rəsmi Bakı məsələnin qarşısının alınması ilə bağlı qəti mövqə nümayiş etdirəcək və bu yolda səylərini davam etdirəcək".

M.İbrahimqızı deyib ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normalarına əsasən həll edilməsi Azərbaycan dövlətinin qarşısında duran ən öncül strateji vəzifələrdən biri və birincisidir: "Prezident İlham Əliyev tərəfindən dəfələrlə bəyan edilib ki, Azərbaycan istənilən şəraitdə özünün ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək və təcavüzkar qüvvələr işğal olunmuş Azərbaycan ərazisindən çıxarılacaq. Məhz bu cür qətiyyətli və prinsipial mövqeyin fonunda Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli naminə bütün resurslarından səmərəli istifadə etməkdə və aktiv, hücumçu diplomatiya həyata keçirməkdədir. Bunun da qanunauyğun nəticəsidir ki, son il-

lərdə bütün beynəlxalq qurumlarda münaqişəyə münasibət getdikcə dəyişir, reallıq aydın olmağa başlayır. Onu da xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycanın tutduğu prinsipial mövqeyin və sərgilədiyi pragmatik siyasətin fonunda dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatlar Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normalarına əsasən həllinin zəruri və qaçılmaz bir proses olduğunu hər zaman bəyan edirlər". Millət vəkiliyə görə, məhz bunun nəticəsidir ki, beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həlli ilə bağlı fundamental və zəruri qətnamələr qəbul edilib: "Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan müharibə tərəfdarı deyil. Və məsələnin sonuna qədər diplomatik yollarla həllini tapmağa çalışacağıq. Lakin təəssüf hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, qonşularımızın qeyri-konstruktiv mövqeyi bu yolu çox çətinləşdirir. Beynəlxalq qurumlarda da bizim mübarizə apardığımız 2 əsas qrup var: erməni lobbisinin nümayəndələri və bizim nailiyyətlərə qısqanclıqla yanaşan, bizim artan nüfuzumuzu istəməyən qüvvələr. Aydındır ki, əgər bu münaqişə həllini taparsa, Azərbaycan gücünə güc qatacaq və daha da sürətli addımlarla inkişaf edəcək".

M.İbrahimqızı deyib ki, bunu istəməyənlər çoxdur: "Lakin onların söyləri bu günə kimi ciddi bir nəticə verməyib, getdikcə də mövqeləri bu istiqamətdə zəifləməkdədir. Bundan əlavə, günü-gündən hərbi gücümüz, ordumuzun qüdrəti artmaqdadır, Azərbaycan Ordusu hal-hazırda Cənubi Qafqazın ən güclü silahlı qüvvəsidir".

PƏRVANƏ

Azay Quliyev: "Minsk qrupunda Fransanın Avropa İttifaqı ilə əvəzlənməsi və Türkiyənin həmsədr ölkə olması Qarabağ münaqişəsinin həllinə müsbət təsir göstərər"

"ATƏT Parlament Assambleyasının yeni prezidenti Rikkardo Miqliori çox təcrübəli adamdır, o münaqişələrin həll olunması təşəbbüsləri ilə dəfələrlə çıxış edib. Rikkardo Miqliorinin ATƏT PA-nın rəhbəri kimi 2 illik müddəti var və əminəm ki, onun öz təcrübəsindən münaqişələrin həll olunmasında istifadə etməsi Qarabağ münaqişəsinin həllinə öz müsbət təsirini göstərəcək". Belə bir açıqlama ilə ATƏT PA-da Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvü Azay Quliyev çıxış edib. R.Miqliorinin Türkiyənin Dağlıq Qarabağ nizamlanması prosesinə cəlb olunması ilə bağlı təklifinə toxunan millət vəkili deyib ki, bu, olduqca real xarakter daşıyır: "Həm də bu təklif Qarabağ münaqişəsinin həllinə yardım göstərilməsi nöqtəyi-nəzərindən də çox faydalı ola bilər. Axı birincisi, Türkiyə faktiki olaraq ATƏT-in Minsk qrupunun üzvüdür. Daha doğrusu, bu ölkə sözügedən qrupda öz yerini hələ Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesinin başladığı vaxtdan tutub. İkincisi, Türkiyə Azərbaycan və Ermənistanla qonşu ölkədir və bu dövlətin Cənubi Qafqazda da öz maraqları mövcuddur. Bununla yanaşı, Türkiyənin Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması prosesinə fəal şəkildə cəlb olunmasının vacibliyi bu ölkənin getdikcə artan nüfuzu tərəfindən dikte olunmaqdadır. Axı Türkiyə son illər dünyanın müxtəlif yerlərində, o cümlədən Yaxın Şərqdə və Şimali Afrikada baş verən siyasi proseslərdə fəal rol oynamaqdadır. Cənubi Qafqaza gəldikdə isə bu bölgə uzun illər Türkiyənin diqqət mərkəzində olub. Buna görə də Türkiyənin malik olduğu potensialın fəal şəkildə Qarabağ münaqişəsi prosesinin nizamlanmasına cəlb olunması bir tərəfdən vasitəçi ölkələr arasında tarazlığın bərpa olunmasına səbəb ola, həm də digər tərəfdən bu prosesə dinamikliq qata bilər". Millət vəkili deyib ki, Qarabağ münaqişəsinin həll olunması məsələsi ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkələri olan ABŞ-ın, Rusiyanın və Fransanın əlində girova çevrilib. Onların maraqlarının toqquşması isə ona gətirib çıxarı ki, bu ölkələr Qarabağ münaqişəsinin həllində kompromisə nail ola bilmirlər: "Buna görə də, ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətinə Cənubi Qafqazda sabitliyin və sülhün əldə olunmasında maraqlı olan digər beynəlxalq fiqurlar cəlb olunmalıdır. Belə bir fiqur isə ilk növbədə Türkiyədir. Hesab edirəm ki, Türkiyə bütün parametrlərinə görə buna layiqdir və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyi ilə yanaşı, Rusiya və Fransa Ermənistanın iflasının qarşısını ala bilməyəcək. Bu vəziyyətdə Ermənistan başa düşməlidir ki, Türkiyə onun Avropaya inteqrasiya etməsi üçün açardır".

A.Quliyev deyib ki, Türkiyənin Cənubi Qafqazda öz böyük maraqları var və bu sözügedən ölkənin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyi ilə bilməsinə

əsas verir: "Belə bir status Türkiyəyə Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasına öz töhfəsini vermək imkanı verərdimi. Bildiyiniz kimi, Türkiyə və Ermənistanın sərhədləri bu günədək Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsinin işğal olunması səbəbindən bağlı olaraq qalır. Türkiyə və Azərbaycanla böyük məsafədə sərhədləri olan Ermənistan bu ölkələrlə düşmənçiliyini davam etdirir. Azərbaycan və Türkiyə isə Ermənistanda yaranan vəziyyətin normalaşdırılmasında müsbət rol oynaya bilər. Ona görə, bu regionu yaxşı tanıyan Türkiyə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olarsa, Qarabağ münaqişəsinin həllinə öz konkret töhfəsini verə bilər. Eyni zamanda, Türkiyənin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkələrinin sırasına daxil olması zərurəti regionda yaranan geostrateji vəziyyətin yaranması ilə izah olunur. Çünki ATƏT-in Minsk qrupunun hazırkı həmsədr ölkələri aşkarcasına və ya dolayısı ilə Ermənistanı dəstəkləyir ki, bu da Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması prosesində balansın pozulmasına gətirib çıxarır. Minsk qrupunun həmsədr ölkələrinin Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı mövqeyi BMT Baş Assambleyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı qətnamənin səsverməsi zamanı özünü göstərdi. O zaman ATƏT-in Minsk qrupuna üzv ölkələr Azərbaycana qarşı çıxış etdi və ya bitərəf mövqə tutdular". Millət vəkili deyib ki, ATƏT-in Minsk qrupunda Fransanın əvəzlənməsi zamanı özünü göstərdi. O zaman ATƏT-in Minsk qrupuna üzv ölkələr Azərbaycana qarşı çıxış etdi və ya bitərəf mövqə tutdular". Millət vəkili deyib ki, ATƏT-in Minsk qrupunda Fransanın mandatı Avropa İttifaqına verilməlidir. Şübhə etmirəm ki, ATƏT-in Minsk qrupunda Fransanın Al ilə əvəzlənməsi və Türkiyənin həmsədr ölkə qismində bu qrupa cəlb edilməsi Qarabağ münaqişəsinin əsaslı həllinə müsbət təsir göstərəcək. Ermənistan həmişə Türkiyənin ATƏT-in Minsk qrupunda həmsədrliyinə qarşı çıxıb. Lakin Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı danışıqlarda konstruktivliyin nümayiş etdirilməsi və bu problemin nizamlanmasında Türkiyənin rolunun qəbul olunması ilk növbədə Ermənistanın özünün maraqlarına cavab verir. Belə bir vəziyyət ən azından Ermənistanla sərhədlərin açılmasına və bu ölkənin iqtisadi böhrandan çıxmasına xidmət edir. Ermənistan anlamalıdır ki, uzun müddət ərzində Azərbaycanla düşmənçilik onun iflasına gətirib çıxarıb". A.Quliyev deyib ki, Ermənistanın yaxın 5-10 ildəki vəziyyətini proqnozlaşdırmaq heç də çətin deyil: "Vəziyyət belə inkişaf edərsə, Ermənistan iflasa uğrayacaq. Eyni zamanda ABŞ, Rusiya və Fransa Ermənistanın iflasının qarşısını ala bilməyəcək. Bu vəziyyətdə Ermənistan başa düşməlidir ki, Türkiyə onun Avropaya inteqrasiya etməsi üçün açardır".

PƏRVANƏ

İlham Əliyev Azərbaycan xalqını təbrik etdi

Prezident İlham Əliyev Ramazan bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib.

APA-nın məlumatına görə, təbrikdə deyilir:

“Hörmətli həmvətənlər! Sizi mübarək Ramazan bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hər birinizə ən səmimi arzu və diləklərimi yetirirəm.

Azərbaycan həmişə islam dünyasının tarixi-mədəni mərkəzlərindən biri olub, xalqımız əsrlər boyu öz dininə və milli mənəvi dəyərlərinə sadıqlığını qoruyub saxlayıb. Müstəqil respublikamızda vətəndaşların vicdan və dini etiqad azadlığı ölkə qanunvericiliyinə və beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq təmin edilib, dini ayin və məra-

simlərin sərbəst şəkildə icra edilməsi, bayramların keçirilməsi üçün münbit şərait yaradılıb. Ramazan bayramını bütün müsəlman aləmi kimi bizim xalqımız da hər il böyük məmnunluq hissi ilə qeyd edir. Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin nazil olduğu Ramazan ayı insanlar arasında birlik və bərabərliyin, xeyirxahlıq və şəfqətin, Uca Yarıdana və ilahi hikmətə bağlılığın təntənəsini nümayiş etdirir. Bu ayda müsəlmanlar Allah və din qarşısında vicdani borclarını daha dolğun ödəmək fürsəti əldə edir, mənəvi zənginliyin və əxlaqi kamilliyin nəfs üzərində qələbə sevincini yaşayırlar. Cəmiyyətdə vəhdət və humanizm duyğularını, Allah və Vətən sevgi-

sini daha da gücləndirən Ramazan ayı artıq başa çatmaqdadır. Orucluğu sınaqlarından alnıaçıq çıxan vətəndaşlarımız bu günlərdə könül xoşluğu ilə bayram sevincini bölüşürlər. Xalqımızın və dövlətimizin əmin-amanlığı və tərəqqisi üçün diləklər edilir, şəhidlərimizin ölməz ruhuna dualar oxunur.

Əziz bacı və qardaşlarım! Dua və diləklərinizin Tanrı dərğahında qəbul olunması arzusu ilə bir daha sizə və dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan bütün soydaşlarımıza Ramazan təbriklərimizi çatdırır, ailələrinizə xoşbəxtlik, süfrələrinizə xeyir-bərəkət arzulayıram.

Allah orucunuzu qəbul etsin!”

Azərbaycanın İndoneziyadakı səfiri müsəlman qeyri-hökumət təşkilatının sədri ilə görüşüb

Azərbaycanın İndoneziyadakı səfiri Tamerlan Qarayev bu ölkənin “Nahdlatul Ulama” (NU) müsəlman qeyri-hökumət təşkilatının sədri Səid Aqil Sirac ilə görüşüb. Azərbaycanın İndoneziyadakı səfirliyindən qəzetimizə daxil olan məlumata görə, görüşdə ölkələrimiz arasında münasibətlərin səmimi dostluq, qardaşlıq üzərində qurulduğu vurğulanıb. Görüşdə Azərbaycan-İndoneziya əlaqələrinin hazırkı vəziyyəti haqqında da fikir mübadiləsi aparılıb.

Qarşı tərəfə Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzündən, ermənilərin törətdikləri soyqırımından və işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarındakı vandalizm aktlarından – məscidlərin, qəbiristanlıqların, muzey və tarixi abidələrin dağıdılmasından, azərbaycanlılara məxsus və ümumiyyətlə İslam dininə aid bütün memarlıq əsərlərinin məhv edilməsi haqqında ətraflı məlumat verilib. Səfir bün-

tün bunlara müsəlman aləmi tərəfindən hələ də yetərli reaksiyanın verilmədiyini təəssüflə çıxışında qeyd edib. İƏT-in üzvü olan ölkələrinin birlik nümayiş etdirərək, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarında İslam dininə və müsəlmanlara qarşı törətdikləri cinayətlərə daha ciddi və birmənalı yanaşmalarını, Ermənistan ilə əməkdaşlığı tamamilə dayandırmalarının vacibliyi qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılıb. Buna misal olaraq Pakistanın və Türkiyənin əsl qardaşlıq münasibətləri – Ermənistan ilə heç bir əlaqə qurmadıqları nümunə kimi göstərilib: “Azərbaycan xalqı rəsmi İndoneziyanın həqiqi qardaşlıq nümayiş etdirəcəyinə inanır. Ən böyük müsəlman ölkəsi olan İndoneziya bu səviyədə əsl qardaşlıq münasibəti göstərməklə bütün müsəlman ölkələrini qətiyyətlə addım atmağa təşviq edəcəkdir”.

“NU” QHT-nin sədri və görüşdə iştirak edən digər üzvlər

Azərbaycan torpaqlarının işğalı faktına və azərbaycanlılara qarşı törədilən cinayətlərə və haqsızlıqlara biganə qalmayacaqlarını bildiriblər. Onlar Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü ilə bağlı həqiqətlərinin İndoneziyada yayılmasına dəstək verəcəklərini və bu məsələ haqqında təşkilatda geniş müzakirələr aparacaqlarını deyiblər. Qeyd edək ki, “Nahdlatul Ulama” qeyri-hökumət təşkilatının 70 milyon daimi üzvü vardır. Bu, dünyada ən böyük dini qeyri-hökumət təşkilatıdır. Təşkilatın İndoneziyada 1000-dən artıq məktəbi və 800 məscidi fəaliyyət göstərir. Bundan əlavə, təşkilatın beş yetirməsi hazırda nazir vəzifələrində çalışırlar. Ölkə parlamentinin ümumi üzvlərindən 125-i məhz bu təşkilatın yetirmələri və daimi üzvləridir. İndoneziyanın sabiq vitse-prezidentlərindən də bir neçəsi bu təşkilatın üzvləri olub.

S.MÜRƏTQIZI

Beynəlxalq fotojurnalist Allison Kvesell master-klas keçəcək

Bu il BMT-nin Azərbaycan-dakı nümayəndəliyi fəaliyyətinin 20-ci ildönümünü qeyd edir. Nümayəndəlikdən qəzetimizə verilən məlumat görə, təşkilat il boyu BMT-nin gündəmində vacib olan məsələlər barəsində təlimlər və mühazirələr aparmaqla cəmiyyətin təşkilat haqqında məlumatlılığını artırmaqdadır: “Bu münasibətlə, UNDPİ Azərbaycanda fəaliyyət göstərən professional fotoqraflar və həmçinin foto-jurnalistlər üçün “Mənim dünyam, Mənim BMT-m, Mənim Azərbaycanım” kampaniyasına start verdiyini elan edir.

“Mənim dünyam, Mənim BMT-m, Mənim Azərbaycanım” kampaniyası 30-31 avqust tarixində keçiriləcək təlimlə başlayaraq, sentyabr ayı ərzində foto-müsabiqə ilə davam edəcək və 24 sentyabr təlim iştirakçıları yenidən bir araya gələrək çekdikləri foto şəkilləri redaktə edəcəklər.

Beynəlxalq fotojurnalist Allison Kvesell (www.allisonkvesell.com) tərəfindən master-klas təlimi keçiriləcək.

Qaliblər 20 oktyabr 2012-ci il tarixində BMT Gününə həsr olunan foto-sərgidə mükafatlandırılacaqlar. Məlumatda bildirilir ki, təlimdə fotojurnalistlik bacarıq və etikətləri, foto şəkillərin surətinin çıxarılması və estetikası haqqında məlumat verilməkdir: “Biz dünya şöhrətli fotojurnalistlərin əsas işlərinə baxaraq bu mövzulara müraciət edib müzakirələr aparacaq və daha sonra, fotoqraflar öz işlərini təlim formatında redaktə edəcəklər. 30-31 avqust saat 10:00-dan 13:00-dək keçiriləcək iki günlük sessiyadan sonra, hər bir fotoqraf öyrəndikləri vasitələrdən istifadə edərək bir ay müddətində davam edəcək tapşırığı sənədləşdirəcəklər. 24 sentyabr saat 10:00-13:00-dək təlim iştirakçıları yenidən bir araya gələrək çekdikləri foto şəkilləri redaktə

edəcəklər. Təlimin iştirakçıları üçün pulsuz olmasına baxmayaraq, yerlər məhduddur. İştirak üçün namizədlər CV və işlərinə baxıldıqdan sonra seçiləcəklər. Təlim zamanı ingilis-Azərbaycan dillərinə tərcümənin təmin ediləcəyinə baxmayaraq, tədbirdə ingilis dili biliklərinə sahib olanların iştirakı daha münasibdir.

Təlimdə iştirak etməkdə maraqlı olan şəxslərdən xahiş olunur ki, birbaşa un-dpi@unaz.org ünvanına 20 avqustədək aşağıdakı məlumatla müraciət etsinlər: Ad, soyad, əlaqə nömrəsi və e-mail ünvanı, veb sahifəniz, özünü və işiniz haqqında motivasiya məktubu, CV, işinizi və ya saytınızı əks edən ən uğurlu 10 ədəd kiçik ölçülü foto şəkil.

Seçilmiş iştirakçılarla 21 avqustda əlaqə saxlanılacaq və təlim haqqında təfərrüatlı məlumat göndəriləcək”.

S.MÜRƏTQIZI

Qənirə Paşayeva: “Bizneslə məşğul olmayan millət vəkllərindən biriəm”

“Bu ölkədə kimin kim olduğunu insanlar daha yaxşı bilir. Eyni zamanda, kimin Azərbaycanda nə dediyini də hamı yaxşı bilir, eşidir”. Bunu mətbuata açıqlamasında millət vəkili Qənirə Paşayeva İranda – Güney Azərbaycanda baş vermiş zəlzələdən zərər çəkmiş soydaşlarımıza maddi kömək göstərilməsi ilə bağlı məlum çağırışından sonra onun ünvanına, xüsusilə də, bizneslə məşğul olması haqda səslənən fikirlərə münasibətini bildirərəkən dilə gətirib. Q. Paşayeva deyib ki, o Azərbaycanda bizneslə məşğul olmayan millət vəkllərindən biridir.

“Kiminsə əlində arqumenti varsa, çıxarıb desin ki, xeyr, Qənirə xanım, siz bizneslə məşğul olursunuz. Mən öz əmək haqqımı israfçı şəkildə xərcləməyən insanlardanam. Mən öz əmək haqqımla gedib hansısa istirahət düşərgələrində keif etmirəm, əmək haqqım-

dan ayırdığım vəsaitləri istirahət mərkəzləridənsə bu cür məsələlərə xərcləməyi üstün tuturam. Çünki o zaman mənəvi cəhətdən daha rahat oluram. Heç kim deyə bilməz ki, mən Qənirə xanıma bu yay tətili zamanı filan istirahət məkanında və yaxud da filan istirahət zonasında keif edərək görmüşəm. Mən hər ay əmək haqqımdan ayırdığım vəsaiti bu cür məsələlərə xərcləməkdən də şərəf və zövq duyuram. Allah heç zaman etməsin ki, bu cür məsələlər, belə ağır fəlakətlər olsun ki, biz ora vəsait sərf edək. Məsələ sadəcə, ondan ibarətdir ki, mən yığdığım vəsaiti istirahət mərkəzlərində deyil, bu cür məsələlərə xərcləyirəm və bundan da böyük zövq duyuram. Bəzi insanların da bu gözüne görünür. Amma gözlərinə görünməsin. İstəyən hər bir şəxs bu cür məsələlərdə iştirak edə bilər”-deyə, millət vəkili sonra sözlərinə əlavə edib.

Kamil HƏMZƏOĞLU

Ombudsmanın MPM Qrupunun üzvləri DİN-in bir sıra müəssisələrinə baş çəkiblər

Ombudsmanın Milli Preventiv Mexanizm (MPM) Qrupunun üzvləri Daxili İşlər Nazirliyinin nəzdində olan bir sıra müəssisələrə başçəkəmə həyata keçiriblər. Ombudsman Aparatının mətbuat xidmətindən qəzetimizə verilən məlumata görə, Binəqədi rayon Polis İdarəsinin (RPI) Müvəqqəti Saxlanma Təcridxanasına (MST), həmin idarənin 4-cü və 7-ci polis bölmələrinə, Nərimanov RPI-nin MST-sinə, həmin idarənin 16-cı və 17-ci polis bölmələrinə, Yasamal RPI-nin MST-sinə, həmin idarənin 26-cı, 27-ci və 29-cu polis bölmələrinə başçəkəmə zamanı orada saxlanılan şübhəli və təqsirləndirilən şəxslər rəftarı və şərait-dən şikayət etməyiblər. Eyni zamanda onların saxlanılmasının qanuniliyini təsdiq edən sə-

nədlərlə tanışlıq zamanı pozuntu aşkar edilməyib.

Qeyd olunub ki, Nərimanov RPI-nin 16 və 17-ci polis bölmələrinin inzibati binalarına baxış zamanı buranın yeni istifadəyə verildiyi, müvəqqəti saxlanılma otaqlarının isə müasir tələblərə cavab verdiyi müəyyən edilib.

Son zamanlar Daxili İşlər Nazirliyinin məbelyəndə olan azadlığın məhdudlaşdırılması vəzifələrinin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması Ombudsman tərəfindən müsbət qiymətləndirilir. MPM Qrupunun üzvləri şəraitin daha da təkmilləşdirilməsi istiqamətində müəssisə rəhbərlərinə tövsiyələr veriblər.

Başçəkəmənin nəticəsi ilə bağlı Daxili İşlər nazirinə müraciət edilib.

S.MÜRƏTQIZI

BMT-nin baş katibi Dünya Humanitar Yardım Günü münasibətilə dünyaya müraciət edib

BMT-nin baş katibi Pan Gi Mun 19 avqust – Dünya Humanitar Yardım Günü münasibətilə beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət edib. BMT-nin Azərbaycan nümayəndəliyindən verilən məlumata görə, müraciətdə bu günün humanitar yardım işində öz həyatlarını qurban verənlərin xatirələrini yad etmək və ehtiyacı olanlara yardım tələsərək ləyaqətli bir missiyanı çiyinlərində daşıyan şəxslərin səylərini qeyd etməsi üçün ən yaxşı vasitə olduğu bildirilir.

Baş katib qeyd edir ki, bu cəsarətli səyləri özündə əks etdirən həmrəylik ruhu Dünya Humanitar Yardım Günü'nün qeyd olunmasını daha da can-

landırır: “ Qərbi Afrikada aclıq böhranının qarşısını almağa yönələn beynəlxalq səylərdən tutmuş Suriyadakı sırası vətəndaşlara təcili yardıma qədər, bir qonşudan digərinə tək bir xeyirxah iş, insanlara yardım ruhu vəziyyəti hamı üçün yaxşılaşdırır.

Gəlin Dünya Humanitar Yardım Günü'nə atdığımız xeyirxah addımları www.whd-iwashere.com ünvanında qeyd alaraq mənə verək. Fərdi atılan addımlar kiçik görünə bilər, lakin hamılıqla olduqda, bu addımlar daha yaxşı gələcək üçün mühüm təkan yaradaraq bütün dünyaya səs salacaqdır”.

S.MÜRƏTQIZI

“İran məzhəb məsələsindən istifadə edib Azərbaycanı zəiflətməyə çalışır”

KƏRİM ƏSGƏRİ: “İNKİŞAF ETMİŞ VƏ GÜCLÜ AZƏRBAYCAN İRANDAKI AZƏRBAYCANLILAR ÜÇÜN NÜMUNƏ OLUR”

Son illər Azərbaycan-İran münasibətlərində gərginlik müşahidə olunmaqdadır. Bu gərginlik bir müddət öncə Bakıda keçirilən “Eurovision” mahnı müsabiqəsi ərəfəsində pik nöqtəsinə çatmışdı. Həmin ərəfədə hər iki ölkə rəsmiləri qarşılıqlı ittihamlarla çıxış etdilər. Proseslərin davamında Azərbaycanda bir qəzet redaktoru, İranda isə iki gənc şair həbs olundular. Ümumiyyətlə, İran rəsmiləri bu məsələdə xüsusilə fərqlənirlər, onların dilindən hər zaman Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təhdid edən fikirlər səslənir. Türkiyənin nüfuzlu Ankara Universitetində İran-Azərbaycan əlaqələrinə dair elmi araşdırma üzərində çalışan Kərim Əsgəri mövzu ilə bağlı “525”-in suallarını cavablandırıb.

– Kərim bəy, Azərbaycanın xarici siyasətində İran, İranın xarici siyasətində Azərbaycanın əhəmiyyətini necə dəyərləndirirsiniz?

– Azərbaycan və İranın xarici siyasətlərində hər iki ölkənin çox önəmli yeri var. Ortaq tarixi keçmiş və qırılmayan mədəni bağlar hər iki ölkə üçün çox əhəmiyyətlidir.

İranda, Şimali Azərbaycandan bir neçə dəfə artıq azərbaycanlı yaşayır. Postsovet dövründə Azərbaycanın müstəqilliyi İran üçün çox sevindirici olmamışdı. Hər iki ölkənin rəsmi məqamları bu məsələni dilə gətirməsələr də, bu məqam iki ölkənin xarici siyasətində çox önəmli yerə sahibdir.

– Sizinlə müsahibəmiz Azərbaycan-İran əlaqələrinin gərgin olduğu bir dövrə təsadüf edir. Hazırkı durumu necə dəyərləndirirsiniz?

– Əslində, Azərbaycanın istiqlalından bu günə hər zaman iki ölkənin əlaqələri çox da yaxşı səviyyədə olmayıb və gərgin, böhranlı çağlara da şahid olmuşuq. Ancaq son dövərdəki gərginliklər İranın Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmasından qaynaqlanır. Hətta bəzi vaxtlar İranın yüksək məqamli hərbiçiləri Azərbaycanı təhdid ediblər. Bununla belə, İran bunun rəsmi bir xarici siyasəti olmadığını söyləyib. Azərbaycan son illərdə iqtisadi-siyasi olaraq çox inkişaf edib. Bu səbəbdən də İran Azərbaycanda əvvəlki nüfuza sahib deyil. Məsələn, Azərbaycan dövləti gənc olmasına baxmayaraq, bu gün BMT Təhlükəsizlik Şurasının keçici üzvüdür. Halbuki İran İslam Cümhuriyyəti bu günə qədər belə bir imkanı əldə edə bilməyib.

– Bu günlərdə İran hakimiyyəti Azərbaycanın iki gənc şairini casusluqda günahlandıraraq onları həbs edib. Eyni zamanda Azərbaycanda da bir redaktor İranın xeyrinə casusluq ittihamı ilə həbsdədir. Casus axtarırları niyə bu qədər önə çıxarıldı?

– Bu çox diqqətçəkici bir məsələdir, mənəcə. İstər İranda, istərsə də Azərbaycanda bu məsələ aktualdır. İran yaxşı bilir ki, o şairlər İsrail və ya hər hansı bir dövlətin casusu deyillər. İrana getməkdə məqsədləri də öncə-

dən dəvət olunmuş bir proqrama qatılmaq olub. Fəqət, İran bu məsələdən Azərbaycana təzyiqli istifadə edir. Bundan başqa, İran məzhəb məsələsindən istifadə edərək Azərbaycanın daxili işlərinə qarışır, Azərbaycanı zəiflətməyə çalışır. Çünki inkişaf etmiş və güclü Azərbaycan İranda azərbaycanlılar üçün nümunə olur. İran bunu başa düşür. İran qədimdən istər sosial-maddi yardımlar adı altında olsun, istər media və ya hər hansı bir yolla Azərbaycanda öz nəfinə insanları toplayırdı. Ancaq son dövərdə İrana bağlı olan bu şəbəkələrin fəaliyyətlərinin qadağan edilməsi İranın əlindən bu imkanı alıb.

– Sizcə, bu həbslərin mesajı nədir?

– Məncə, hər iki tərəf bir-birinə anlatmağa çalışır ki, gözüm sənə gördüyün işlərin üstündədir və nə etdiyini bilirəm. Türkiyədə buna “gözdağı” deyirlər.

– İranda azərbaycanlılar arasında milli oyanış İran İslam Respublikası üçün nə dərəcədə təhlükəlidir?

– İstər İran və istərsə də hər hansı çoxmillətli dövlət olsun, bir millətin arasında oyanış yaranırsa, bu o dövlət üçün təhlükə sayılır. Hər hansı dövlət fərqli yollarla onu bastırmağa çalışır. Bunun bariz misali İranda azərbaycanlıların 1946-cı ildə – “məşhur 21 Azər” hərəkatı zamanı bir neçə günün içində təqribən 40 mindən çox insanın qətlə məruz qalmasıdır. Ancaq Azərbaycanın istiqlalından bu yana müstəqillik dalğalarının yeli Azərbaycanın cənubunda da əsməyə başladı və gündən-günə artıma doğru gedir. Bu gün İranda azərbaycanlılar arasında ən populyar siyasi düşüncə azərbaycanlıların milli kimlik məsələsidir.

– Güney Azərbaycan mövzusu deyərək ağla gələn daha çox Təbrizdir. Təbrizdə milli hisslər sizcə birmənalı olaraq hamıda eynidirmi?

– Düzdür, Güney Azərbaycan, sadəcə, Təbrizdən ibarət deyil. Amma dediyiniz kimi, Güney Azərbaycan dediyimizdə, ağla Təbriz gəlir. Təbii, tarix boyu Təbriz çox önəmli yerə sahib olub. Tarixi bir keçmiş olub, bir

neçə dəfə paytaxt olub. Tarixi faktlara baxdıqımızda, Təbrizin çox önəmli yeri və ağırlığı var.

Bugünkü Təbrizdə hamı eyni düşüncə və milli hisslərə sahib deyil. Fərqli siyasi görüşlər var. Amma bunu qəti şəkildə söyləmək olar ki, Təbrizdə milli hiss düşüncəsi birinci sıradadır və fərqli siyasi görüşlərin də öz dəstəkçiləri vardır.

– Siz də təbrizlisiniz. Amma inciməyin, bu gün Ermənistan paytaxtında təbrizlilərin sayəsində Ermənistan əhalisi ərzaqdan tutmuş, xırdavat məhsullarına qədər hər şeylə təmin olunur. Azərbaycan dili, ticarətdə, az qala, aparıcı dilə çevrilib. Demək istədiyim budur ki, təbrizlilərin böyük bir hissəsi üçün Ermənistan çox önəmli dostdur.

– Mən bu fikrə qatılmıram və razılaşmıram. Bayaq da dedim, Təbrizdə fərqli düşüncələr var və bunların içində İran yanlılarının da sayı az deyil. Amma Ermənistanda olan təbrizlilər və ya cənublular təbrizli kimi deyil, İran dövlətini təmsil edən insanlardır. Bir çox tələbə İranın verdiyi maddi dəstəklə Ermənistanda təhsil alır. İranın hər yerindən olan belə gənclərin sayı bu gün təxminən 1500 nəfərdir. Bəhs etdiyiniz o yardımlar azərbaycanlılar tərəfindən deyil, bəlkə də İran dövləti tərəfindən olur. Ermənilər üçün İran böyük bir fürsətdir. Bir neçə dəfə Ermənistan rəsmiləri dilə gətiriblər ki, İran olmasaydı, biz bu gün çox ağır şərtlər altındaydıq. İran da, imkan olduqca dünyada öz mövqeyini möhkəmləndirmək üçün Ermənistan kartından istifadə edir. Bundan başqa, İranda çox aşırı xəbər və məlumat senzurası var və hələ də bəzi insanlar Qarabağ məsələsi ilə bağlı gerçəkləri bilmir, İran da bilməsini engəlləyir və ya əksini göstərməyə çalışır.

– Təbrizlilər üçün Ermənistan dəyərli edən nələrdir?

– Bir çox Təbrizli üçün Ermənistan işğalçı bir dövlətdir. Burada bir məsələni demək istəyirəm ki, İranda bəzi

qüsurlu və yanlış məlumatlar üzündən Erməni dediyində ağla xristianlıq gəlir, nəinki Ermənistan dövləti. Çünki ermənilər sadəcə, Ermənistanda deyil, İran daxil, dünyanın bir çox yerində yaşayırlar. Bu gün siz Təbrizə gedin, çox rahat bu məsələnin fərqi anlayacaqsınız. Eynilə Təbrizdə mən çox rahatlıqla deyə bilərəm ki, təbrizlilərin bir faizi belə Ermənistana getməyib və xalqın çoxu getmək belə istəmir. Amma Azərbaycan və Türkiyəyə gələnlərin sayı-hesabı yoxdur. Ona görə də Ermənistandakı cənublular ya dövlət tərəfindən gediblər və ya ticarət və təhsil məsələlərindən ötrü.

– Amerika İrana qarşı hərbi əməliyyatlara başlasa, Azərbaycan hansı duruma düşə bilər?

– İran Azərbaycanı Amerika ilə müttəfiqlikdə ittiham edir, halbuki İran özü Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal edən Ermənistanla çox yaxın əlaqələr qurub, sıx əməkdaşlıq edir və bunu da heç gizlətmir. Bəlkə, bu gün İranın Ermənistanla yardımları olmasaydı, Azərbaycan müharibədə daha irəli bir durumdaydı. Hər ölkənin öz milli maraqları var. Təbii ki, Azərbaycan da öz milli maraqlarını diqqətə alacaq.

– Azərbaycanın hərbi əməliyyatlar zamanı mövqeyi necə ola bilər?

– Təbii, Azərbaycan üçün İran böyük qonşudur. Hər bir müharibədə olduğu kimi, Azərbaycanın da bundan təsirlənməməsi mümkün deyil. Amma Azərbaycan bu məsələdə balanslı siyasət aparır və dəfələrlə Azərbaycanın rəsmiləri İrana olan hərbi əməliyyatlarda tərəfsiz qalacağı və öz torpaqlarından İranın əleyhinə istifadə olunmasına icazə verməyəcəyini söyləyib. Məncə, elə bir vəziyyət yaranarsa, Azərbaycan tərəfsizlik mövqeyi nümayiş etdirməlidir.

– İranda siyasi rejim dəyişikliyi mümkündürmü?

– Siyasət aləmində hər zaman siyasi rejim dəyişikliyi ola bilər. Ancaq bir ölkə haqqında bunu qəti demək də mümkün deyil. Hər siyasi dəyişikliyə bir çox güc nöqtələri və böyük güclərin maraqları var. Bu maraqlar və mənafeələr təmin olunmalıdır. İran da bundan istisna deyil.

– Yaxın Şərqdə Amerikanın müdaxiləsi ilə olan siyasi dəyişikliklər siyasi sabitlik gətirməyib. Azərbaycan da qeyri-sabit sərhəd qonşusu arzulamaz...

– Təəssüf ki, dediyiniz doğrudur və siyasi dəyişikliyə məruz qalan ölkələrin indiki durumu yaxşı deyil. O ölkələrdə yaşayan xalqlar çox çətinlik çəkirlər. Amma bunu da söyləyə bilirik ki, köhnə rejimlərdə də demokratiyanın anlamı yox idi. Bir ölkədə baş verən siyasi dəyişikliyə qonşu ölkələrin təsir almaması mümkün deyil. İranda hər cür hərbi əməliyyatda və ya siyasi dəyişikliyə çox sayda azərbaycanlının İranda Azərbaycanı köçməsi gözlənilir. Belə bir durumda Azərbaycan özünü bu məsələyə ha-

"Şahdağ" Ekoturizm Məktəbi layihəsinə start verilib

"Təşəbbüs" Xeyriyyə İctimai Birliyi Gənclər və İdman Nazirliyi yanında Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "Şahdağ" Ekoturizm Məktəbi layihəsinin hazırlıq mərhələsinə start verib. Bu mərhələdə Ekoturizm Məktəbinin işçi Qrupu formalaşdırılaraq, onun iştirakı ilə layihənin fəaliyyət planı müəyyənləşdiriləcək. Bu müddət ərzində təbliğat materiallarının hazırlanması, ekspertlərin cəlb olunması və Ekoturizm Məktəbinin iştirakçılarının seçimi həyata keçiriləcək.

"Şahdağ" Ekoturizm Məktəbi layihəsinin əsas hissəsi 6 günlük interaktiv təlim kursu formatında olacaq. 80 nəfər seçilmiş iştirakçı bu müddət ərzində Azərbaycanın bölgələrindən birində xüsusi dəvət olunmuş peşəkar ekspert və təlimçilər tərəfindən müəyyən biliklərə yiyələnəcək.

**Ramazan
Bayramınız
Mübarək**

ASB
AZƏRBAYCAN SƏNAYE BANKI
Bir Bankdan daha üstün

ASB Bank Müştəri xidmətləri:
137
www.asb.az

Elman Babayev: "Vətəndaşlara arayış verilməsi üçün sosial sığorta şəhadətnaməsinin tələb olunmasının qanunvericiliklə əlaqəsi yoxdur"

Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun İctimaiyyətlə əlaqələr sektorunun müdiri Elman Babayevin Trend-ə müsahibəsi

– Son vaxtlar müvafiq dövlət qurumları tərəfindən iş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi tədbirləri gücləndirilib. Əmək müqaviləsinin olmaması gələcəkdə vətəndaşların pensiya təminatına hansı təsir göstərə bilər?

– "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, əmək pensiyaları fərdi hesaba toplanan pensiya kapitalına əsasən hesablanır. Bu isə pensiya məbləğinin sosial sığorta haqlarının vaxtında ödənilməsindən birbaşa asılıdır. Bununla bağlı işləyənlər işəgötürənlərlə əmək müqavilələrinin bağlanılmasında və sosial sığorta haqlarının ödənilməsində son dərəcə diqqətli olmalıdırlar. Onlar gələcəkdə normal pensiya məbləği əldə etmək üçün pensiya sistemində daha çox sosial sığorta haqqı ödənilməsinə çalışmalıdırlar. Ödənilmiş sosial sığorta haqlarının fərdi uçotunun aparılması məqsədilə, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu hər bir sığortaolunanı fərdi uçot sistemində uçota alaraq, onun üçün unikal sosial sığorta nömrəsi olan fərdi şəxsi hesab açır. Həmin hesabda sığortaolunanın gələcək pensiya təyinatı hüququnun reallaşdırılması üçün tələb olunan mühüm məlumatlar toplanır. Bu zaman sığortaolunanın DSMF-də uçota alındığını və onun üçün fərdi şəxsi hesabın açıldığını təsdiqləyən hüquqi sənəd – sosial sığorta şəhadətnaməsi rəsmiləşdirilir.

– Əmək müqaviləsi bağlanarkən dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsi təq-

bağlı müraciət etdikdə sosial sığorta şəhadətnaməsini tələb edirlər. Bu nə dərəcədə düzgündür?

dim olunmalıdır?

– Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinin 48-ci maddəsinə əsasən işəgötürənlə işçi arasında "Əmək müqaviləsi" tərtib olunarkən işçi dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsini (ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayanlar istisna olmaqla) təqdim etməlidir. Bu o deməkdir ki, işləyən vətəndaşlar iş yerində əmək müqavilələrinin bağlanması zamanı işəgötürən tərəfindən dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsinin nömrəsini dəqiq göstərilməsinə çalışmalıdırlar. Çünki ödənilən sosial sığorta haqları həmin nömrə üzrə açılmış hesabda uçota alınır. Şəxsi fərdi hesablarda toplanmış məbləğ daim inflyasiya göstəricilərinə uyğun indeksləşdirilir, gələcəkdə daha böyük məbləğ şəklində həmin insanların pensiya təminatında rol oynayır.

– Bir sıra orqanlar onlara müxtəlif məsələlərlə

– Bu məsələ ilə bağlı ancaq onu deyə bilərik ki, dövlət sosial sığorta şəhadətnaməsi və ümumiyyətlə sığortaolunanın fərdi uçotu məlumatları yalnız sığorta-pensiya münasibətlərində rol oynaya bilər. Başqa məqsədlər üçün vətəndaşlara hər hansı tələbin irəli sürülməsi qanunvericiliklə nəzərdə tutulmamışdır. Son dövrlər Fonda da belə müraciətlər daxil olur ki, müxtəlif qurumlar, məsələn, yerli icra nümayəndəlikləri və s. vətəndaşlara arayış verilməsi və ya digər hüquqların reallaşdırılması prosesində sosial sığorta şəhadətnaməsi, sosial sığorta ödəməsi tələbi irəli sürürlər ki, bu da haqlı olaraq narazılığa səbəb olur. Ümumiyyətlə, vətəndaşların sosial sığortalıanmaya cəlb edilməsi yalnız sosial sığorta qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş prosedurlarla aparıla bilər. Belə tələblərin isə qanunvericiliklə əlaqəsi yoxdur.

Tağıyev-Sahil avtomobil yolu ilin sonunda istismara veriləcək

Bakı-Ələt-Qazax və Gürcüstanla dövlət sərhədi avtomobil yolunun bir hissəsini təşkil edən Tağıyev-Sahil (M-6) avtomobil yolu Bakı-Quba (M-1) və Bakı-Ələt (M-2) magistral yollarını birləşdirməklə avtomobil yolları şəbəkəsində prioritet yer tutur. "Azəryolservis"dən verilən məlumata görə, layihə çərçivəsində ümumi uzunluğu 41,4 km olan Tağıyev-Sahil yolunun yenidən qurulması nəzərdə tutulub. Bu yol ikinci texniki dərəcəli, iki hərəkət zolaqlıdır.

Yol boyu 11 körpünün, 4 heyvan keçidinin, 8 avtobus dayanacağına və 61 müxtəlif diametrlili dairəvi və düzbucaqlı boruların tikintisi planlaşdırılır.

İcrasına 2010-cu ilin aprel ayından başlanılan işlərin 70 faizə qədər artıq tamamlandı. Belə ki, 34 km-dən artıq hissədə ikiqat asfalt-beton örtük vurulub, torpaq işləri isə 35 km-də başa çatdırılıb. 4 heyvan keçidi, 7 körpü və 47 borunun tikintisi tamamlandı.

Əsasən yükdaşıyıcılar üçün əhəmiyyətli olacaq bu yol respublikanın cənub və qərb bölgələrindən gələn nəqliyyat vasitələrinin şəhərə daxil olmadan Bakı-Rusiya yolunun 36-cı km-ə çıxışını təmin edəcək. Bununla da hər iki istiqamətdə məsafə 50 km qısaldacaq.

Yolun 2012-ci ildə istismara verilməsi gözlənilir.

İsmayilli meşəsində yanğın olub

Avqustun 16-da saat 12:30 radələrində İsmayilli rayonunun Tircan kəndi yaxınlığındakı İsmayilli Meşə Mühafizəsi və Bərpası Müəssisəsinin Basqal meşəbəyliyinə 2 sayılı meşə dolayında yanğın hadisəsi baş verib. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən verilən məlumata görə, 1,5 hektar kol-kos, quru ot və seyrek ağaclar olan ərazini əhatə edən yanğının söndürülməsinə İsmayilli, Qəbələ, Şamaxı Meşə Mühafizəsi və Bərpası Müəssisələrinin və Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Dövlət Yanğından Mühafizə Xidmətinin əməkdaşları cəlb edilib.

İlkin ehtimala görə yanğınə səbəb meşəyə böyütkən yağmağa gələn yerli sakinlərin odla ehtiyatsız davranmaları olub. Yanğının söndürülməsi və digər meşə dolaylarının ərazisinə keçməsinin qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlər görüldü.

Son aylar respublikamızın ərazisində havaların isti və quraq keçməsi ilə əlaqədar Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi bir daha əhalini meşələrdə və meşə ətrafı ərazilərdə olarkən odla ehtiyatlı olmağa çağırır.

Beyləqan şəhərinin su və kanalizasiya sistemi yenidən qurulur

Azərbaycan hökuməti və Asiya İnkişaf Bankının birgə maliyyələşdirdiyi "Su Təchizatı və Kanalizasiya İnvestisiya Proqramı Layihə-2" çərçivəsində Beyləqan şəhərində su qəbulədiç qurğuların tikintisi, su təchizatı və kanalizasiya şəbəkələrinin bərpası üzrə keçirilmiş beynəlxalq tender başa çatıb. "Azərsu" ASC-nin mətbuat xidməti və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumata görə, tenderin nəticələrinə görə daha sərfəli şərtlər təklif edən Azərbaycan və Almaniya birgə müəssisəsi "T.T.Ş. İnşaat MMC & Ludwig Pfeiffer Hoch-und Tiefbau GmbH & Co.KG" qalib elan edilib və həmin şirkətlə satınalma müqaviləsi imzalanıb.

Layihəyə əsasən, Beyləqan şəhərini keyfiyyətli və dayanıqlı içməli su ilə təmin etmək üçün hər birinin dərinliyi 150 metr olan 5 ədəd subartezian quyu su qazılacaq, elektrik xətləri çəkilməklə transformatorlar quraşdırılacaq. Bununla yanaşı, layihə çərçivəsində 71000 m uzunluğunda su paylayıcı şəbəkənin çəkilməsi, 3400 abunəçinin su sayğacı ilə təmin edilməsi, tutumu 500 kubmetr olan 2 ədəd su anbarının tikintisi nəzərdə tutulur. Kanalizasiya şəbəkələrinin bərpası çərçivəsində 2750 ünvan xidmət edəcək 79000 m uzunluğunda çirkab su şəbəkəsi çəkiləcək.

ASB Bank bayram günlərində də fəaliyyət göstərəcək

Müştərilərini daim diqqət mərkəzində saxlayan ASB Bank bayram günlərində də fəaliyyət göstərəcək. Belə ki, Park Bulvarı AVM-də yerləşən Park Bulvarı filialı səhər saat 10:00-dan axşam 22:00-a kimi və Bazarstore Xətai supermarkətində yerləşən Xətai şöbəsi səhər saat 09:00-dan axşam 22:00-a kimi fasiləsiz iş rejimində xidmət göstərəcək.

Müştərilər Bankın filiallarında fiziki və hüquqi şəxslərin hesablarının açılması, hesablaşma-kassa xidmətlərinin göstərilməsi, pul köçürmələri, depozitlərin (əmanətlərin) qəbul edilməsi, valyuta mübadilə əməliyyatlarının aparılması, rabitə və kommunal ödənişlərin qəbulu, POS Terminal, eləcə də 7/24 ATM xidmətlərindən istifadə edə biləcək. Azərbaycan Sənaye Bankı müştərilərinə müasir bank xidmətləri göstərməyə, müştərilərin həyatını asanlaşdıran xidmətləri çeşitləndirməyə və artırmağa davam edəcək.

Bərdədə müasir heyvandarlıq komplekslərinin inşasına başlanılıb

Dünən Bərdə rayonunun Zümürxan kəndində İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu (SKMF) "Sahibkarlığın inkişafına dövlət dəstəyi" mövzusunda tədbir keçirib. SKMF-dən verilən məlumata görə, tədbirdə Bərdə və ətraf rayonlarda fəaliyyət göstərən 100-ə yaxın sahibkar iştirak edib.

Tədbirdə Bərdə rayonunun iqtisadi potensialına uyğun olaraq, güzəştli kreditlər hesabına maliyyələşdirilməsi məqsəduyğun hesab olunan taxılçılıq, intensiv bağçılıq təsərrüfatlarının, kiçik və orta həcmli meyvə-tərəvəz emalı müəssisələrinin yaradılması üzrə nümunəvi investisiya layihələrinin təqdimatı keçirilib, kiçik həcmli investisiya layihələrinin ümumi dəyərinin 100 faizədək hissəsinin dövlətin güzəştli kreditləri hesabına maliyyələşdiriləcəyi bildirilib, sahibkarlara nümunəvi layihələr və metodiki materiallar paylanıb.

Bərdə Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısının müavini Vidadi İsayev çıxışında dövlət başçısının xüsusi diqqət və qayğısı nəticəsində son illər regionların sürətlə inkişaf etdiyini, ölkənin digər rayonlarında olduğu kimi, Bərdədə də ye-

ni istehsal və xidmət müəssisələrinin, müasir sosial infrastruktur obyektlərinin yaradıldığını, yeni iş yerlərinin açıldığını diqqətə çatdırıb.

İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Sahibkarlığın inkişafı siyasəti şöbəsinin müdir müavini Elçin İbrahimov və Aran regional bölməsinin müdir müavini İlham Qəribov sahibkarlığın inkişafına dövlət dəstəyi mexanizmləri və həyata keçirilən tədbirlər, Aran iqtisadi rayonunda sahibkarlığın inkişafı istiqamətində görülmüş işlər barədə məlumat veriblər.

SKMF-nin icraçı direktoru Şirzad Abdullayev bildirib ki, bu ilin ötən dövrü ərzində Fondun vəsaitləri hesabına respublika üzrə 1660-dək sahibkara 148 milyon manatadək güzəştli kredit verilib. Bu kreditlər hesabına 6660-dan çox yeni iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulur.

Aran iqtisadi rayonunda indiyədək 4829 sahibkarlıq subyektinin investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 230 milyon manatadək, o cümlədən son illər yeni texnologiyaların tətbiqinə əsaslan 60 layihənin maliyyələşdirilməsinə 117,6 milyon manat güzəştli kredit verilib. Bu müəssisələrdən 40-ı istifadəyə verilib, 20 müəssisənin isə bu il istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur.

Tədbirdə qeyd edilib ki, Fondun vəsaitləri hesabına ölkədə ümumi dəyəri 96,8 milyon manatadək olan 10 müasir cins iribuynuzlu heyvandarlıq kompleksinin maliyyələşdirilməsinə 42,6 milyon manat güzəştli kredit verilib, bu heyvandarlıq komplekslərindən 2-si istifadə olunur, 8-nin isə bu il ərzində istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur.

Tədbir çərçivəsində Bərdə və ətraf rayonlarda fəaliyyət göstərən 77 sahibkarlıq subyektinə 6,5 milyon manatadək güzəştli kredit verilib. Bu kreditlər hesabına 300-dən çox yeni iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulur.

Nərimanov rayonunda ƏSMM-in yeni inzibati binası istifadəyə verilib

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin (ƏƏSMN) yerli qurumlarının yeni inzibati binalarla təminatı, onların iş şəraitinin normalaşdırılması, eyni zamanda "Vahid Pəncərə" prinsipinin tətbiqi istiqamətində məqsədyönlü işlərin davamı olaraq, dünən Bakının Nərimanov rayonu Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzi (ƏSMM) üçün yeni inzibati bina istifadəyə verilib. Nazirlikdən verilən məlumata görə, ƏƏSMN yanında Dövlət Sosial Təminat Xidmətinin rəisi Aşef Əliyevin iştirakı ilə keçirilən açılış zamanı işçilərin normal fəaliyyəti, həmçinin vətəndaşların qəbulu və onlara göstərilən xidmətin yüksək səviyyədə qurulması üçün binada yaradılmış şəraitə baxış olub. Mərkəzin kollektivi ilə görüşündə A.Əliyev hər bir vətəndaşın müraciətinə həssas və qayğıkeş münasibət göstərilməsi, dövlət qayğısının aztəminatlı əhali qruplarına layiqli tərzdə çatdırılması, ünvanlı yardımların təyinatında qanunvericilikdən irəli gələn tələblərə ciddi şəkildə riayət olunması barədə tapşırıqlar verib.

Qeyd edək ki, bu günə qədər ölkənin 39 rayon və şəhərində Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzlərinin inzibati binaları əsaslı şəkildə təmir olunub, 33 rayon və şəhərdə yeni inzibati binalar inşa etdirilərək yerli qurumların istifadəsinə verilib.

“Azərbaycanın təhsil tarixi”:

Azərbaycanın təhsil naziri, tanınmış ziyalı, ictimai xadim, professor Misir Mərdanovun “Azərbaycan təhsil tarixi” Azərbaycan təhsilinin çətin və şərəfli inkişaf yolunu əks etdirən sənə kimi səciyyələndirilə bilər. Azərbaycan təhsilinin tarixi ilk dəfədir ki, bu cür əhatəli və sistemli şəkildə oxuculara təqdim olunur. Görkəmli maarif fədailərinin, mütəfəkkirlərin və pedaqoqların həyatı, onların xalqın maariflənməsi yolunda qeyri-bərabər mübarizədə göstərdikləri dözümlü, cəsarət haqqında qısa oçerklər bu fundamental əsəri daha maraqlı və oxunaqlı edir. Bu baxımdan çoxcildliyi həm də təhsil tarixinin publisistik dilə qələmə alınmış ensiklopediyası da adlandırmaq olar.

Ötən dəfə ikinci cildi haqda söz açdığımız çoxcildliyin üçüncü cildində müstəqillik illərində Azərbaycanda milli təhsil sisteminin təşəkkülü, təhsilin ayrı-ayrı pillələri üzrə inkişaf amilləri öz əksini tapıb. Kitabda Azərbaycanda təhsilin inkişaf tarixi şərti olaraq üç mərhələyə bölünüb. Birinci mərhələ 1991-1993-cü illəri əhatə edir. Bu mərhələ təhsil sisteminin tənəzzülü, sovet hakimiyyəti illərində qazanılmış nailiyyətlərdən, mütərəqqi ənənələrdən imtina edilməsi dövrü kimi xarakterizə olunur. Bu dövr həm də milli ideyaların təhsil sistemində gətirilməsi ilə təhsil tarixinə düşüb. İkinci mərhələ 1993-2003-cü illəri əhatə edir. Bu mərhələdə sabitləşmə meyillərinin təhsilin inkişafına da nüfuz etməsi, milli təhsil quruculuğu sahəsində ilk addımların atılması, dövlətin təhsilə diqqətinin artması, mütərəqqi və inkişafyönümlü qərarların qəbul edilməsi, təhsilin keyfiyyətinə nəzarətin güclənməsi, beynəlxalq əlaqələrin intensivləşməsi, təhsilə investisiya qoyuluşuna başlanması dövrü kimi yadda qalıb. Üçüncü mərhələ 2003-cü ildən sonrakı dövrü əhatə edir. Bu mərhələni təhsil sisteminin köklü islahatlar dövrü də adlandırmaq olar. Məhz həmin dövrdə təhsil tarixində ilk dəfə olaraq 16 inkişafyönümlü dövlət proqramı təsdiq olunub və uğurla həyata keçirilib. Kitabın ayrı-ayrı fəsillərində Azərbaycanda təhsilin təşəkkülü, məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili pillələri üzrə inkişaf amilləri, habelə pedaqoji mətbuatın inkişaf tendensiyaları öz əksini tapıb.

Kitabın ön sözündə Misir Mərdanov qeyd edib ki, “Azərbaycan təhsil tarixi”nin 1 və 2-ci cildləri üzərində işləyərkən bir sıra çətinliklərlə üzləşib: “Kitabın birinci və ikinci cildləri üzərində işləyərkən hansı ciddi çətinliklərlə rastlaşdığımı həmin kitablarda bildirmişdim. O zaman düşünürdüm ki, müstəqillik dövründə təhsilin inkişaf mərhələləri gözümüzün önündə və bizim yaxından iştirakımızla baş verdiyindən burada ciddi çətinliklərlə qarşılaşmayacağıam. Amma bununla belə, müstəqillik dövrünün təhsil tarixini işləyərkən də özünəməxsus problemlərlə üzləşdim. Əgər qədim dövrdə tarixi materialların əldə edilməsində, sovet dövründə bununla bərabər, mövcud materialların sistemləşdirilməsində çətinliklərlə qarşılaşdımsa, müstəqillik dövründə belə çətinliklərin olmayacağını güman edirdim. Lakin necə deyirlər, qələmi

əlimə alıb ölkəmizin müstəqillik illərində təhsil tarixi üzərində işə başlayanda, bu dövrün də özünəməxsus problemləri ilə qarşılaşdım. Çətinliklərdən biri onunla bağlı idi ki, bu dövrdə təhsilin inkişafı sahəsində həyata keçirilən islahatlar, qəbul edilən qərarlar əvvəlki illərlə müqayisədə həm əhatə dairəsinə, həm də mahiyyəti və məzmununa görə həddindən artıq zəngin və irimiqyaslı idi. Digər bir çətinlik mənbələrlə bağlı idi: əvvəlki dövrlərdə təhsillə bağlı müəyyən tədqiqatlar, tarixi əhəmiyyət kəsb edən mənbələr az da olsa, var idi. Müstəqillik dövründə isə belə tədqiqatlar və mənbələr hələ yeni yaranmağa başlamışdı, bu sahədə tədqiqatlar aparılmamışdı və sanballı əsərlər yox idi. Müstəqilliyin 20 ili ərzində uzunsürən geniş mübahisə və müzakirələrdən sonra ölkədə milli təhsil sisteminin normativ-hüquqi bazası yaradıldı, 1992 və 2009-cu illərdə “Təhsil haqqında” qanunlar qəbul edildi, onların həyata keçirilmə mexanizmləri barədə hökumət tərəfindən çoxsaylı qərarlar qəbul olundu, milli təhsil sisteminin müasir tələblərə cavab verən məzmununun yaradılması, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atıldı, yeni milli dərsliklər yaradıldı, təhsildə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının, müasir qiymətləndirmə sisteminin tətbiqi, idarəetmənin və maliyyələşmənin yeni modellərinin hazırlanması, tətbiqi, müəllim hazırlığı, əlavə təhsilin təşkili sahələrində böyük nailiyyətlər əldə olundu və sair. Bütün bunları oxucunun nəzərinə necə və hansı həcmdə çatdırmaq barədə də müəllif kimi çox fikirləşdim. Onu da qeyd edim ki, Azərbaycan təhsil tarixini yazmağa başlayanda onu oxuculara üç cildde təqdim etməyi düşünmüşdüm. Birinci cild – qədim dövrdən 1920-ci ilədək, ikinci cild – sovet dövrü, üçüncü cild – müstəqillik illəri. Üçüncü cild üzərində işləyərkən məlum oldu ki, mate-

rial olduqca genişdir və qərara gəldim ki, bu dövrün təhsil tarixini iki cildde verim. Üçüncü cildde müstəqillik illərində məktəbəqədər təhsil, ümumi təhsil, məktəbdənkenar təhsil, ilk peşə-ixtisas təhsili və orta ixtisas təhsilinin, dördüncü cildde isə ali təhsil, ondan sonrakı təhsilin inkişafından bəhs edim”.

M.Mərdanov bildirib ki, kitabın hazırlanması prosesinə müsbət təsir edən bir sıra amillər də var idi: “Bir tərəfdən mən özüm və yaxın ətrafımda olan insanlar Azərbaycanın sovet təhsili sisteminin yetirmələri idik, onun müsbət və mənfi cəhətlərini yaxşı bilirdik. İkinci bir cəhət isə ondan ibarət idi ki, mən müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanda və onun təhsil sisteminə mənfi, müsbət istiqamətlərdə atılan addımların bilavasitə içerisində idim. Bütün bu hadisələr, necə deyirlər, gözlerimin qarşısında baş vermişdi. Heç bir müsbət nəticə verməyən tələsik atılan addımların da, təkamül yolu ilə həyata keçirilən və uğurla nəticələnən hadisələrin də şahidi idim. Müstəqilliyin ilk illərində milli təhsil quruculuğunda iştirak edən insanların bu mühüm işə münasibətləri də müxtəlif idi. Bəziləri düşünürdülər ki, İndiyə qədər mövcud olmuş təhsil sistemindən tamamilə imtina edərək, yeni milli təhsil sistemi yaratmaq lazımdır. Digərləri düşünürdü ki, Azərbaycanda təhsil quruculuğu birbaşa Avropa təhsil sistemi əsasında həyata keçirilməlidir. Üçüncü yanaşma tərəfdarları düşünürdülər ki, sovet dövründə təhsilin təşəkkülü sahəsində qazanılmış təcrübə və nailiyyətlər əsas götürülməklə, Azərbaycan xalqının milli dəyərləri, tarixi inkişaf meyilləri, adət-ənənələri nəzərə alınmaqla, beynəlxalq təcrübəyə və Avropa təhsil məkanına istinad edilməklə ölkəmizdə milli təhsil quruculuğu aparılmalıdır.

Ümumilli lider Heydər Əliyev bu yanaşmanın doğruluğunu çox sərrast ifadə etmişdi: “Azərbaycan təhsil sis-

V YAZI

temində İndiyə qədər əldə edilmiş müsbət təcrübə və özünü doğrultmuş, müsbət nəticələr vermiş sistem saxlanılmalı, inkişaf etdirilməli və müasirləşdirilməlidir. Dünya təcrübəsindən Azərbaycanın milli xüsusiyyətlərinə uyğun olan prinsiplər, qaydalar təhsil sistemimizə tətbiq edilməlidir. Biz dünyanın bütün ölkələrində-Qərbdə də, Şərqdə də əldə edilmiş nailiyyətləri dərinlən öyrənməli və onlardan Azərbaycan üçün müsbət xarakter daşıyan cəhətləri ölkəmizin təhsil sisteminə tətbiq etməliyik”.

Təhsil nazirinin sözlərinə görə, müstəqillik dövrünün təhsil tarixi əvvəlki dövrlərə nisbətən bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə fərqlənirdi. İnkərmək olmaz ki, bu gün ölkəmizdə fəaliyyət göstərən məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə ixtisas, orta ixtisas, ali, eləcə də əlavə təhsil müəssisələrinin geniş şəbəkəsinin, güclü elmi-pedaqoji kadr potensialının bünövrəsi məhz sovet dövründə, təhsil sahəsində aparılan məqsədyönlü siyasət nəticəsində qoyulmuş və həyata keçirilən genişmiqyaslı təhsil quruculuğu işi gələcək inkişafın güclü təməlini qoyub. Həmin dövrdə Azərbaycanda məktəbəqədər təhsil müəssisələrindən tutmuş ali məktəblərədək bütün təhsil ocaqları yeni inkişaf pilləsinə yüksəlmiş, bu istiqamətdə ardıcıl aparılan dövlət siyasəti Azərbaycan əhalisinin təhsil, ümummədəni və intellektual siviyyəsinin yüksəldilməsində müstəsna rol oynayıb: “Müstəqillik illərində Azərbaycanda təhsilin inkişaf tarixini şərti olaraq üç mərhələyə bölmək olar. Birinci mərhələ 1991-1993-cü illəri əhatə edir. Bu mərhələ təhsil sisteminin tənəzzülü, sovet hakimiyyəti illərində qazanılmış nailiyyətlərdən, mütərəqqi ənənələrdən imtina edilməsi dövrü kimi xarakterizə olunur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu dövr həm də təhsil tarixinə milli ideyaların təhsil sistemində gətirilməsi ilə düşmüşdür. İkinci mərhələ 1993-2003-cü illəri əhatə edir. Bu mərhələdə sabitləşmə meyillərinin təhsilin inkişafına da nüfuz etməsi, milli təhsil quruculuğu sahəsində ilk addımların atılması, dövlətin təhsilə diqqətinin artması, mütərəqqi və inkişafyönümlü qərarların qəbul edilməsi, təhsilin keyfiyyətinə nəzarətin güclənməsi, beynəlxalq əlaqələrin intensivləşməsi, təhsilə investisiya qoyuluşuna başlanması dövrü kimi yadda qalmışdır. Üçüncü mərhələ 2003-cü ildən sonrakı dövrü əhatə edir. Bu mərhələni təhsil sisteminin köklü islahatlar dövrü də adlandırmaq olar. Məhz həmin dövrdə təhsil tarixində ilk dəfə olaraq 16 inkişafyönümlü dövlət proqramı təsdiq olunub və uğurla həyata keçirilməkdədir. Təhsilin ayrı-ayrı sahələrinin inkişafı üzrə real vəziyyətin təhlili əsasında hazırlanıb təsdiq edilmiş bu proqramların reallaşdırılması nəticəsində təhsil infrastrukturunun müasir tələblərə uyğun qurulması, təhsilin məzmununun yeniləşdirilməsi, yeni dərslik siyasətinin reallaşdırılması, təhsil alanlarının nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni model və mexanizmlərin tətbiqi, əmək bazarının tələbatı-

Rəfiqə Məmmədovanın yaradıcılığına nəzər salarkən...

BU DÜNYANIN MÖVZUSU DA, HAKİMİ DƏ UŞAQLARDIR

Əflatun AMAŞOV,
Azərbaycan Mətbuat
Şurasının sədri

Uşaq dünyası şeirsiz, nağılsız, laylasız, nəğməsiz miskin aləmə bənzəyərdi. Bunlar o kövrək dünyanın bərbəzeyi, yaraşlıq xonçasıdır. Hamımızın uşaqılıq yaşantılarına xas lövhələrdir – dəcəli, nadinci, ipə-sapa yatmayı bəxşişdən, hədə-qorxudan çox söz sənətinin nümunələri həlimləşdirib. Nə vaxt yuxuya getdiyimizi, səhərin necə açıldığını hiss etməmişik. Şirin rəylər eşitdiklərimizin təsiri ilə yaranıb. Yenisini dinləmək ümidi ilə növbəti gecələri səbirsizliklə gözləmişik. Böyüklərdən miras qalan təcrübə özümüz valideyn olanda karımıza gəlib. Amma etiraf edək ki, heç birimiz bunu babalar, nənələr qədər bacarmırıq. Ona görə də babalığa, nənəliyə iddialı olanlar vaxtında başlarına çarə qılsınlar. Nənələr etəklərindən yapışanda iki-üç nağılı, tapmacanın ümidinə qalmasınlar.

Deyərim nə yaxşı uşaq ədəbiyyatımız, onun kifayət qədər üz tutulması sanballı nümunələri var. Yoxsa nə vaxtdək “yenisini söylə” israrlı şirin-şəkər balaların başını “Cırdan”la, “Məlik-məmmədin nağılı”... ilə qata bilərdik. Bu mənada uşaq ədəbiyyatımızın Mirzə Ələkbər Sabir, Abbas Səhhət, Abdulla Şaiq kimi təməlinin yaradıcılarına da minnətdarıq, sovet dönməndə onun formalaşmasına ömür-gününü həsr edənlərə də. Günümüzdə gəldikdə müs-təqillik illərində Azərbaycan poeziyası, nəsr kifayət qədər uğurlara imza atsa da övladları, nənələri üçün yeni müjdələr soraqlayan ata-analar, baba-nənələr qarşısında borcluya bənzəyirlər. Hərçənd indi sərbəst yazmaq, çap olunmaq imkanları daha genişdir. Səbəbi çoxdur, ən başlıcalarını sadalayaçağam. Əvvəla böyüklər üçün yazılanlar kiçiklərin anlam dünyasını nadir halda nəzərə alır. Hecmləri irad, qınaq mövzusu deyil. Uşaqlar üçün qələmə alınanlar isə qısa və lakonikliyi ilə seçilməli, yorucu olmamalı, böyüklərdə təbessüm, kiçiklərdə əzbərdən bilməyə meyl oyatmalıdır. Yaradıcılığın yorucu, əzablı yoluna dözmək hər yazarın işi deyil. Aşağıdakı misralara diqqət yetirək:

**Qanadlanar, öyünər,
Quş öz yuvası ilə.
Qəlbədən qəmi silinər
Vətən nəğməsi ilə...**

**Bər-bəzakli beşiyin
Bəzədi evi, körpə.
Dalbadal sual verir
Bacın: – Nənə, o, bizə
Niyə xoş gəlir belə?!
Xoşdur hər birimizə...**

Bu şeirlər 1999-cu ildə qələmə alınıb. Hər ikisi bir qələmin, düşüncənin məhsuludur. “Yuva” şeiri “Zər çiçəklər”, “Körpə nəvəm Ayana” isə “Ardımca gəl” kitabından götürülüb. Hər ikisinin müəllifi R.Məmmədovadır. Uşaq ədəbiyyatımızın ən məhsuldar, sayılıb-seçilən nümayəndələrindən olan Rəfiqə xanım üç ildir ömrünün 8-ci onilliyinin zirvəsinə doğru yol gedir. Müəllifi olduğu 15 şeir, hekayə, miniatur povest kitabının və romanın səkkizi şəxsi kitabxanamdadır. Elə ki, səs- küylü, sözbəxəz balaca qonaqlarım oldu hansınısa götürüb bir-iki nümunə oxuyuram. Bununla da özümü bir növ “işə salıram”. Beləcə onlar mənə “Uğurlu ovu”, “Dostluğu”, “İnamı”, “Bizim bağ”ı vərəq-

nım-xatunluğu İkinci Dünya müharibəsinin aclıq, fəlakət dolu illərinə düşən anasının bitib-tükənməyən iztirablı taleyi diqqətimi çəkdi. O ana ki, həyat yoldaşının faşistlərə qarşı döyüşdə həlak olması barədə qara xəbərindən də sınımayıb, övladlarını insanlara, təbiətə, ətraf mühitə, gözəlliyə məhəbbət ruhunda tərbiyə edib.

lətendiriblər.

Onun portreti və haqqında qısa qeydlərə yalnız “Nəciblik duyğusu” kitabında rastlaşmışam. Təvazökarlığı təqdirdə layıqdır. Ən yaxşı təqdimat yaradıcılığın mahiyyətindən, ruhundan qaynaqlanmalıdır.

Rəfiqə xanımın gülər çöhrəsi qeyri-ixtiyari məsumluq mütəssəməsi olan dünyagörmüş analarımızı, nənələrimizi xatırladır. Onun qayğılı-duyğulu dünyasına vardığıca belə qənaətə gəliрсən ki, müşahidə etdiyim dolğun portretin üzündə görünən kiçik bir hissəsidir. Kitabdakı qısa bioqrafik qeydlər də ümumi məlumat çərçivəsi ilə məhdudlaşdığından suallarına yaradıcılığının özündə cavab axtarmalısan. Mən də bu seçimə üstünlük verib yenidən kitablarına üz tutdum. Göz önündə əsrarəngiz bir lövhə yarandı. R.Məmmədovanın uşaq psixologiyasına bu qədər bələdçiliyinin, fikri ifadə etmək bacarığının qaynaqları sırasında öncə xə-

**Qara xallı kəpənək,
Zər qanadlı çiçək...**

**Anam öpdü üzümdən,
Çiçək qaçdı gözümdən.
Bu çiçəyi üzmədim,
Razi qaldım özümdən !**

Humanizm, qayğı, nəvaziş uşaqılıq gözdoymaz təbiətimizin əsrarəngiz guşələrində keçən R.Məmmədovanın həyata baxışlarına hakimdir. Bakı Dövlət Universitetinin tələbə həyatı bu hissələri cilalayıb, uzun illər müəllimlik fəaliyyəti daha da kamilləşməsinə təsirsiz ötürməyib. İlk şeirində (“Mənim sevimli diyarım”) Vətən məfhumu doğulduğu, boya-başa çatdığı yurddan o yana keçməyib. Sonra həmin coğrafi məkanın hüduqları tarixi sərhədlərimizə qədər uzanıb. O, yaradıcılığa inamlı addımlarla qədəm qoymasında özünü ilk növbədə Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə borclu sayır. Poeziya ustası tələbə Rə-

fiqənin şeirlərinə nəzər salanda “bu qız istedadlıdır”, –deyib. Yazmağı davam etdirməyi məsləhət görüb. Tezliklə yeni şeirləri ilə bərabər ilk hekayələri dövrü mətbuatda işıq üzünə görüb.

R.Məmmədovanın yaradıcılığında aktiv dövr 1970-ci ildən başlayıb. “Pioner” (“Günəş”), “Göyərçin” jurnallarında, “Xalq qəzeti”, “Ədəbiyyat və incəsənət”, “Azərbaycan müəllimi”, “Savalan” qəzetlərində onlarla hekayə və şeiri dərc olunub. Dövrünün sayılıb-seçilən uşaq şairi Teymur Elçinlə tanışlıq isə Rəfiqə xanımda potensialına inamı artırıb. 1984-cü ildən Azərbaycan Dövlət Radiosunda onun əsərlərinə efir həyatı bəxş olunub. Qarşılıqlı əməkdaşlıq 20 il davam edib. Maraqlıdır ki, 2002-ci ildə rəssam həyatından söhbət açan “Könül” romanından səslənən parçalara ən fəal münasibət Cənubi Azərbaycandan redaksiyaya ünvanlanan məktublarda ifadəsini tapıb.

Rəfiqə xanım uşaq dünyasının rəssamı, boyakarıdır. Detalları incəliklərinə qədər təsviri ilə zövq mənbəyinə çevirir.

**Kölgəli barlı meşə,
Vurgunsan Al Günəşə!
Qoynun işıqla dolar,
Quşlar şəfəqlə oynar!
 (“Bülbül nəğməli meşə” şeiri)**

Oxşar manera hekayələrində də aparıcı xətti təşkil edir. “Nəciblik qiğıncımlar”nda, “Mən ekoloq olacağam”da, “Bizim bağ”da yer, yurd lövhələrinin təsviri zövq oxşayır.

Rəfiqə xanımın ilk dinləyiciləri ailə üzvləri, övladları olub. İndi boya-başa çatıblar, özləri də valideyndirlər. Analarına nənə sevinci yaşadırlar. Rəfiqə xanım yenə onlar üçün yazır. Bu dəfə daha çox Qarabağdan, vətənpərvərlikdən. Yazdıqlarında çağırış ruhu güclüdür. Şəcərəsi sanki Qarabağın xəritəsidir. “Nənəm şuşalı, atam cəbrayılı, anam füzulili, ömür-gün yoldaşım ağıdamlıdır dedim” (“Teymur Elçin haqqında xatirə”dən). O, “Gültəkin həkim” hekayəsi ilə Naxçıvanı yaxınlığında döyüşdə yarıq çıxarkən düşmənlə gül-ləsinə tuş gələn Hecər qeyrətli döyüşçü qızlarımızın ölməz igidliklərindən söhbət açır. “İnam”da qələbənin qaçılmazlığını deyir. “Zəngilana nə vaxt qayıdacağıq”da balaca Minarəyə o günün uzaqda olmadığını anladır. Çünki “Ən böyük Vətən”də söylədiyi kimi Azərbaycanın hər yeri doğma və əzizdir. Ən böyük Vətən isə xalqdır. Sənətkar Füzulinin Alxanlı kəndinin simasında “Bu da atəşkəs” hekayəsində riyakar düşmənin iç üzünü açır. “Dağ qartala dərs meydanıdır”, “Dağlar” və digər şeirlərində Vətənin nicatının, ərəzi bütövlüyünün bərpasının igid övladlarının, döyüşçülərinin əllərində olduğuna inamı təlqin edir.

Rəfiqə xanımın yaradıcılıq diapazonuna əhatəlilik səciyyəvidir. Ona üz tutanlar mahni mətnləri, tapmacalar, yarıltmaclarla... da tanış ola bilərlər. Bunlar incə, həssas qəlbədən süzülüb gələn duyğu və düşüncələrin məhsulu, həm də yaşayb-yaratmağı stimullaşdıran axtarış dolu günlərin, ayların, illərin bəhrələridir.

Nizaminin Ev-Muzeyi “göz dağı”na çevrilib

“Nizami” filminin çəkilişləri üçün inşa edilən, sonralar muzey statusu alan, hazırda acınacaqlı vəziyyətə düşən bu tikili nə bərpa, nə də ləğv olunur

Zakir MURAD

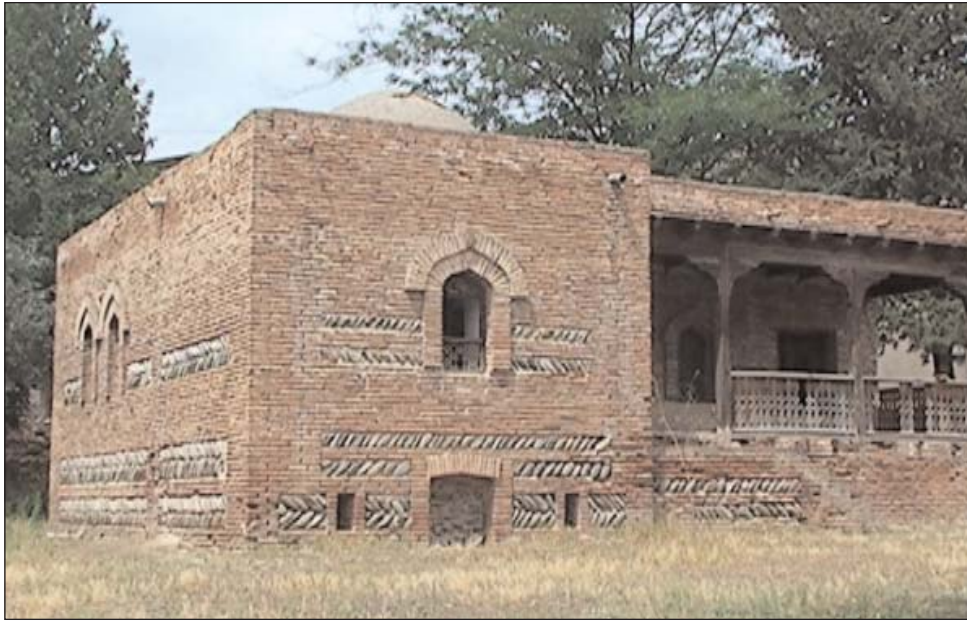
Gəncənin Bala Bağman adlanan ərazisində yerləşən bu sahibsiz ev qəfildən insanın qarşısına orta əsrlərdən qalma bir kabus kimi çıxır. Əsas qapısında qifil olsa da, həyətinin uçuq divarlarındakı aralardan hər kəs içəri keçə bilər. Kifayət qədər geniş həyətdə yerləşən bu tikili doğrudan da uzun illərdir kabusa çevrilməyə məhkumdur.

Tam qəza vəziyyətinə gəlmiş bu bi-

12-ci əsrin memarlığı üslubuna cavab verən evin həyətinə, həmçinin emalatxana, su quyusu, təndir, at tövləsi kimi dekorasiyalar da olub ki, onların ancaq bəzi izləri qalıb.

Filmin çəkilişləri başa çatdıqdan sonra da nəcib bir iş kimi, bu nadir tikilini ətrafı ilə birgə Nizaminin Ev-Muzeyi etmək və onu qorumaq qərara alınır.

Amma “SSRİ-nin dağılması” və “keçid dövrü” adıyla hər cür biganəliyimizə haqq qazandırdığımız illər bu yadigardan

nanı, böyük Nizaminin adı ilə bağlı olduğundan nə uçurmağa kiminsə ürəyi gəlir, nə də nəhayət, təmir edib ortaya çıxarmağa gücü çatır. Hərçənd məntiqə görə, bura hələ 1984-cü ildən rəsmən Nizami Gəncəvinin Ev-Muzeyi statusuna malik olduğundan heç əvvəldən bu cür biabırçı vəziyyətə düşməməliydi.

Bina və onun həyəti 1981-ci ildə dahi şair və mütəfəkkirimizin həyat və yaradıcılığından bəhs edən “Nizami” bədii filmin çəkilişi üçün ərəşəyə gətirilib. Müasir incəsənət tariximizin böyük isimlərindən olan SSRİ Xalq artisti Müslüm Maqomayev Nizaminin obrazını məhz burada canlandırır.

da yan keçmədi. O vaxtdan baxımsızlıq ucbatından bina və onun yardımçı konstruksiyaları dağıla-dağıla bu kökə düşdü.

Hə, onu da deyək ki, Nizami Ev-Muzeyinin işçi heyəti, eksponatlarla birgə şəhərin Qızılhacılı məscidində, necə deyirlər, köçkün həyatı yaşayırlar. Bura isə yaxınlıqdakı sakinlərin ümidinə qalıb. Amma insanlar fərqli olurlar axı. Başa düşüb qoruyanı da var, başa düşməyib zibilləyəni də.

Nizaminin Ev-Muzeyi Şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin balansındadır. Amma deyəsən, qəzalılıq vəziyyətə düşmüş bu obyektin gələcək taleyi hələlik bu idarə üçün də müəmmalı qalır. Hər halda İdarənin nümayəndəsi Bəxtiyar

Muradovun dediklərindən bu qənaətə gəlmək olar. Belə ki, bu haqda bizimlə söhbətində Bəxtiyar müəllim bu binanın ya o yanlıq, ya da bu yanlıq olacağı haqda konkret söz deyə bilməyəcəklərini bildirdi.

Gəncə şəhərində son dövrdə gedən irimiqyaslı abadlıq-quruculuq işləri Nizami yurdunun sakinlərinin ürəyincədir. Elə dahi şairin irsi və xatirəsinin yaşadılması üçün də sözün əsl mənasında möhtəşəm işlər görülür.

Amma dahi şəxsiyyətin adı ilə bu və ya digər şəkildə bağlı olan bir obyektin belə miskin halda qalması arzuolunan deyil. Bura doğrudan da ya o yanlıq, ya bu yanlıq olmalıdı.

Əlbəttə, Nizaminin Ev-Muzeyi bərpa olunsaydı, bütün Gəncə əhli sevinərdi. Digər yandan, qəzalılıq vəziyyətə çarə tapılmayaraq ləğv qərarı verilməsini də qınayan olmaz. Amma hər halda birinci baş versəydi, dahi şairimizin ruhu daha da şad olardı.

Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının orkestri Almaniya festivalına qatılıb

Bugünlərdə Almaniyanın Münxen-Halifiq şəhərində ənənəvi “Gut Immling” beynəlxalq opera festivalının “Grande Finale” adlı yekun tədbiri keçirilib. Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının orkestrinə iki ay davam edən və dünya şöhrətli opera müğənnilərinin iştirak etdiyi festivalın baş tədbirində çıxış etmək yenidən həvalə edilib.

Almaniyanın və Avropanın mötəbər festivallarından olan “Gut Immling” beynəlxalq opera festivalı ilə musiqiçilərimizin əməkdaşlığı 2003-cü ildə yaranıb. Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının orkestri və Dövlət Simfonik Orkestri bu festivalda 2005-ci ildən çıxış edirlər.

Opera festivalının direktoru Ludviq Baumann final mərasimini açıq elan etdikdən sonra söz Azərbaycanın Almaniya festivalına səfəri Pərviz Şahbazova verilib. Səfir çıxışında beynəlxalq “Gut Immling” opera festivalı ilə Azərbaycan musiqiçilərinin əməkdaşlığının tarixçəsindən bəhs edərək bu əməkdaşlığın mədəniyyətlərəarası dialoqdakı əhəmiyyətini vurğulayıb.

Sonra orkestr Opera festivalının baş dirijoru Kornelia von Kerksenbrokun rəhbərliyi ilə Azərbaycan və dünya bəstəkarlarının əsərlərini səsləndirib. Orkestrimizin ifası və bəstəkarlarımızın əsərləri tamaşaçılar tərəfindən alqışlarla qarşılanıb.

GÜNEL

Nyu-Yorkda Nizami Gəncəviyə aid sərgi açılacaq

Nyu-Yorkdakı məşhur Metropolitan Muzeyində (The Metropolitan Museum of Art) dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəviyə aid arxiv sənədlərindən ibarət sərgi təşkil olunacaq. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyindən APA-ya verilən xəbərə görə, Avrasiya Dialoq Mərkəzinin təşəbbüsü, Diaspora İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə gerçəkləşəcək sərgidə dünyaca məşhur olan Metropolitan Muzeyinin İslam Sənət Departamenti tərəfindən Nizami Gəncəviyə aid əlyazmalar nümayiş olunacaq. Muzeydə saxlanılan 20-dən çox nadir manuskriptin

kəzinin təşəbbüsü, Diaspora İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə gerçəkləşəcək sərgidə dünyaca məşhur olan Metropolitan Muzeyinin İslam Sənət Departamenti tərəfindən Nizami Gəncəviyə aid əlyazmalar nümayiş olunacaq. Muzeydə saxlanılan 20-dən çox nadir manuskriptin

təqdim olunacağı sərginin açılışında İsgəndəriyyə Kitabxanasının (Misir) direktoru İsmail Seragəldin və Latviyanın sabiq prezidenti xanım Vayra Vike-Freiberqa iştirak edəcəklər. Sərginin Gəncədə, Bakıda və o cümlədən Gürcüstan tərəfdaşlarının müraciəti ilə Tbilisidə, habelə Yunanistanın paytaxtı Afinada nümayişi də nəzərdə tutulur.

TRT Azərbaycanda film çəkir

Türkiyənin TRT kanalı Azərbaycanın “Ayrılıq” və “Ala gözlüm” mahnılarına aid film çəkir. Yarım saatlıq film “TRT Müzik” kanalındakı “Mahnılar və hekayələri” (“Türkümlər və öyküləri”) adlı serial-proqramda yayımlanacaq. TRT-nin Bakıdakı təmsilçiliyindən APA-ya verilən məlumata görə, bu məqsədlə TRT rejissoru Fateh Arslan və TRT prodüseri Hakan Bişkin Bakıya gəlib. TRT qrupu Bakıda sözügedən mahnıların hekayələrini öyrənmək və çəkiləcək filmlərin yerlərini müəyyənləşdirmək üçün fəaliyyətə başlayıb. Mahnıların hekayələri ilə bağlı araşdırma apa-

ran heyətində filmə oynayacaq aktyorları da müəyyənləşdirib. Filmdə çəkiləcək aktyorlar, mahnıları səsləndirəcək müğənnilər və aparıcılar azərbaycanlılar olacaq.

Rejissor Fateh Arslan filmin ssenarisini yazmağa başladıklarını bildirib. Rejissor film üçün bu mahnıların seçilməsinin səbəbini isə belə açıqlayıb: “İstər “Ala gözlüm”, istərsə də “Ayrılıq” Türkiyədə də kifayət qədər bilinən və hətta Türkiyədəki türklərdən belə daha populyar olan mahnılardır. Ona görə də bu mahnıların hekayəsini, tarixini də Türkiyə tamaşaçılarımıza çatdırmaq istədik”.

Filmin çəkilişləri sentyabrın 26-da başlayacaq və 10 gün davam edəcək. Çəkilişlərin böyük hissəsi Qala kəndində həyata keçiriləcək. Çəkilişlər 10 gün davam edəcək. Rejissor çəkiliş üçün Bakıya 15 nəfərlik professional qrupla gələcəklərini, işıqçıdan kameramana qədər bütün qrupun TRT əməkdaşlarından ibarət olacağını söyləyib. Fateh Arslan çəkiliş üçün Qalanı seçmələrinin səbəbini belə izah edib: “Qala Azərbaycanı ən yaxşı əks etdirən məkanlardan biridir və aurası çox gözəldir”.

TRT rejissoru araşdırma və hazırlıq müddətində Azərbaycanda çox böyük maraq, diqqət və qayğı gördüklərini deyib.

Böyük musiqiçi Müslüm Maqomayevin anadan olmasından 70 il ötür

Müslüm Maqomayev. Gəncə epizodları

BÖYÜK MUSIQIÇI SADƏ İNSANLARIN XATİRƏLƏRİNDƏ

O, 20-ci əsrin bir neçə onilliyi ərzində Avrasiya mərkəzinin böyük bir hissəsində yaşayan insanların zövqünü formalaşdıran şəxsiyyətlərdən olub. Dünyanın dörd bir guşəsində əsl sənəti duyanlar da bu böyük azərbaycanlıyı tanıyıb və seviblər. Vətənimizin istənilən şəhər və kəndində adı böyük ehtiram və fəxrlə çəkilən Müslüm Maqomayevin xatirəsinə Gəncədə xüsusi rəğbət hissləri olduğunu desək, yanılmazdır. Gəncəlilərin yadlığında Müslüm həm də dahi Nizaminin ekran obrazını yaradan sənətkar kimi yer tutub. 1982-ci ildə "Nizami" filminin burada aylarla davam edən çəkilişləri dövründə Müslüm xeyli müddət əsl gəncəli olubmuş. Hətta ona burda gəncəlisayağı, sevgi ilə "Müslümlə" deyən dostları da olub. (Bilməyənlərə bildirək ki, "lə" sözünü köhnə gəncəlilər qardaş hesab edilən dostlara müraciətdə çox işlədirlər və bu, "lələ" sözünün yerli bir variantıdır).

İstər filmin çəkilişi döv-

"Nizami"nin yaradıcı qrupu və yerli sakinlər Göygöldə

Rəssam Vahab Cəfərov Müslümün obrazını işləyir

Yenə füsunkar Göygöldə

ründə, istər də Müslümün ondan qabaq və sonralarda Gəncəyə gəlişi zamanı yaxın dostluq münasibətində olduğu adamlardan biri mərhum Hacı Həməzəyev olub. Köklü gəncəli Mirhəməzəlilər nəslinin nümayəndəsi olan Hacı müəllim ixtisasca diş həkimi idi. O, həmçinin Gəncənin adət-ənənələrini, tarixini, bu şəhərin sənət aləmini mü-

T.Sinyavskaya və M.Maqomayev Gəncədə

kəmməl bilən köhnə gəncəli kimi Müslümün ən yaxın məsləkdaş və həmsöhbəti olub. Böyük musiqiçi və

onun xanımı Tamara Sinyavskaya Hacı müəllimin ailəsinin ən istekli qonaqları idilər. Dostlar həm də səfali Gəncə diyarında qarış-qarış gəzmədikləri yer qoymayıblar. Rəhmətlik Hacı müəllimin evindən götürdüyümüz fotolar həmin səmimi anları əbədiyyətə həkk ediblər.

Amma Gəncədə Müslümün əziz obrazı yalnız fotoşekillərdən deyil, burada onunla ünsiyyətdə olmuş sənət adamlarının yaratdıqları tablolarından da boylanır. Gəncənin köhnə Zərrabi məhəlləsində yaşayan sənətkar, hazırda Gəncə Dövlət Dram Teatrının baş rəssamı Vahab Cəfərov da o vaxt özü kimi gənc dostlarıyla Müslüm Maqomayevin qədim Sərdar bağında yerləşən Yaşıl Teatrda konsertindən əvvəl ona yaxınlaşaraq salamladıqlarını və bu adı salamlamanın sənət haqda bir saati keçən çox dəyərli söhbətlə nəticələndiyini xatırlayır.

"Onun mülahizələri ele bil, mənəm üçün bir manifest oldu. Orijinallıq və yüksək estetik meyarların hər növ sənətin başlıca şərti olduğu-

Mobil Əhmədovun işlədiyi rəsmdən fraqment

H.Həməzəyev (T.Sinyavskayanın sağ tərəfində) ilə

nu vurğulayan Maqomayevin yalnız nitqi deyil, sifətinin cizgilərinin hərəkəti, gözlərinin işığının dəyəridir ki, səsinin ritmi ilə dəyişməsi özü bir enerji mənbəyi idi" – deyən V. Cəfərov vurğulayır ki, məhz həmin söhbət onu hansısa rəsm işləyərkən orijinal olmayan nə varsa, onu qəti rədd etmək prinsipinə sadıq qalmağa sövq edib.

"Müslümün sənətinin gücü onda idi ki, burada hər şey – ənənələr və orijinallıq, klassizm və müasir energetika, hüzur və dinamika, bəşərlik və millilik vəhdətdə idi. Mən də çəkdiyim bu tabloda böyük sənətkarımızı bu aura da təsvir etmək cəhdi göstərmişəm" – deyərək, Vahab söhbətini tamamlayır.

Gəncənin daha bir qədim, Dördyol məhəlləsindəki, yaşlı yüzü keçmiş bir evdə isə Müslümə həsr olunmuş daha böyük ölçülü, insan boyundan da hündür olan rəsm əsəri asılıb. Rəsmi mərhum sənətkarımız, Xalq artisti Mobil Əhmədov çəkib. O, vokal və səhnə ustası olmaqla yanaşı, həm də təhsilli rəssam olub axı. Əsərin tarixçəsi haqda Mobil müəlli-

min qardaşı, lap bu yaxınlarda Allahın rəhmətinə qovuşan Bəşir Əhmədov vaxtilə Müslüm Maqomayevin vəfatı ilə bağlı bu sətirlərin müəllifinin hazırladığı televiziya öçerkinə bunları söyləmişdi:

"Müslüm Maqomayevin Gəncədə həmişə dostları olub. O, yay aylarında tez-tez Göygölə gəlirdi. Qardaşım da ora çox gedib-

lər. Böyük musiqiçi Müslüm Maqomayevin də yaxşı rəsamlığı vardı. Mobilə bir-birinə dostluq şərtləri da çəkib internetlə göndərirdilər. Mobil bir gün Gəncədə olarkən Müslümün böyük portretini işləmək qərarına gəldi. Əsərin ideyası belədir: Müslüm 20-ci əsrin sülh uğrunda mübarizləri arasında. Burada Yer kürəsinin ekvatorunda zamanənin ən tanınmış sülh çarçıları – Pablo Pikasso, Çarli Çaplin, Cəvahirəl Nehru, Pablo Neruda, Viktor Xara, Mstislav Rostropoviç, Roma Papası görünürlər. Öndə isə sağ qolunu yuxarı qaldırmış Müslüm "Buhenvald harayı" oxuyur..."

Doğrudan da Müslümün obrazı daha çox elə əlini "müslümsayağı" yuxarıda əbədi saxlayaraq yüksək mədəniyyətə və ideallara çağırış simvolu kimi yadırmızda qaldı. Milyonların sevimlisi 2008-ci ilin bir payız günündə "Anamın anası" deyərək vəsf etdiyi doğma Azərbaycanına döndü. Əbədiyyətə Vətəndə qovuşmaq üçün.

Zakir MURAD

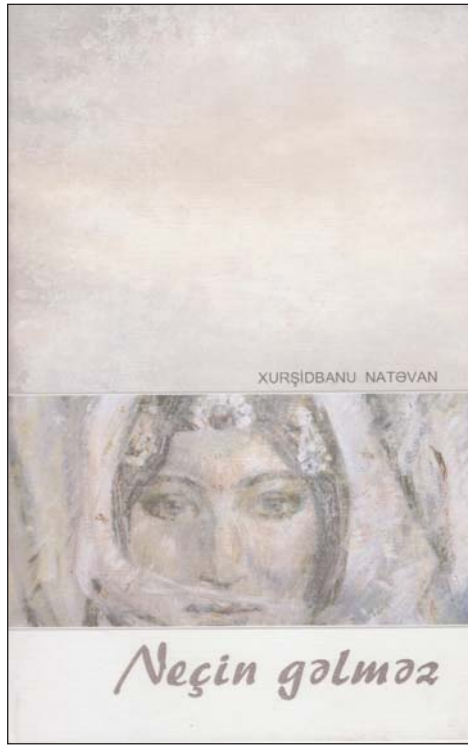
Xurşudbanu Natəvan-180**"Xan qızı"nın ədəbi-bədii irsinə sonsuz sevgi nümunəsi**

Elə insanlar var ki, sağlığında ölməzlik qazanırlar. Həyatda öz missiyalarını dərinlən başa düşən belələri işıqlı əməlləri ilə bilavasitə zamanında xalqın əzizinə çevrilirlər. Əgər bu danılmaz həqiqəti xəyalən keşməkeşli Azərbaycan tarixinin XIX əsr mənzərəsinə yönəltsek, onda heç şübhəsiz həyat və fəaliyyətləri ilə millətine qururverici başucalığı gətirən şəxsiyyətlər qalereyasında "Xan qızı"nın – Xurşudbanu Natəvanın (1832-1897) möhkəm yer tutduğunu görürük.

Çoxumuzun taleyinə sovet dönəmində yaşamaq düşməsinin qarşılığında, o vaxtlar "kommunizmdə yaşamaq" kimi mavi arzusun qanadlarında qərar tutmuş bizlərə – fəhləkəndli balalarına hər addımda uzaq keçmişdə onların sələflərinə xanların-bəylərin qənim kəsilməsini təkrar-təkrar söyləməkdən usanmazdılar. İnsanların çoxu bu "şirin" yalana inansa da, onların dillərində əsl mənası çoxuna bəlli olmayan "Xan qızı" kəlməsinin göyərdiyi də yaxın keçmişin bu günə kimi xatırlanan həqiqətlərindəndir. Azərbaycan tarixində yer almış xanların hər birinin kifayət qədər övladının, o cümlədən qızlarının olması heç kimə sirr deyil. Cəmiyyətimizdə tarixən qız övladına olan münasibətin necəliyi bəzində bircə bu gün heç kimə müəhlə oxumağa da ehtiyac yoxdur. Amma tarixin amansızlığı ilə seçilən xəlbiri onların heç birinə öz "sinəsində" yer verməyib. Bu mənada ölmündən keçən 115 ildə İbrahim xanın nəvəsi, Mehdiqulu xanın qızı Xurşudbanu Natəvanın adının Azərbaycan cəmiyyəti üçün işıqlı əməllər məcmusuna çevrilməsi, heç də aydan arı, sudan duru olmayan xanlar nəslinə bəlkə də bir bəraət qazandırır, desək, yəqin ki, yanılmırıq.

Bəs görəsən Xurşudbanu Natəvanın zamanında özünə və ətrafına qururvericilik bəxş edən "Xan qızı" ayaq hansı əməllərin qazancı idi? Cəmiyyəti 65 il ömür sürən "Xan qızı"nın tarixdə yaşadan heç şübhəsiz Azərbaycan cəmiyyətinin ən müxtəlif təbəqələrinə göstərdiyi təmənnsiz qayğı və münasibət olmuşdur. İndiki 115 illik zaman distansiyası onun doğma Şuşaya su kəməri çəkdirməsini, Şuşada bütün Azərbaycanda məşhur olan "Məclisi-üns" ədəbi məclisini təşkil etməsini, təzadlarla dolu taleyini və tez-tez dəyişən ovqata köklənən duyğularını poetik misralara çevirməsini, təsviri və dekorativ-təbiiq sənət sahəsində bənzərsiz nümunələr yaratmasını və neçə-neçə digər işlərini dəyərləndirməyə imkan verir. Elə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının "Xurşudbanu Natəvanın anadan olmasının 180 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" 3 aprel 2012-ci il tarixli sərəncam imzalaması da onun bu günkü sələflərinin "Xan qızı"nın heç vaxt yaddan çıxmayacaq əməllərinə verdiyi qiymətin göstəricisidir.

Etiraf edək ki, dünyasını dəyişəndən sonra keçən bir əsrdən çox müddətdə onun ədəbi-bədii irsi arzulanan səviyyədə təbliğ olunmayıb. Əgər bu vaxta qədər çap olunan bir neçə kitabı

nəzərə almasaq, demək olar ki, Natəvanın qibtə olunacaq səmərəli ictimai-siyasi və ədəbi-bədii fəaliyyəti ictimaiyyətə yaxşı təqdim edilməmişdir. Elə düşünürük ki, bu günlərdə dəyərli ziyalımız, tanınmış yazıçı-publisist Mustafa Çəmənlinin tərtibində "Təhsil" nəşriyyatında işıq üzünə gətirilmiş "Neçin gəlməz" kitabı bu vaxta qalmaqda davam edən bu arzuolunmaz boşluğu kifayət qədər doldurmuşdur.

İndiyə qədərki yaradıcılığı ilə Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyətinin öyrənilməsinə və təbliğinə duyulmuş töhfələr vermiş Mustafa Çəmənlinin "Neçin gəlməz"i bu vaxta qədər "Xan qızı"na həsr olunmuş bütün kitablardan köklü şəkildə fərqlənir. Belə ki, 160 səhifəlik bu çox tutumlu kitabda Xurşudbanu Natəvanın Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında, ədəbiyyatında, mədəniyyətində, təsviri sənətində qoyduğu silinməz izi mahiyyəti, bu səmərəli fəaliyyətin qaynaqları göstərilmişdir. Əlavə edək ki, Mustafa Çəmənlinin bu kitabda özünün kitab mədəniyyəti sahəsindəki çoxillik təcrübəsindən peşəkarcasına istifadə edərək maraqlı tərtibçilik nümunəsi göstərmişdir. Elə bunun nəticəsidir ki, əslində kitab üçün bir kitab olan "Neçin gəlməz" kifayət qədər dolğunluğu ilə diqqət çəkir. Bölmədən-bölməyə keçən oxucu hər dəfə müxtəlif ovqata köklənir. İlk olaraq kitabda tərtibçinin niyyəti ilə tanış olan oxucu, sonrakı səhifələrdə filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Paşa Əlioğlunun təqdimatında "Xurşudbanu Natəvanın irsi" ilə tanış olur...

Etiraf edək ki, hər bir oxucunun tanınmış şəxsiyyətlərin həyatından bəhs edən xatirələri böyük həvəslə mütaliə etməsi danılmaz həqiqətdir. Çünki keçmiş tarixin çox maraqlı, dadlı-duzlu hadisələrini gözümüz önündə canlandırır belə yazılar heç də bədii təxəyyülün məhsulu olmayıb, bilavasitə reallığı, olmuşları əks etdirir. Bu mənada tərtibçinin kitabına daxil etdiyi "Əkbər xan Naxçıvanskiyin Xurşudbanu Natəvan haqqında xatirələri"nin diqqətçəkən olacağı birmənalıdır. Belə ki, Əkbər xan Natəvanın qızı Xan-

bikənin oğludur, bu mənada doğrudan da onun xatirələrində Natəvanlı günlərə insanı duyğulandıracaq bir münasibətin mövcudluğu kifayət qədər hiss olunan, bütünlükdə isə yaddaqalandır.

Kitabdakı digər xatirələrin də özünəməxsus əhəmiyyəti var. Mirzə Rəhim Fənanın və Mir Həsən Mir Haşım oğlu Ağamirovun "Məclisi-üns" barədə xatirələri bu qəbildəndir. Zamanında Azərbaycanda çox məşhur olan bu ədəbi məclisi Şuşada təşkil edilən və vaxtaşırı ora öz dövrünün də digər bölgələrdə yaşayıb-yaradan söz adamlarını dəvət edən şairə bununla çoxəsrlik Azərbaycan ədəbiyyatının XIX əsr mərhələsinə yaddaqalan töhfələr vermişdir, desək, həqiqəti söyləmiş olarıq.

Görkəmli simaların şəxsi əşyalarının bizim dövrə gəlib çatmış nümunələrinin həmin insanlar barəsində əldə edilə biləcəyimiz məlumatları daha da əyaniləşdirməsi birmənalıdır. Bu mənada kitabda tərtibçi tərəfindən jurnalist Novruz İbrahimovun "Xan qızının xatirə əşyaları" məqaləsinin daxil edilməsi duyulması maraqlıdır. Zəngin informasiyalı yazıya əlavə edilmiş şairənin şəxsi əşyalarının rəngli fotoları onun zövqünü görməyə və dəyərləndirməyə kömək edir. Duyulması dərəcədə oxunaqlı olan kitabda yer almış Zulfüqar Hacıbəyovun "Şəhadət" yazısını həyəcənsiz oxumaq olmur. Z.Hacıbəyov ilə yanaşı onun qardaşı dahi Üzeyir Hacıbəylinin imzası ilə bu günümüzdə gəlib çatmış həmin şəhadətdə təsdiq olunur ki, Natəvanın nəticəsi olan Leyla Xasay qızı Usmiyevada olan Quran şairənin yaxın adamları səfərə gedəndə ayələr oxuyub, onlara xeyir-dua verdiyi səmavi kitabdır. Əlavə edək ki, vaxtı ilə Z. və Ü.Hacıbəyli qardaşları Qoriyə təhsil almağa yola düşəndə Xan qızı onları bu Quranın altından keçirib, yaxşı yol arzulamışdı. Elə kitabın "Ömürdən anlar" bölməsində yer almış xatirələrdə də şairənin həyatından çoxumuzun bilmədiyini hadisələrə işıq salınıb. Bütün bunlar heç şübhəsiz bu görkəmli şəxsiyyətin ömür yolunda baş verənləri bütün rəngarəng çalarları ilə duymağa imkan verir.

Hüseyn Şərifin 1984-cü ildə mətbuatda çap etdirdiyi "Bir hədiyyənin tarixçəsi" məqaləsi qədim təsviri sənət tariximizin hələ də qaranlıq qalan səhifələrinə işıq salmaqda əvəzi yoxdur, desək, yanılmırıq. Belə ki, burada söhbət Xurşudbanu Natəvanın bədii yaradıcılığından söz açılır. Burada şairənin bu günə kimi ictimailəşməyən dörd rəsm əsərinin və bir neçə qəzəlinin Cənubi Azərbaycandan Bakıya necə gəlib çıxmasının tarixçəsi nəql olunur. Bu yerdə əlavə edək ki, Mustafa Çəmənli çox məntiqli olaraq Xurşudbanu Natəvanın məşhur "Gül dəftəri"ndə çəkilmiş rəsmlərinin reproduksiyalarını "Neçin gəlməz" kitabına daxil etməklə ilk dəfə olaraq onun bədii yaradıcılığını küll halında göz önünə gətirilməsini şərtləndirmişdir. Əsasən gül-çiçək təsvirlərindən və mənzərələrdən ibarət olan bu rəsmlər özündə Şərq və Qərb rəssamlığının bədii ənənələrini birləşdirməklə XIX

əsr təsviri sənətimizi zənginləşdirən yaddaqalan sənət nümunələri hesab oluna bilərlər.

Respublikamızın tanınmış fırça ustalarının şairənin ömür yoluna həsr olunmuş rəngkarlıq, qrafika və heykəltəraşlıq əsərlərini də onların Natəvansız günlərin yaradıcı insanlara yaradıcı-psixoloji təsirinə ifadəsi kimi qəbul etmək olar. Mikayıl Abdullayev, Ömər Eldarov, Həyat Abdullayeva, Oqtay Sadıqzadə, Altay Hacıyev, Natiq Əliyev, Abdulla Ələkbərov və b. müxtəlif illərdə yaratdıqları sənət nümunələrində xeyirxah əməlləri və özünəməxsus ədəbi-bədii yaradıcılığı ilə Azərbaycan tarixində dərin iz salmış Xurşudbanu Natəvan şəxsiyyətinə böyük sevgi və ehtiram duyulur.

Kitabda Xan qızına rəssam və heykəltəraş münasibəti ilə yanaşı şairlərimizin ona həsr etdikləri poetik nümunələr də toplanmışdır. Q.B.Zakir, M.H.Yüzbaşov, S.Vurğun, M.Rahim, H.Arif, Ə.Kürçaylı, H.Billuri və Ə.Məftunun ilhamlı qələminin məhsulu olan bu şeirlərdə ona ayrılmış 65 illik ömür payında dünyanın hər üzünü görmüş Xurşudbanu Natəvanın insani keyfiyyətlərinə, yaradıcı meziyyətlərinə bədii-obrazlı güzgü tutulmuşdur.

"Neçin gəlməz"də yaddaşlarda həm də şairə kimi yaşayan Xan qızının ədəbi yaradıcılığına geniş yer ayrılması da təbiidir. Belə ki, kitabda şairənin bütün poetik irsi toplanmışdır. Tərtibçinin oxuculara təqdim etdiyi qırx beş poetik nümunənin hər biri şairənin ömrünün hər günü kimi çox müxtəlif, dəyişkən ovqatdadır. Xurşudbanu Natəvana həsr olunmuş bu nəşrin latın qrafikası ilə çapını və onun həm indiki və həm də sonrakı nəsillərə ünvanlandığını nəzərə alan Mustafa Çəmənli kitabda şeirlərdə istifadə olunan ərəb-fars mənşəli sözlərin mənasını açan lüğəti əlavə etməklə müasir oxucuya kömək göstərmiş olub.

Kitabın haqqında söz açdığımız və dilə gətirməyə imkanımız olmayan meziyyətlərinin kifayət bolluğu ilk növbədə onun tərtibçisi Mustafa Çəmənlinin ərsəyə gətirdiyi bu əvəzsiz mənəvi dəyərin ictimailəşdirilməsi kimi bir işə çox məsuliyyətlə yanaşmasının, Natəvanın irsinə nəhayətsiz sevgisinin göstəricisidir.

Sonda kitabın işıq üzünə gəlməsini həyata keçirənlərin ünvanına da xoş söz demək istərdik. "Təhsil" nəşriyyatı ənənəsinə sadıq qalıb növbəti məhsulunu da nəfis şəkildə çap etməklə, bu gün bir daha ədəbi-bədii kitablarda nəşrində özünəməxsus yeri olduğunu sərgiləmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin mövcudluğu dövründə çap olunan çoxsaylı kitablarda bu gün milli mədəniyyətimizin təbliğində ölçüyəgəlməz rol oynayır, desək, həqiqəti söyləmiş olarıq. Elə Mustafa Çəmənlinin tərtib etdiyi "Neçin gəlməz" kitabının mədəniyyətimizin hərtərəfli öyrənilməsinə xidmət edəcək belə yaddaqalan nəşrlərdən olacağı birmənalıdır...

Ziyadxan ƏLİYEV,
əməkdar incəsənət xadimi

Seyid Əzimlə "dünya turu"nda,

YAXUD RÜBAILƏRLƏ "DÖVRİ-ALƏM SƏYAHƏTİ"

Seyfəddin HÜSEYNLİ

Dünyanın kiçilə-kiçilə ovuca sığışdığı, cibə yerləşdiyi zamandır, sərhədlərin şəffaflaşdığı, səyahətlər, səfərlər üçün imkan qapılarının taybatay açıldığı bir dövrdür indi.

Yol qeydlərinin, səfər təəssüratlarının – qəzetdə, saytda, kitabda – həm ümumi sahəsi, həm də xüsusi çəkisi artıqca artır.

Təzad, qərribəlik boydandır: dünya daraldıqca onunla bağlı təəssüratlar genişlənir, yollar qısaldıqca onlardan götürülən qeydlər uzanır! Yazmamaq – eləcə dinməz-söyləməz gəzib-dolaşmaq, qayıdıb fas-farağat oturmaq kov deyil: getmişdinsə, niyə yazmadın; yazmayacaqdınsa, niyə getmişdin?! Belə olanda, bir növ, maya batmış, ləzzət qaçmış sayılır, yəni.

Əl içi boyda yerlərdən qucaq-qucaq, uçaq-uçaq təəssüratlar, göz yumub-açınca sonuna varılan yollardan maşın-maşın, qatar-qatar qeydlər yazılıb yayılır! Baxırsan ki: "Bir gecəlik mətəbin Bir sənə məbədi var..." Yarısı "heyret", yarısı "hüzn"! Gəzib-yazan da ən qabaqda: getdiyi, gördüyü yerlərin nə hal-qəziyyəsinə verir, nə əhvali-ruhiyyəsinə, nə də doğru-dürüst səciyyəsinə! "İç dünyası"ndan başqa dünya tanımır, "keşməkeşli ömür yolu"ndan savayı yol bilmir! Beləcə, dünyanı büküb-bürüdüürüb dürtür qoz qabığına...

...Amma dünyanın öz qabığında – böyük, geniş göründüyü vaxtlar da olub. Say-hesab da tam tərsinə: yüzminlərdən, milyonlardan cəmi beş-altısı dövrü-aləm səyahətinə çıxıb. Gedilən yolların, gəzilən yerlərin mənzərələri, adamları, hadisələri sonradan ya bir səfərnəmə olub, ya bir səyahətnəmə. Şərqi öz niyyəti, öz biçimincə, Qərbi də öz məramı, öz şəklinə. Ancaq necə maraqlı, ancaq nə qədər gərəklili!

Ustadım Bəxtiyar Məmmədzaadə, ayaqüstü söhbətlərin birində, adətini vurduğu dərin qullabın ardından, ciyərlərindəki tüstünü dodaqlarının bir küncündən burum-burum havaya yayandan sonra, təxminən, belə dedi: "Seyyyid (elə bu cür də tələffüz edərdi: ən azı 3 "y" ilə. – S.H.) üzde göründüyü qədər deyil. Biz gördüyümüz, bildiyimiz nədi ki (tərzi beləydi: "mən bilərəm" deməz, özünü ümumdən ayırı tutmazdı. – S.H.)?! Xeyli də-

Ustadım Bəxtiyar Məmmədzaadənin əziz xatirəsinə

rin söhbətlər var Seyyyiddə, ciddi məsələlər, böyük mətləblər var! Əvvəla, çox, lap çox oxumuşdu. İkinci də dünyanı ayaqlamışdı: yerin üstünə də beləydi, altına da!.."

Bu dediklərinin bir tələbə üçün bəlkə ürküdücü səslənə biləcəyini düşünüb, sözünün ardını, o təsvir-gəlməz, unudulmaz təbəssümünün müşayiətilə, zarafata caladı:

"Day deyə bilmərəm, hansı üzünə daha yaxşı beləydi: üstünə, yoxsa altına... Bəlkə indi alt tərəfə daha yaxşı belə olmuş olar, nöşün ki, gör nə vaxtdan ordadı!.."

Hər kəs birtəhər öz tiffillərinin hayına qalanda, xalqın balaları üçün "Rəbiül-əttal" adlı dərslük hazırlayan, ancaq indi öz irsinin dərslüklərə salınması sual altına düşən Seyid Əzim Şirvani 53 illik ömrünə "səfərnəmə" də sığıdırıb. Daha dəqiqi, "səfərnəmələr"!

Özü də, həcmcə yığcamdan yığcam bir janr olan rübainin verdiyi məhdud imkanlar hesabına görüb bu müşkül işi. İnsan, məkən, hadisə təsvirinə rahatlıqla yarayan bütün sənət janrları, şeir formaları kənarında qalıb, Seyid Əzim rübaini özünə yoldaş seçib.

Fədakar ədəbiyyatşünas Süleyman Rüstəmov Seyidin Azərbaycan türkcəsindəki "Divan"ının 1967-ci il nəşrinə yazdığı müqəddimədə bu mətləbə çox sərrast toxunub: "...Əsərlərindən məlumdur ki, o, bir sıra ölkələrə səfər edib, Qafqaz, Rusiya və Yaxın Şərqi müxtəlif şəhərlərində dostları olub. Həmin ölkələrdə olarkən o yerlərin ab-havası, adamları, adət-ənənələri haqqında rübailərində bir sıra konkret, həm də dəyərli fikirlər söyləyib. Bu rübailər vasitəsilə şairin səyahət xəritəsini tərtib etməklər".

İşin, söhbətin məğzi də elə bu "səyahət xəritəsi"ne bağlıdır. Həmin "xəritə"nin konturlarını təşkil edən rübailərində Seyid Əzim gəzib-gördüyü yerlərin fiziki-coğrafi xüsusiyyətlərindən əlavə, ölkələrin, şəhərlərin mənəvi iqlimini, ruh halını, əhalinin adət-xasiyyətini, məişətini də məharətlə təsvirə çəkib. Öz sözüdür, deyir: "Şəhri görəndə belə nə lazım?!" Amma uzaq məmləkətləri, yad şəhərləri görə bilməyənlər o vaxtlar lap çoxmuş deyə, kiçik "səfərnəmələr"

olan rübailərində Seyid Əzim az qala bələdçi, gid, ya da bir turizm agenti kimi çıxış edir. Təqdimatları, dəyərləndirmələri qərribə görünə, ziddiyətli təəssürat yarada, bir qədər namünasib səslənə bilər. Bu rübailərdən bəzilərinin öteri müşahidədən qaynaqlanan yanlış rəyi əks etdirməsi də mümkündür. Ancaq istənilən halda, onları tamamilə maraqsız, gərəksiz adlandırmaq insafı bir araya sığan münasibət deyil. Nədən ki, bu rübailərə onların yazıldığı zaman nisbətə, həmin dövrün realıqlarına nəzərən qiymət vermək önəmli şərtidir. Üstəlik, indilərdə gedib o yerləri görüb gələnlərin danışdıqları, yazdıqları ilə yan-yan qoyanda, Seyid Əzimin rübailərinin öz gerçəklik yükünü bugün də əzmlə daşdığı məlum olur. Deməli, Seyid Əzimlə "dünya turu"na, şairin "geopolitika dərsi"ne, şirvanlı müəllimin "etnocoğrafi tezisler"inə hələ də ehtiyac var.

Seyid Əzim "səyahətnəmə"-rübailərinin birində Bakını belə tanıdır:

*Nefti-siyəhə mədəni kandır Bakı,
Bəhri-Xəzər ətrafına yandır Bakı.
Əhli qocalar, həddi-buluğ görməzlər,
Təkmilə yetişməyən cavandır Bakı.*

İlk iki misrada Bakının iqtisadi-fiziki coğrafiyası, sonrakı misralarda isə şəhərin sosial-mənəvi həyatı təsvir olunur. Qeyri-dəqiq, qüvvədən düşüb aktuallığını itirmiş hər hansı mətləb gözə dəymir bu rübaidə: Bakı elə Seyid deyən Bakıdır – neftiylə, Xəzəriylə, insanı erkən qocaldan problemləri, heç cür qaydaya düşməyən həyat şəraitilə!

Bu rübai şairin ata-baba yurduna – Şirvana aid "birinci təqdimat"ıdır:

*Şirvanda əgər bir gözələ yar olasan,
Labüddü ki, yüz dərdə giriftar olasan.
Əldən gedəcək malü mənalın axır,
Vacibdi ki, biqeyrətü biar olasan.*

Növbəti "tanıtma"da müşahidə olunan yumşalmanın səbəbini çox yere yozmaq olar, ancaq hər halda, Şirvana aid bu rübaisində Seyidin tövrü xeyli mülayimdir:

*Şirvan ki, səfədə min Sifahanə deyər,
Hər bir daşı yüz ləli-Bədəxşanə deyər.
Şirvanda olan handa bir əskik gözəlin
Bir qəməsi yüz huriyü qılmana deyər.*

Neyləməli ki, bu rəyində sabitqədəmlilik göstərmir şirvanlı şair, hərlənib-fırlanıb, əvvəlki mövqeyinə yaxınlaşır:

*Şirvan gözəli bir xoş əda bilməz imiş,
Peyvestə cəfa qılır, vefa bilməz imiş.
Kəbə kimi xoşcəmal zibaları var,
Amma ki bu var: zövqü səfa bilməz imiş!*

Bəzən şairin tərifi ilə tənqidinin sərhədləri elə şəffaflaşır ki, məramını anlamaq çox çətin olur:

*Söz yox ki, Gülüstani-İrəmdir Qudyal,
Ahuları ram olan hərəmdir Qudyal.
Kimin g... var bunlara mənənd olsun,
Başdan-ayağa əhli-kərəmdir Qudyal.*

Dəmirqapı Dərbəndin görkəmindən, ruhani mühitindən razılıq etsə də, Seyid bu şəhərdəki müsəlmanların dini ayinlərə laqeydliyindən gileylidir:

*Dərbənd həsan Səddi-İskəndərdir,
Hər bir daşı mərmərdən onun behtərdir.
Məscidləri xoşnəmə, imamı fəzil,
Əmma ki, gələn nəməzə çox kəmtərdir.*

Arazın o tayından da "xəbər verən" şair üçün Ərdəbil əməlli-başlı nostalji ünvanıdır:

*Var Ərdəbilin xeyli gözəl torpağı,
Tər yoncası, göy səbzəsi, xümrəm bağı.
Hər dəm ki, düşər yadıma, həsrət çəkərəm –
Bali-Səbalan ilə gomuş qaymağı.*

Adında şəfa anlayışı ("Təb riz" – hərarəti salan, qızdırmanı götürən) daşdığı deyilsə də, Təbriz haqqında Seyidin qənaəti fərqlidir:

*Təbrizdə təbdən cigerim qan oldu,
Yandı bədənim, ataşi-suzan oldu.
Təblərzəyə düşdüm, nə təbib etdi əlac,
Nə kimsənədən dərdimə dərdən oldu.*

Seyid Əzimin Qarabağa – Şuşaya münasibətində ümumən sərt çalarlar yoxdursa da, oranın pəriçöhrələrinin əlindən yanıqlı olduğu aşkardır:

*Şəhri-Qarabağə Şişə qoymuşlar ad,
Bu şəhər pərilərdən olubdur abad.
Təsxiri-pəri şişədə qılmaq xoşdur,
Əmma bu pərilələr əlindən fəryad!*

Şirvanlı ədib Gəncəni həsrətinin, nisgilin məkani kimi xatırlayır, oranı yada salanda elə bil yarasının qaysağı qopur:

*Bu Gəncədə bir genci-nihanım qaldı,
Bir simbədən, qönçədəhanım qaldı.
Tanrı bili kim, tərzi-zülfündə
Guya üzülüb rışteyi-canım qaldı.*

Məmləkətin sərhədlərini şimal-qərb istiqamətində aşan şair, təbii ki, gürcü torpağına ayaq basır. Onun Gürcüstan barədə yazdıqlarını aktualıq baxımından son dərəcə uğurlu saymaq olar. Günümüzdə bu fikirləri, fərqli ifadə şəkillərlə, tez-tez eşidirik:

Cənnət kimidir havası Gürcüstanın,

Var Kəbə kimi səfası Gürcüstanın.
Göyçəkləri xoşkəlam, aşıqlərə ram,
Vacibdi bizə duası Gürcüstanın.

Seyid Əzim Tiflisi "xoş bir xatirə" ilə anır:

Tiflisdə bir sərvəqdü siməndam
Mehmanım olub bir gecə içdi neçə cam.
Sordum ləbini, güldü, dedi: "Ey Seyyid,
Şər ilə məgər deyil sizə badə hərəm?"

Kutaisiyə çatanda boyalar tündləşir:

Şəhri-Qutais mədəni-hurü pəridir,
Hər bir gözəli yer üzünün zivəridir.
Tək cibdə pulun, mənzilin olsun xali,
Üşşaqə olar (onlar – S.H.) özləri çox müştəridir.

İki böyük imperiyanın – Osmanlı ilə Rusiyanın paytaxtları arasında müqayisə aparən şair qəti hökm verir:

Var aləm ara şöhrəti İslambulun,
Həddəndi füzun dövləti İslambulun.
Başdan-ayağa gözəllərin yığnağı,
Maskov ola bilməz g... İslambulun.

Yaxın Şərqə üz tutan Seyid Əzimin Bağdad haqqında iki "təqdimat"ı var. İkisində də dini-ruhani motivlər öndədir, amma birinə fərəhdən doğan tərif, o birinə məyusluq duyğusu hakimdir:

Biri budur:

Ey xali-rüxi-cəmi-kışvər Bağdad,
Ey torpağı müşkü suyu Kövsər Bağdad.
Xakində olan dəfni-İmami-Əzəm,
Ey rövzeyi-rizvanə bərabər Bağdad.

O biri də bu:

Hər kimsə ki, seyri-xaki-Bağdad eylər,
Sanmın ki, o qəmgin ürəyin şad eylər.
Qəbrini görən nəvadə məzlumlərin
Ta var nəfəsi, ney kimi fəryad eylər.

İraqın Nəcəf şəhərində təhsil almış Seyid Əzim oranı minnətdarlıqla yad edir:

Xaki-Nəcəfi-əşrəfə oldum vasil,
Səd şükr Xudayə, feyz aldım kamil.
Sərsəbz olub məzrəeyi-amalım,
Xirmən-xirmən sədət etdim hasil.

İndi çox yeri od tutub yanan Dəməşq o zamanlar öz hamamlarıyla düşüb Seyidin dilinə. Bəşər Əsədin gözündən iraq, çox ikibaşlı ifadələr var Suriya paytaxtıyla bağlı "təqdimat"da:

Xeyli uludur Dəməşq həmmamləri,
Şirin suludur Dəməşq həmmamləri.
Külxənlərə daldan atılır gündə kötük,
Daldan doludur Dəməşq həmmamləri.

Misirin başqa şəhərləri bir yana, oralara yolu düşən müsairərimiz xüsusən Şarm-əş-Şeyxi çox tərifləyirlər. Seyid Əzim ümumən Misir adıyla o yerlərə elə tərif vurur ki, fikirləşsən, bəlkə elə bu rübaidə məhz Şarm-əş-Şeyxi nəzərdə tutub:

Hər şəhrdən əfzundu səfası Misrin,
Təxmir olub işrətlə binası Misrin.
Firon tək iddiyə düşsəm yox əcəb,
Çox zövqlidir abü havası Misrin.

Əruzü öyrəndəmi, ya xüsusi kurs keçəndəmi, ustad Bəxtiyar Məmmədzaadə bir mühüm cəhəti, təxminən, bu şəkildə qeyd eləmişdi: "Düzgün oxunuş hər şeir üçün vacibdi. Ancaq rübai üçün lap əsasdı. Bəhrini – "rübai həzəci"ni səlis tutmalısən ki, mənasını da dürüst anlayasan, səslənməsi də yerində alınsın! Diqqət eləginən, mən bir balaca oxşada bildim bəlkə:

Getdim, a / radım Kəbə / yi-ülyadə / səni,
Zahid de / di, görmək o / lur üqbadə / səni.
Açıldı / gözüm, hər ye / rə baxdım: sə / nsən,
Görmək o / lumuş ele / bu dünyadə / səni".

(oxuzali.az)

Azərbaycan qadınlarının təbii gözəlliyi təhlükədə

Əlisəttar ƏLİYEV

Şübhəsiz ki, Xudavəndi Aləm insanları yarıdarkən zərif məxluqun zahiri gözəlliyinə xüsusi fikir vermişdir. Təbiət də insanların yaşadığı iqlim şəraitindən asılı olaraq öz təsirini göstərmişdir. Məsələn, cənubda yaşayan insanların sıx qara saçları, qara gözləri və dərisi yəqin ki, orqanizmi günəşin yandırıcı şüalarından müdafiə etmək üçündür.

Çinlilərin, monqolların, yaponların xırda gözləri və qısa saçları da gah şimaldan əsən soyuq küləyin, gah da okeandan gələn qasırğanın təsirindən qorunmaq üçündür.

Şimal qərbi Avropada yaşayan anqlo-sakson qrup xalqları da tez-tez şimaldan əsən qarlı-çovğunlu küləklərin təsirindən qorunmaq üçün kiçik,

talarla məsləhətləşməkdənsə, klassik şairlərimizin qadın gözəlliyini mədh edən şeirlərini oxusalar, daha yaxşı olar.

Ən realist şairlərimizdən olan Ələkbər Sabir öz şux qəzəllərindən birində belə bir beyt yazır:
... Mehraba sücud etməm, ey qibleyi-məqsud,
Qaşın görənə səcdeyi mehrab gərəkmez...

Şairlər şahı Füzulinin bəzi qəzəllərindən beytlər:

... Qıldı mehrabə qaşın fikri fəqih mail,
Çör neçə kafiri ol vəz müsəlman etdi...

... Ey saçın fikri qamu sevdaların sərmayəsi!
Olmasın başımdan əskik sərvəddin sayəsi...

... Oxa peykan degilir qəmzən üçün peyvəstə,
Toxunur tənə oxu qaşın ucundan ayə...

Müxtəlif dərmanların və kimyəvi maddələrin təsiri ilə öz simasını dəyişən qadınlar əslində öz sağlamlığına qarşı necə təhlükəli hərəkət etdiyini dərk etmirlər. Məsələn, kimyəvi maddələrin təsiri ilə öz dodaqlarını və döşlərini şişirdən qadınlar mənəcə heç bir cazibədarlığa nail olmadığı halda öz orqanizminə ciddi ziyan vururlar.

Söhbətimin axırında qadın gözəlliyinin vurğunu olan Molla Pənah Vaqifin qoşmalarına bir bən-zətməni ultra-gözəllik tərəfdarlarının nəzərinə çatdırmaq istəyirəm:

"Naduvnoy" ləblərin lanqetə bənzər,
Keramik dişlərin dürdanədəndir.

ensiz qaşlara və çox iri olmayan gözlərə malikdirlər.

Mülayim və kifayət qədər gözəl iqlim şəraitində məskunlaşmış Azərbaycanlılar isə irsi olaraq, bir sıra təbii gözəllikləri təbiətdən pay almışlar. Ağ dəri, qara sıx saçlar, iri gözlər, enli çatma qaşlar Qafqaz xalqlarına, xüsusilə qadınlarına spesifik gözəllik verir.

Gəl ki, qadınların xeyli hissəsi təbiətin bəxş etdiyi zahiri gözəllikləri anlamadığından öz simalarında müxtəlif dəyişikliklər edirlər. Bir sıra qadınlar cazibədarlığın əsas şərtlərindən birini saçlarını açıq sarı rəngə boyayıb, Sarı gəlin (blondinka) olmaqda görürlər. Əksər qadınlar isə qaşlarının enini və uzunluğunu o qədər kiçildirlər ki, qaş əvəzinə vergül işarəsinə bənzər bir şey alınır.

Sevimli qadınlar öz simasına dəyişikliklər etməzdən əvvəl pul qazanmaq arzusunda olan us-

Nəhəng dehanından çıxan sözlərin
Hər biri hərzəvü hədyanədəndir.

Nədəndir sözümə məhəl qoymamaq?
Öyüd-nəsihəti lazım saymamaq?
İşrətdən, şəhvətdən gözü doymamaq
Sanırsan tələbi-zəmanədəndir.

Uzun müjganın da o lümək qaşla
Şəhla gözlərinə yaraşmır əsla.
Bibindən, nənəndən gəlmir bu bəla,
Aygündən, Røyadan, Rəqsanədəndir.

Duymadın xalqının təmənnasını,
Dahi şairlərin söz dühasını.
"Super modabazlıq" iddiasını
Sanma ki, gərdişi dövrənədəndir.

ORALARDA KİMLƏR VAR: SÖZÜN ZƏHMƏTKƏŞLƏRİ

Əslində mənim bu ZƏHMƏTKƏŞLƏR sözündən heç xoşum gəlmir və özəlliklə onu ədəbiyyat camiasının insanlarına aid edəndə. İllər öncəsi bu sözün müqabili olaraq, yəni əvəzi kimi "Qobustan" toplusunda Anar müəllim çox gözəl bir rubrika açmışdı və onu da deyim ki, Anar müəllim də bu söz birləşməsinə Nazim Hikmətdən almışdı mənəcə. Bu rubrika beləydi: SƏNƏTİN SIRA NƏFƏRİ. Çox gözəl bir rubrika idi və burada biz sənətə daha vəfali və daha canyandıran, gözəndən uzaq olan sənət adamları haqqında yazılar verirdik. Bir az sonralar Anar müəllim bu ZƏHMƏTKƏŞLƏR sözünü bir yazısında korrektura səhvi olaraq qəsdən ZƏHLƏMGETMİŞLƏR kimi vermişdi. Təbii ki, Anar müəllimin qəsdini heç də bu sözü aşağılamaq deyildi. Sözün ima yorumunun ustası olan Anarın bu sözbirləşməsinə tapması özü belə bir istedad bəhrəsi idi. Amma bir həqiqət var ki, hər kəs dahi ola bilməz və ya hər kəs ədəbiyyatın ən yaxşı iddiaçısı kimi də sözə sahib deyil. Ədəbiyyata elektron daşıyıcı kimi mənbələr də lazımdır. Bu qədər.

SİZ DEYƏN ÇOX ASAN DEYİL BU İŞLƏR

Bəzən çox haqlı olaraq, mən də başda olmaqla bir çox yazar və çizərə iradlar tuturlar və bu iradları tutanlar da ən çox o adamlar olurlar ki, əllərini əllərinin üstünə qoyub uzun bir sürə heç bir iş görmürlər. Təbii ki, ədəbi camiadə belə bir imkan da var: az yazmaq! Və üstəlik də bu az yazmağın bir şirnikdirici tərəfi də var ki, çoxları elə bilir, **AZ YAZMAQ ELƏ YAXŞI YAZMAQ DEMƏKDİ.**

Bilmirəm, onlar nə düşünürlər, amma irad tutanlardan bir çoxuna haqq qazandırmaq olar və bu iradlar mənim yanımda başqaları üçün deyiləndə, bir az da şəxsən mənə aid olur və ən başlıcası da budur ki, deyirlər ki, "nə varmış ki, girib internetdən yazıları alırlar və sonra da imzalarını qoyub verirlər qəzetə (Bu fikir yazar Yusif Rzayeva məxsusdur, ən çox da mənim haqqımda deyir). Bu sözlərdə də müəyyən mənada haqq var və bu haqqı olanlara heç bir irad tutmadan deyə bilərəm ki, bizim də və yaxud mənim də bir haqqım var ki, ondan istifadə etmək istəyirəm. Doğrudur mən internetə çox bağlı adamam, amma mənim internetdən aldığım yazıların böyük hissəsi türk ədəbiyyatı üstünə olur və bu yazılarda mən heç zaman öz imzamı "bu yazı mənimdər" deyə yazmıram.

Təbii ki, bizim ədəbiyyatımız bu gün hansı mərhələni və hansı dövrü yaşayır, heç kim baş açə bilmir və böyük bir kitab selinin içindən çıxıb, hansı kitabı oxumaq, hansı kitabı ələ almaq məsələsi artıq dəhşətli dərəcədə çətin olub. Hətta zaman gəlib elə bir dalana dirənib ki, bir çox ədəbiyyat insanlarımızın gördükləri bütün işləri izləməyə imkan və vaxt tapmaq mümkün deyildir. Mən bilmirəm, bizdən öncəki nəsil, bizim artıq həyatda olmayan

yazarlarımız biri-birilərini oxuyurdular, oxumurdular və oxuşum olsalar belə, buna onlar necə vaxt tapırdılar, mənim üçün bu çox müşkül bir şeydir. Deyək ki, Süleyman Rəhimovun və Əbülhəsənin və yaxud Əli Vəliyevin əsərlərini izləmək imkanı olan adamın, heç şübhəsiz nə boyda vaxtı olmalıdı ki, onların əsərlərini oxusun və onlar haqqında ya yazsın, ya da söz düşəndə onlar haqqında danışmaq haqqına malik olsun.

Bu yazını yazmadan öncə mən həftəlik yazdığım yazıların tarixcəsinə baxıram, xüsusilə "525" və "Ədalət" qəzetlərində yazdığım yazılara baxıram və görürəm ki, bu yazıların daha çox hissəsi, bizim ədəbiyyat dışında, türk ədəbiyyatı haqqında **OLAN VƏ HAZIRLANAN YAZILARDIR** ki, mən burada təbii ki, öz zövqümə və öz şəxsi münasibətimə daha çox yer verirəm, nəinki, kiminsə yubileyi ilə bağlı yazılara. Mən adətən o yarıdıcıları təqdim edirəm ki, onları bizlərdə az tanıyırlar və ya heç tanımırırlar. Elə ədəbi hadisələri təqdim edirəm ki, bu təqdimlərin özündə də bir çox incə şeylər olur ki, bunu oxucu çox çətin başa düşür. Bir misal vermək istərdim.

İNCƏ BİR MƏQAM

Məsələn: bir az əvvəllər bizim məmləkətdə sənət günləri keçiril-məkəydi, rus ədəbiyyatı və incəsənəti daha geniş anlamda tanıtılırdı və hətta o günlər prezidentlərin görüşlərilə başladı və elə həmin günlərdə mən internet məkanında olduğum vaxtlarda hətta **YUNESKO** tərəfindən qəbul olunub keçiriləcək Mövlane ilinin və yenə də Türkiyədə Mehmet Akif Ərsoy ilinin olduğunu oxudum və yazılarla çıxış etdim. Mən ümid edirəm ki, burada olan çox nazik bir nüansı hər oxucu başa düşməz və başa düşsə də, beyninin içində fırlanan başqa fikirlərlə müqayisədə zəif olduğu üçün, buna elə bir bö-

yük əhəmiyyət də verməz.

Və türk ədəbiyyatına böyük bir sevginin olduğu ortada. Ki, artıq indi bizim qələm sahiblərimiz üzünü o tərəflərə də tuturlar və bunu heç şübhəsiz sevməmək olmaz. Amma yenə də vurğulayım ki, bütün bu yazıları inadla izləmək çox mümkünsüz və ona görə də biz rastımıza çıxan və bizə tövsiyə edilən və ya hər hansı bir vasitə ilə əlimizə keçən yazıları oxumaqla işimizi bitmiş hesab edirik.

BİR SİSTEMLƏŞMƏ OLMALIDIR

Bunlar gözəl, amma gözəl olmayan bəş nədir: gözəl olmayan odur ki, bütün bunlar **SİSTEMSİZ** olur.

Bunu da qəbul edək.

Amma bu systemsizlikdə sənət artıq ikinci plana keçir və hər şey **ƏSL ƏDƏBİYYAT** malı olaraq ortaya qoyulduğundan bir çəşqinliq yaranır.

Qəzetdən oxudum ki, bəş bizim tanınmış bir şairə xanım əfəndi, türk şairə qadınlarının şeirlərini kitab halında çap etdirib və mən o kitabı axtarmaq istədiyimdə, yolum bir yerə düşdü və orada o kitabı gördüm və tələsik ilk səhifəni açdım.

Şairənin adını yadda saxlamadım və kitabdakı ilk şeirin ilk misrəsini oxudum, eynən beləydi: **GÖZLƏRİMİ YUXUDAN AÇDIM.**

Və mən həmin kitabı bir qırağa qoydum. Baxın, mənim yazılarım da pərakəndə olur və mənim yazılarımın dili və üslubu da bir çoxlarının xoşuna gəlmir. Buradaca bir parantez açıb rus ədəbi klassikasının böyük şairi Afanasi Fetin fikirlərini sitat gətirməklə mənə olan iradlara bir cavab vermiş oluram. Fet deyir: sitat eynəndir (yeni rus dilində)

"Kritika v tom çisle i bliyayeşiyе literaturnie druzya obvinyali Feta na raznoqo roda yazikoviyе oşibki i poqreşnosti ,vplot do nesoblyudeniye qramatiçeskix pravil (ot krayney neredko zaputonnosti sintaksisa i do punktuatsii vklyu-

Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

çitelno).

Bunlara Fet belə cavab verib: **"YA Nİ KAKİMİ QRAMMATİKAMİ V MİRE NE SOQLAŞAYUS"**.

Ütülü kostyumu sevenlər, kostyumunun ön cibində dəsmal gəzdirenlər mənə az danlamırlar, amma bu cür uyğulama bizim tanınmış şairə xanım əfəndi kimi bir qələm sahibinə qətiyyəyən yaraşmır və hətta bu kitaba redaktorluq edən kimdisə, bu anda onu bilmirəm, ona da bu yanaşma başucalıqı gətirməz.

GÖZLƏRİMİ YUXUDAN AÇDIM

misrasının mən orijinalında (və bu orijinal əski osmanlı türkcəsinədir ümid ələyirəm) necə olduğunu bilmirəm, amma heç bizim gözəl azəri türkcəmizdə də və hətta mənim yazılarımda da belə bir yanlış söz düzümü olmaz: **GÖZLƏRİMİ YUXUDAN AÇDIM...**

Baxın, mənim o kitabı oxumaq iştahım elə birinci misradan mənə necə vurdusa, o zaman mən başımı alıb hara qaçım və ciddi bir ədəbiyyatçının və şairənin **GÖZLƏRİMİ YUXUDAN AÇDIM** söz sırası hansı anlamda işlədilmişdir, bəlkə də özü bilir, yəni körpə uşaq da bilir ki, necə olur bu məqam.

Təbii ki, bizim türkcə ilə Türkiyə türkcəsi (bura aiddir əski osmanlıca, çağdaş türkcə, istanbul türkcəsi...) arasında baş sındırılmayacaq qədər yaxınlıq var, bəzən də türkcədən tərcümə dedikdə adama bir təhər gəlir. Amma bu da var ki, yaxın, qohum dil və şivə deyərək özümüzü zorluğa salmamaq üçün bəzi şeyləri olduğu kimi vermək və bəzi şeyləri tənbəllik edərək heç bir sözlüyə və lüğətə baxmadan, kiminləsə dəyişmədən yazıya almaq sonunda gətirib soyuq-qanlılığa çıxarır. Bu yerdə mən çağdaş Türkiyənin çox tanınmış (mənə görə) yazarı Elif Şafakın bir fikrini oxuculara çatdırmağı düşünürəm: "Ən betəri 'kəlmə tənbəlliyi'dir. Bilmədiyi kəlməyi öyrənmək yerinə, "bilmirəm bu nə sözdür"-deyib üstündən keçirlər, daha maraqlanırlar ki, bu söz hardan və nədən burada işlədilir? Oxumaq da, eynən yazmaq kimi əmək istər. Ancaq tənbəl oxucu özünü o yerə qoymur. Bir bardaq su içirmiş kimi oxumaq istəyirlər romanı. İstəyirlər elə bir roman olsun ki, asan oxunsun, çətinliyə salmasın onları. Zəhmətsiz, əməksiz, oxunsun... Yazarların baş ağrısıdır, tənbəl oxucu. Başqa tərəfdən əsl oxucu mətnin içinə girir, bilmədiyi kəlmələri kəşf edir, yazarın bilmədiyi şeyləri belə, araşdırır. Kitabı yəni-dən yaradır".

"Qürbətə kimsə sevməzdi, Şairlər yazmadan öncə..."

PROFESSOR TOFIQ MƏLİKLİNİN 70 İLLİYİNƏ

Afaq ŞİXLİ

Qarşımda bir kitab var... özü də adı kimi gözəl olan – "Ayrılıq heykəli"!

Elə ilk səhifəsini açanda ruhumu qanadlandıran avtoqrafa sataşır gözüml: "Duyğuların ən gözəli ilə yaşayan Afaq xanıma, başarılar diləyi ilə... T.M." Bu sözləri oxuyuram və istər-istəməz gözlərim dolur. Çünki bu avtoqraf şəxsiyyətinə dərin hörmət bəslədiyim, qarıblar diyarında, ədəbiyyat dünyasında özümə ata, müəllim, sirdaş bildiyim, yazılarını dönə-dönə və böyük həvəslə oxuduğum, müdrik alim, təkrar olunmaz şair Tofiq Məlikliyə məxsusdur.

Tofiq bəylə tanışlığımız 2006-cı ildən başlayır. O zamana qədər yalnız haqqında eşitmiş və bəzi şeirlərini oxumuşdum. Lakin 6 il öncə, qızım Nilufər Moris Torez adına Moskva Dövlət Dilçilik Universitetinə daxil olanda, mən Tofiq Məlikli fenomenini ilə real həyatda da qarşılaşdım. Tofiq bəy bu universitetin türkologiya kafedrasının müdiri idi. Qızım, universitetdə öz təfəkkürü, biliyi və işgüzarlığı ilə seçilən, mükəmməl olduğu qədər də sadə və mehriban bir insanın məhz azərbaycanlı olması ilə qürur duyur, haqqında danışmaqla doymurdu. Qızımın bu heyranlığı ailəmizdə hamıya, ən çox da mənə sirayət etmişdi.

Bir müddət sonra, bu qeyri-adi şəxsiyyətin yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmağa başladım. 2010 –ci ildə "Nazim Hikmət. Poeziya və poetikası" kitabı işıq üzünü gördü. Tirajı çox olmasa da, kimə lazım idisə, tapıb oxuyurdum. Tofiq bəy özü demişkən, "Ciddi əsərləri oxuyanlar ziyalılar, elm adamları və tələbələrdir. İndiki dövr bu cəhətdən qərribə dövrüdür; bir detektiv əsər yazılısaydı, tirajı daha çox olardı".

Tofiq müəllimin əlli illik israrlı araşdırmalarının məhsulu olan, Nazim Hikmətin həyatının ən sirlənməli nöqtələrinə toxunan bu kitab uğur qazanmaya bilməzdi, gözələnildiyi kimi də oldu.

Kitab haqqında Tofiq bəy belə yazırdı:

"Nazim Hikmətin poetikası ilə yaxından məşğul olan, onu dərinləndirən öyrənən türkoloqların sayı çox azdır. Sovet dövründə onun daha çox inqilabi fəaliyyəti, inqilabi poeziyası, 20-ci illərin inqilabi romantikası önə çıxarılırdı. 80-ci illərdən sonra Nazim yenidən kəşf etməyə başladılar. Artıq bu gün Nazimin şeirliyi və şeir sənəti başqa bir mövqedən dəyərləndirilir.

...Arxiv materialları hadisələrin altında olan münasibətləri meydana qoyur. Bu baxımdan Nazimin Moskva həyatı görüldüyü kimi gözəl və problemsiz olmayıb. Tam tərsinə, daxili bir iztirab Nazimin faciəsi halına gəlmişdi. Materialları, yazılan donosları ələ keçirdikdən, Nazimə olan münasibətin nə qədər ikiüzlü bir siyasət olduğunu görəndən sonra böyük bir insanın, həyatının 15 ilini həbsxanalarda keçirmiş böyük bir şairin faciəsi meydana çıxır. Yazıqlar olsun!"

Yuxarıdan gətirdiyimiz sitatdan da Tofiq Məliklinin Nazim Hikmətə olan sevgisi, hörməti və onun yaradıcılığına verdiyi dəyər aydın görünür. O bu cəfəkeş, istedadlı şairin yaradıcılığını hər kəsdən daha yaxşı bilir desək, yanılmırıq. Özünə ustad bildiyi, sevə-sevə oxuduğu Nazim Hikmətə ithaf etdiyi şeirlərindən biri də "Ayrılıq heykəli"ndə öz yerini tapıb:

**...Bir kitab var qarşımda –
Varaq-varaq oxunmuş.
Son səhifəsində bir portret –
Mərmərə dalğalarına bənzər
qıvrım saçlar,
üzündə Qızılıрмаğı xatırladan qırıqlar,
mavi gözlərin kənarından**

axan həsrət –

**şair Nazim Hikmət!
...Oxudum məktublarını, ustad.
Çökdü ürəyimə həzin bir sevinc.
Bəxtiyardım,
Yenə sevdim,
Yenə sevdim səni, ustad,
inamına görə,
məhəbbətinə görə,
həsrətinə görə...**

Bəli! Həsrət və yenə də həsrət! Bəlkə də hər bir dahi yazarın həyatında bu "həsrət" olmalıdır, bəlkə də o, şairlərin alın yazısıdır. Həsrət daşlarından süzülüb gələn misralar bambaşqa olur, ürəkləri oxşayır, yaddaşlara hopur... Bəlkə də, o yazıların ölməzliyini saxlayan da, elə onlara qatılan əbədi həsrətdir. Diqqətlə baxsanız, bu hiss Tofiq müəllimin sözləri ilə ələ qovuşub ki, onu hüznün və həsrətsiz təsəvvür etmək çətindir.

Son illərdə Moskvada keçirilən ədəbi- bədii məclislərdə, yubiley toplantılarında da Tofiq müəllimlə tez-tez üz-üzə gəlirik və onun hərtərəfli insan olmasından xəbər verən özünəməxsus çıxışlarını, yerində deyilmiş duzlu-məzəli kəlamlarını

eşitdikcə özümü çox şanslı sayıram.

Tofiq Məlikli, hələ o aralıq sovet illərində Türk dünyası mədəniyyət və ədəbiyyatları arasında sağlam körpü qurulmasında müstəsna xidmətləri olan bir türk oğlu türkdür olmuşdur. Həm də o, türklüyünü Türkiyədə, Azərbaycanda yox, Sovet ittifaqının paytaxtında sübuta yetirmiş bir Türkdür!!!

Bu il fevral ayının 17-də Moskvadakı Millətlər evində sevimli şairimiz Məmməd İsmayıl ilə keçirilən görüşdə onun böyük və həssas üreynin bir daha şahidi oldum. Məmməd bəyin çıxışı Tofiq müəllimi ələ təsirləndirmişdi ki, tədbirin aparıcısı olduğunu belə unudurdu bəzən... gözləri dolurdu. Başqa necə ola bilərdi. Vətən həsrətli ürəkləri şeirlə, sözlə dolu iki müdrik insan bir arada idi axı! Hər ikisi mənim üçün xüsusi olan iki insan! Biri Vətən nisgilli şeirlərini oxuyub ürəkləri fəth edirdi, digəri isə nə ürəyində yığılıb qalan sözlərini, nə də gözlərində gələnləni yaşları saxlaya bilirdi.

Bu görüşdən sonra Tofiq Məlikliyə olan böyük hörmətim, birəbeş artdı.

Və... indi də qarşımdakı bu kitab... Gözəl şeirlərlə dolu...hər sətirində şair üreynin çırpıntıları, hər kəlməsində müdriklik... Oxuyuram və oxuduqca da heyran oluram.

Nə yaxşı ki, hələ də sözün qədri ni bilən və sözü ucalda bilən insanlar var! Və nə yaxşı ki, şairləri ilham gətirən analarımız, Vətənimiz, qəlbimizdə onlara məhəbbətimiz var!

...Mən də anama şeir yazmaq istəyirəm.

**Yazıram:
Sən – ANAMSAN!
Bu sözlərin yanında duracaq,
Ona qüvvət verəcək,
Duyğulu,
Səmimi,
Ürəyimdəkiləri deyə biləcək
Başqa bir söz, bir kəlmə**

**Tapa bilmirəm.
Eləcə yazıram
Tək misralı şeirim!
Sən – ANAMSAN!**

Həqiqətən də, anaya bir bu qədər ehtiram və hörmətlə deyilmiş misralardan sonra başqa sözə və şərhə ehtiyac qalmır.

Tofiq bəydən, əsərlərindən, yaradıcılığından, onun Moskva ədəbi həyatındakı rolundan çox yazmaq olar. Lakin birçün onu demək kifayətdir ki, Tofiq Məlikli harada olur olsun, hər zaman Azərbaycanını təmsil edən, ona sadıq olan bir insan kimi tanınır və bu tanınmağı ilə qalmır, özü ilə bərabər Vətəni də tanıdır, sevirir, tərənnüm edir.

Bu ay şairimizin 70 yaşı tamam olur. Bəli, gənc və gümrah Tofiq müəllimin 70 illik yubileyidir. Gəlin, Allahdan ona uzun, şərəfli ömür, sağlamlıq və xoşbəxtlik arzu edək! Qoy hər zaman gözəl şeirləri və ədəbi axtarırlarındakı uğurları ilə bizi sevin-dirsini!

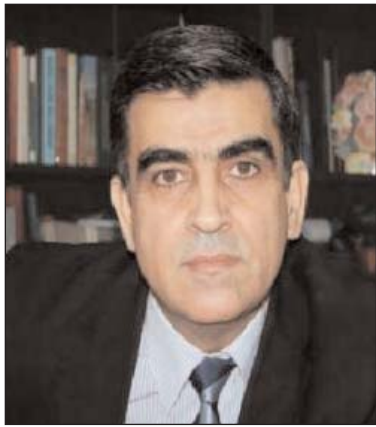
Yazımı, məqaləmin başlığına nədən olan "Bədbin bir axşamda yazılmış qürbət şeiri"nin son sətirlərlə bitirmək istəyirəm.

**...Hər şey böyükdür qürbətdə,
Məsafə də,
Həsət də,
Günlər də...
Qürbətdə hər şey böyükdür,
Xəyal da,
Düşüncələr də,
Yuxular da...
Nə hikmətsə,
Qürbətdə xüsusilə böyükdür
Qəlbləri göynədən göz yaşı,
Qəmli gözlərdə...**

P.S. Elə şəxsiyyətlər var ki, onların haqqında eşidənlər, oxuyanlar "Görəsən həyatda bu insan necədir? Nə vaxtsa onu yaxından görə bilərəmmi?" – deyə düşünürlər. Yəqin qismət bizə qarşı çox mülayim və əli-açıq davranmışdır ki, qürbət əldə Vətən hərərəti ala biləcəyimiz, qeyrətli, vətənpərvər və milli ruhunu qoruyub saxlamağı bacarmış, hamımıza atalıq edən, adı kimi özü də həqiqətən yənar, isti bir ocaq olan "Ocaq" cəmiyyətinin sədri Tofiq müəllim də başda olmaqla, Çingiz Hüseynov, Nəsim Nəbi-oğlu, İlham Bədəlbəyli, Sultan Mərzili, Əliş Əvəz, Cəfər Sadiq, Vasif Məmmədov, Əşrəf Hüseynli kimi yazıçı və şairlərimizin, publisistlərimizin arasındayıq.

Əgər bir gün, ədəbi Moskvaya ədəbi məclislərin birinə qonaq olsanız, üzündə təbəssüm, gözlərində dərin bir hüznün olan hündürboy, hər kəsdən seçilən alicənab bir insan görsəniz bilin ki, o, bizim TOFIQ MƏLİKLİdir – Türkü qəlbində yaşadan, sətirlərdə canlandıran və dünyaya sevdiren insan!

**Moskva.
14.08.12.**

Cəfər SADIQ

Haqqında danışmaq istədiyim adamı tanımayan çox azdır. Amma yenə məziyyətlərindən söz açmağa, başqalarına nümunə ola biləcək cəhətlərinə diqqət yetirməyə, yorulmadan çalışmasından, yolundan dönməzliyindən, riyakarlıqla bəzişməzliyindən, böyüklə böyük, kiçiklə kiçik ola bilmək məharətindən danışmağa ehtiyac var. Çünki yaxşıya vaxtında yaxşı deməyə, layiqlinin dəyərini vaxtında verməyə, təmənnaş xidməti heç olmasa xoş sözlə təqdir etməyə, əfsuslar olsun ki, öz xəbəslərimizə, cılızlığımıza görə çətinlik çəkirik.

Əməllərindən mümkün qədər çox adamın xəbərdar olmasını istədiyim insanlar bərsində yazı hazırlayanda ilk növbədə onu başqalarından seçən

Ramiz müəllim haqqında bir əlifba söz

cəhəti axtarır, bayağı tərif, yorucu təkrarlardan, sönük epitetlərdən qaçmağa çalışıram. Bu dəfə isə məsələ tamamilə başqa cürdü. Hansı təyinin, hansı sifətin qəhrəmanına daha çox yaraşdığını kəsdirə bilmirəm. Hər təyin o birindən çox yaraşır. Tərəddüdlərim qərribə qərara gətirib çıxartdı məni. Gördüm ki, Ramiz Abutalıbovu tanımaq üçün dilimizdə o qədər söz var ki, bir yazıya sığışdırmağa oğul istəyir. Eləmədim tənbellik, aldım əlimə ana dilimizin əlifbasını və yuxarıdan aşağıya yol başladım.

A—Təkə yetkin yaşına görə yox, mövqeyinə və davranışına görə Ağsaqqıdı, Alicənabdı, Azdanışandı, Ailəcanlıdı və ən əsası Arif Adamdı.

B—Türklər demiş, Babacan, rəqibinə qarşı Barışmazdı, "qədəşlərin" sevdiyi "Bakılıdu".

C—Bakılılar demiş, Cəsərətli, "Can-Cigərdü", Caz vurğunu.

Ç—Çalışqan, Çayxordu.
D—Dəyanətli, Dəqiq, Dinc, Dürüst Diplomadı.
E—Etibarlı, Ehtiyatlı Elm adamı.
Ə—Əsilli-nəcəbətlidi.
F—Fərasətli "fransızdı" (Orada olduğu müddətdən Azərbaycan üçün maksimum səmərəli istifadə edib).

G—Genişqəlblidi.
H—Həssas, Hörmətçil, Həmişəcavandı.

X—Xeyirxahdı.
İ—İstiqanlı, İşgüzar və İnadkardı.

J—Jurnalistdi.
K—Kamil tədqiqatçıdı, Kitabsevərdi, yaşı ilə yox, sanbalı ilə Köhnə Kişilərdəndi.

Q—Qabiliyyətli, Qayğıkeş, Qeyrətli. Qeybətçi deyil.

L—Ləyaqətli "Legionerdi" (Fransanın "Fəxri legionçu" ordeninə layiq görülüb)

M—Məccani (Müftə) çalışmağı sevmə, Mehriban, Müdrik Müəllimdi, Maarifpərvərdi, Meyxanani və Muğamı sevir. Mənəm-mənəmiyi Mərzə sayır.
N—Nümunəvi Naxçıvanlıdı.

O—Təəssübkeş Ordubadlıdı.

Ö—Örnək olacaq qədər Özündən narazıdı.

P—Prinsipial və Peşəkar "parisli"di.

R—Rəssamların Ramiz dostudu.

S—Sədaqətli, Səmimi, Sözü Sağ, Sənət Sevərdi.

Ş—Şəkillərin Şıq geyinməyini sevən kürekənidi.

T—Təvazökar, Tiryakidi (siqaret çəkəndi).

U—Uşaq kimi Utancaqdı.

Ü—Ünsiyətsevərdi.

V—Vətənpərvər və Vəfalıdı.
Y—Yaxşı mənada Yerlipərvərdi, Yerlibaz deyil.
Z—Zərif Zövqlü, Zarafatçıl, Zəhmətkeşdi.

Bu siyahıda ğ və ı hərfləri yoxdur, çünki dilimizdə həmin hərflərlə başlanan söz yoxdur.

Yaşının yetkin dövrünü məhsuldar kitab müəllifi və nəşiri kimi qarşılayan Ramiz müəllimin Vətənin azadlığı və müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə görə didərgin olmuş, ömürlərini qürbətdə tamamlamış övladlarının yenidən Vətənə qazandırılmasındakı xidmətləri dəfələrlə müxtəlif məqalələrdə işıqlandırılıb. Onu tanıdığım müddətdə başqasının fikrinə onun qədər hörmətlə yanaşmış, öz fikrindən də asanlıqla dönməyən az adamı görmüşəm. Uzun təriflərdən həqiqətən xoşu gəlmədiyini bilirəm. Təvazökarlığı ilə gerçək varlığı düz mütənəsb deyil. Onun xidmətlərinin onda biri qədər xidməti olmayan çoxlarını tanıyıram ki, az qalır adamı tapdalasınlar, könüllərindən keçəni dilə gətirmək belə ayıbdır. Necə deyirlər, babalı onların boynuna.

Ramiz müəllimi yubiley ilində təbrik etmək, ona istədiyini ovqatda mümkün qədər çox qalmaq arzulanmaq, başlıcası isə, təbrik etmə marafonunun qırmızı lentini kəsmək imkanına görə mən də özümü xoşbəxt sayıram.

Moskva,
1 avqust 2012-ci il.

Yevgeni Çiqrin çağdaş Rus şeirinin öndəgələn şairlərindən biridir. Şeirləri ispan, fransız, hind, ərəb və bir sıra başqa xalqların dillərinə də çevrilib. İndiyə qədər ədəbi başarıları bir çox ədəbi mükafatlarla dəyərləndirilib. Bu da səbəbsiz deyil. Rus ədəbiyyatının ən önəmli sənətkarlarından biri olan Yevgeni Reyn adaşının yaradıcılığını belə dəyərləndirir: "Yevgeni Çiqrinin şeirlərində uşaq məsumiyəti var, sanki onun misralarından tropik quşlarının həzin və həyəcanlı səsi gəlir. Bu şeirləri dünya xəritəsi üzərində oynanılan oyuna və poçt markası kolleksiyasına da bənzətmək olar..."

Sovet romantikasının yerini eybəcər kapitalist reallığına buraxdığı bir vaxta ədəbiyyata gəlmək elə də asan iş deyildi. Bu, avanqardın, realizmin, modernizmin, posmodernizmin, metafora, metafora ömrünü tamamlamış, soyuq, faciəvi bir boşluğun başladığı bir dönmədi. Belə bir bozulanlıq dönmədə şair hansı yolu seçməli idi? Çiqrinin şeirlərində bütün bunların birləşimi ya da xaosu var desək daha doğru olardı. Andrey Bitov demişkən, Y. Çiqrin özünə tale seçmədi, belə demək doğru olardı ki, tale özünü ifadə üçün özü gəlib Çiqrini seçdi, ən önəmlisi isə şairin ruhunu hərəkət meydanı olaraq götürdü. Çağdaş dünyagörüşü ilə şərtlənən bu şeirlərin fikir yükü diqqəti çəkir. Əslində Çiqrinin şeirlərinin mövzusu rus coğrafiyasından daha çox Şər-qə, Krıma, Hindistana qanad açıq. Şər-qə sonsuz sevgisini nəzərə alıb Şər-qin ruhunu yaşadan şeirlərin dilimizdə də səslənməsini istədik.

Məmməd İSMAYIL

Yevgeni Çiqrin

SARI

Sarı rəng, Şər-qin rəngi, Günün, Ayın həvəsi
Tənhalıqda dalğalar ayrılığın özümü?
Tünd kayo... Üstündən də bir az Korey meyvəsi
Sahillər və sehirlər xəyalların düzümü...

Bambul rəngində ada, ucalmada günbəgün,
Ağ qartalək zirvəni pəncəsində tutmada.
Günbatan rəngi- mavi qəm gətirir və hüzün,
Unut qəmi, qəm özü qəmini unutmada...

Şər-qin rəngi: sarı

Yanılda da bilərsən ilhamını damla-damla,
Yuxunu alt-üst edib gerçəyi Qolqofdan as.
İndus kimi ekzotik karmadadır adamlar,
Əjdaha rəsmlə paltar, səhra ilgimi bir yaz.

Yaddaşlara sus olar əfsanələr və nələr,
Sehirlər Qrimuar da kirpiyinə yük olar.
Sağında Qrifon var, solunda Hippoqriflər,
Bosxun tablolarından çıxmış qara buludlar...

Damağında qəlyanın düşərsən nağıllara,
Canın ruh kimi yüngül, qu tükündən də betər.
Sözün seyrinə dalıb gəlib çıxmısan hara
Nağıl harda başlayar, həqiqət harda bitər....

Tərcümə edən: Məmməd İsmayil

NAMƏ

Açırsan naməni, xəyallarınsan
Sənə doğma olan duyğular seli...
Belə yaxınlıqdan susub qalırısan
İsdir əlini kiminsə əli.

Beləcə durursan, səssiz, səmirsiz...
Tale yazısının uzaqdır səsi.
Bəzən zəhər kimi, bəzən zəhərsiz
Qəmli kitabların qəddar nəfəsi.

Yadına gəncliyin düşür bu anda...
Şərab dumanına bürünür həyat.
Vüsali sonadək içən zamanda
Nə var unudardıq hər şeyə inad!

Bir beşik yeri də boş qalıb yenə...
Dalğalar ardınca yeni dalğalar...
Dəniz quşları da durub qəsdimə
Qara günlərimə şahid qarğalar...

Saçımız tökülür, çən çökür başa!
O gur tellərdən də qalmır əlamət.
Əlimiz boşalır dolduqca yaşa
Qılınca zamanın əlində fürsət.

Naməni bir daha, bir daha oxu!
Nələr unudulmuş... itmişdir nələr...

Tanrının sənənlə bir oyunumu —
Əlində qalanlar... əldən gedənlər?!

Tərcümə edən: Afaq Şıxlı.
SÜRƏT QATARINDA

Canlı həyatdır keçən pəncərə arxasından,
Bir tənhalıq bürüyüb, hasarları, evləri.
Burulan yollar kimi yapışıq yaxasından
Yuxulu söhbətlərin qırıq-sökük xəbəri.

Dünənki günümüzün musiqisi, qüssəsi,
Mənə şeir oxuyan o dərdli həmsöhbətim.
Necə sadə, necə xoş... doğma idi nəfəsi
Qəlbimdə yer almışdı bir ata məhəbbəti.

Hayandasa musiqi susmayırdı bir an da,
Başqa kupədən isə qədəh səsi gəlirdi.
Ulduzlar sayrışırdı zərif sarı dumanda
Tanrı işığı kimi səmaları dəlirdi.

Həm yuxulu, həm oyaq, bu səslərin içində...
Layla kimi, söz kimi hissələrimə hopurdu.
Bilmirəm heç hansında... bir vaqonun küncündə
Bir-birinə qarışan qərrib səslər qopurdu.

Qasıq-çəngəl... qədəhlər... Şərab, ya da hər nəsə...
Lətifələr, söyüşlər... adi ara sözləri...
Rəngsiz qatar çayları verib nəfəs-nəfəsə
Elə bil yollar kimi yol çəkirdi gözləri.

İçmədim, yox, içmədim... dumanlandı fikirlər,
Xəbəri gətirən kim, ey xəbərdən xəbərdar.
Məni məndən aparın bu təzadlı şeirlər...
Mənə dar olan kimi onlara da dünya dar.

Taqıltısı sarsıdır yerin-göyün bağırını
Şütüyyür, qaranlığı yarır sürət qatırı.
Bəlkə də bu dünyanın söyür bütün varını...
Yürüyür dayanmadan şənbə gününə sarı.

İndi nəylə bitirək, tənha insan, tək insan,
xəyalını geriye nəydi çəkən görəsən?!

Bir dördbucaq içində üz-üzə qalmısan
Niyyə, nəyin xətrinə? Bəlkə cavab verəsən?

Tərcümə edən: Afaq Şıxlı

Rəsulzadə

veriləcək. Fəqət bu intizar bu vaxt qədər qovldən-fele keçməmiş. Son xəbərlərə görə hökumət tərəfindən Türkiyədən alınan yerlərdəki müsəlman qaçqınlara 400 min manat təxsis edilmişsə də, bu pulun cəmiyyət əli ilə, yoxsa istila edilmiş yerlər qubernatorluğu vasitəsiləmi sərflənmiş məsələ ixtilafı bir məsələ təşkil etmişdi.

Bu ixtilafı məsələnin nə yolda həll olunduğu isə daha bəlli degildir. General Tomaşovun canişin dəftərxanasına vaqə olan son müraciəti nəzərə alınarsa, o zaman müşarileyhin bu pulun "soyuz qorodov" əli ilə sərflənması tərəfində olduğu anlaşılır.

Əlbəttə, yaxşı və faydəli olardı ki, bu vaxt qədər gecikmiş olan bu müavinət müsəlman cəmətinə daha yaxın dura bildiği mühəqqəq olmuş müsəlman cəmiyyəti-xeyriyyəsinin əli ilə icra edilə idi.

Bununla bərabər cəmiyyəti-xeyriyyənin bu vaxt qədər yalnız gözünü hökumət əlinə tikib də, kəndi qüvvəsilə, cəmət parası ilə, qaradaş qəpigi ilə olsa da, müavinət etməkdəki gəfləti, əlbəttə ki, nəzəri-müsamiyə ilə görülməz!

Hökumət təxsisatı öz yerində. Fəqət ürəkləri cəhəddar edən nalələri biz də dinləməli, bir qaradaş ürəgi ilə çuşa gəlib köməgə getməliyiz ki, bu da ancaq cəmiyyətin borcudur.

M.Ə.Rəsulzadə

"Açıq söz", 3 noyabr 1916 №318

İstımdad – imdad, kömək istəmə

Ənin – inilti

Mənqul – köçürülmüş

Şətarət – şuxluq

Müəssir – təsirli

Dilxəraş – çox faciəli

Muxatib – xitab edən

Müsamiyə – başısoyuqluq

Darülmüəllimlərdə inorodislər

Rusiya üsuli-idarəsini təşkil edən binanın köşə daşlarından birisi də inorodis siyasətdir. Bu siyasətə, ruslar, provaslavlilar əsl, onlardan qeyri-olan inorodislər isə fərdirlər. Daha dünən idi ki, böyük bir vilayətin böyük qubernatoru ruslara böyük, – qeyri-ruslara da kiçik oğul diyordu. Məlum olduğu üzrə böyük bir məmur ağzından nəzakətlə çıxan bu "tərif" sifət Rusiya ilə müqəyyəd olmayan dillərdə isə "doğma və ögey" sözlər ilə təşxis olunuyor.

Ögeylərin, daha rəsmi təbirlə kiçiklərin ailədəki mövqeyi məlumdur. Suya, çölə, küçə dükənina, hamama boğja aparmağa bunlar göndərilirdi halda, doğmalarla böyüklərin köhnəsini geyər, süfrənin aşağısında oturdular, "can" əvəzinə "yaman" eşidərlər.

Başqadan doğma mənasına gələn inorodislər Rusiya qanunları nəzərində hər daim bu ögey vəziyyətində bulunmuşlardır. Bu vəziyyət bilxassə məktəb işlərində gözə çarpmış və təsirini göstərmişdir.

Bu dəfə дума məarif komissiyasında darülmüəllimlər haqqında tərtib verilmiş layihə müzakirə olunuyormuş. Məarif naziri İqnatov dəxi əsnayi-müzakirə də hazırlamış. Darülmüəllimlər layihəsi hökumət tərəfdən təsis olunacaq bu məktəblərə yalnız provaslavlınların daxil ola bilmələri qeyd edilmişdir ki, komissiyonun nəzər diqqəti dəxi bilxassə bu nöqtəyə cəlb olunmuşdur. Moskva qəzetələrində görüldüğü vəchlə kadet firqəsinin nümayəndəsi Uvrunkov təklif eləmişdir ki, məzkur maddə tamamilə qaldırılıb, darülmüəllimlərin qapısı biləistisna hər kəs üçün açıq buraxılsın.

Nəşrin redaktorları:

prof. Şamil Vəliyev

və elmi işçi

Samir Mirzəyevdir.

Uvrunkovdan başqa müsəlman fraksiyasının nümayəndəsi Yenikeyev cənabları təklifdə bulunub inorodislərə, əz-cümlə müsəlmanlara məxsus darülmüəllimlər açılması cəhətini tələb eləmişdir.

Birinci təklif rədd edildiyi halda Yenikeyev təklifi komissiyonca qəbul edilmişdir.

Demək ki, ögeylər – doğmalar üçün açılmış darülmüəllimlərə girə bilməzlər. Rus heyəti vüzərasının məişəti ilə rus duması məarif komissiyonunun məsləhəti budur. Fəqət inorodislərə, əz-cümlə müsəlmanlara, məxsus olmaq üzrə ayrı darülmüəllimlər təsis oluna bilər.

Bu ayrı müsəlman darülmüəllimini məzkur layihəyə girdirilən məsih maddə mövcubincə əcəba nə kibi bir şəkil alaçaq?

"N.V." qəzetəsində oxuduğumuza görə Yenikeyev təklifində istənilən darülmüəllimlərdə rus tarixi, coğrafiya və dilindən başqa bütün dərslər ana dilində oxudulacaqdır. Demək Yenikeyevin təklifinin qəbul etməsilə дума məarif komissiyonu inorodislər üçün açılacaq (seminariya) darülmüəllimlərin milli bir şəkildə olmalarına müvafiqət etmişdir.

Burada "R.V." ilə "R.S." qəzetələrinin verdiği xəbərlər arasında bir az fərq vardır ki, həqiqət əhvalda o bir az fərqi həyati-milliyəmiz nöqtəyi-nəzərindən böyük təsiri ola bilər. "R.V." qəzetəsində Yenikeyev "müsəlmanlara məxsus darülmüəllim açmanın imkanı" haqqında bir təklifdə bulundu deyilir, halbuki "R.S."da "inorodislər və əz-cümlə müsəlmanlara darülmüəllimlər açılması təklifində bulundu" ibarəsi işlənməmişdir.

Fərq məlumdur. Birinci şəkildə məsələ xüsusi bir şəkil alıyır. Buradan müsəlmanlar özləri istərlərsə, kəndilərinə məxsus tədrisatı öz dillərində olmaq üzrə darülmüəllimlər açma bilərlər, hökmü çıxarılır. Bunun isə əhəmiyyəti yox və bu yeni kəsb olunmuş bir ixtiyar dəxi degildir. Çünki 1914-cü il iyul qanununun hökmünə görə inorodislər, əz-cümlə müsəlmanlar bu tipdə darülmüəllimlər açmaq imkAnındadırlar.

İkinci şəkilin hökmü isə başqadır. Burada anladığımız görə, xüsusi surətdə degil, rəsmi surətdə hökumət tərəfindən inorodislər, əz-cümlə müsəlmanlara məxsus darülmüəllimlər açmaq tələbi vardır. Böylə bir tələbin əhəmiyyəti və bu tələb mövcubincə açılacaq darülmüəllimlərdə bütün tədrisatın ana dilində olması cəhətilə böyük mənası vardır. Çünki 1914-cü il qanununun hər nə qədər inorodislərə xüsusi məktəblər və əz-cümlə darülmüəllimlər açmaq imkanı veriliyorsa da, bu müəssisələrin tamamı-məsrəfini də onların öz öhdəsinə təhmül ediyor.

Böylə məktəblərə xəzinə, zemstvo və ya şəhər idarələrdən bir qəpik sərfl olunarsa, o zaman məzkur məktəblər tamamilə vəzərat idarəsinə keçib və ümumi proqramla idarə olunmalıdır. Ümumi dövlət vergilərinə kəməllə işti-rak edən inorodis xəlqinin əleyhidde olaraq kəndi milli məktəbləri haqqında ayrıca bir məsrəfə mütəhəmmil olmaları isə aşkardır ki, ağır bir vəzifədir. Bundan əlavə 1914-cü il qanununa müvafiq açılan xüsusi məktəblər ümumi hüquq

və ixtiyardan da məhrumdurlar.

İştə, Yenikeyev təklifini "R.S." daki şəkildə, bu şəkilin təfsiri də bizim anladığımız müvafiq isə və bu təshih дума ilə şuradan keçib qanun gücünə minərsə, o zaman həyati-milliyəmizi sıxan zəngir həlqələrindən biri açılmış olur.

Bununla bərabər komissiyonun kadetlər təshihini rədd etməsilə inorodislər, əz-cümlə müsəlmanların böyük bir ziyan uğradıqlarını görməmək də mümkün degildir.

Məzkur layihə indiki halı ilə gücə mindikdən sonra demək ki, darülmüəllimlər yalnız provaslavlınların tabeliyində (inhisarında) olacaq. Bunun nəticəyitəbiyyəti isə ümumi məktəblərdəki müəllimlərin inorodislər üzünə qapanmasından ibarət olub qalacaq. Başqa sözlə, yeni ögeylər doğmalara məxsus açılan süfrə başına qoyulmayacaqlardır.

Əcəba, bütün Rusiya millətləri ayrışeçgi salmadan köks-köksə dayanıb da vətən müdafiəsində bir vücud olduqlarını isbat etməkdə olduqları böylə bir zamanda olsun Rusiya millətləri arasında ayrışeçginlik salmaq siyasətindən əl götürülməyəcəkmiz?

M.Ə.Rəsulzadə

"Açıq söz", 11 noyabr 1916, 325

Inorodis – özgə xalqdan olan, ögey

Fər – ikinci dərəcəli, əsas olmayan

Məişət – istək, iradə

Yenə o məsələ

Yenə o məsələ – məktəb məsələsi!

Fəqət bilirəm: müharibə xəbəri axtaran oxucu deyəcək ki, canım nə məktəbbazlıqdır. Fəqət o müharibə xəbərindən bu dərəcədə maraqlanan oxucu, əgər həqiqi bir oxucu isə, oxuya-oxuya zamanın mütləq məktəb zamanı, bütün qələbə və zəfərlərin də mütləq məktəb və məarif nəticəsi olduğunu əlbəttə dərk edər. Və əlbəttə həyati-milliyəmizə dəxli olan məktəb məsələsinə Civ dərəsindəki qanlı müharibələr qədər əhəmiyyət verər.

Yenə o məsələ: darülmüəllimlərin məsələsi. Hazırda дума məarif komissiyonunda olan vəzərat layihəsinə görə Rusiyada mövcud olub bundan sonra Rusiyada təsis olunacaq institutlara, seminariyalara (iki növ darülmüəllimin) inorodislər qəbul olunmayacaq. Bu qanun zətən bu vaxt qədər də böylə idi. Fəqət bununla bərabər Zaqafqazski seminariya Daşkənd, Kazan və bəzi bu kibi yerli əhalisi qeyri-rus çox olan şəhərlərdə qismən məxsusi şöbələr açmaq surətilə, müsəlmanlar bu məktəblərə qəbul olunuyordular. Axır illərdə, əz-cümlə Qafqasiyada bu təhdidat bir az azalmağa üz qoymuş, müsəlmanlar institutlarla seminariyalara yol tapmışlar idi.

Yeni düşünüləndə olan qanun bu xüsudə nə kibi istisnalara malik olacaq, burası – əldə məlumat kafi olmadığından – bizə məlumdur. Fəqət qəzetələrdən ögrəniyoruz ki, yerinə görə institutlarla seminariyalarda inorodis dilləri oxudulacaqdır.

Darülmüəllimlərin inorodislər buraxılmayacaq. Darülmüəllimlərdə inorodis dilləri də oxudulacaq. Bu iki zahirde biri-birinə zidd görünən əsas – qarşı-qarşıya qoyulub diqqət olunarsa, haman nə kibi bir məktəb siyasətinin nəzərdə olduğu meydana çıxar. Aşağıya görünür ki, bu iki əsas biri-birinə zidd olmayıb biləks biri o birini təkmil ediyor.

Məktəblərin rusluq nöqtəyi-nəzərindən milliləşməsi (nasyonalizasiya şkol) – işinə bu iki əsası doğuran və onları biri-birinə bağlayan hökumət qeyri-ruslardan seminariyalara adam qəbul olunmadıqda: məntiqi hökm ediyor ki, qeyri-ruslar müəllim ola bilməyib müəllimlik, xəlqi təbiyə etmək, fəqət rus millətinin imtiyazati-hakimiyyəsinə olacaq. O halda qeyri-rus olan vilayətlərdə, o vilayətlərin dilini bilməyin rus müəllimlər müşkülət çəkməyəcəklərmi?... İştə, bu müşkülətə məhəl qalmamaq üçün rus müəllimləri qeyri-rus uşaqlarından ibarət məktəblərdə dərs verə biləcək bir hala qoyulmaq istənilir. Onlara yerli dillər ögrədilmək planı hazırlanıyor.

Əvət, məktəb bütün dövlət binasının dayanacağı bir özüldür. Dövlət binası hanki üsuli-siyasətlə tikilmək istənilirsə, binanı saxlayacaq olan məktəb də məzkur siyasətin müqtəziyatına görə olmalıdır. Bu vaxt qədər davam edən idarənin, yeni bütün millətləri bir qazana töküüb nə tövr olsa da, rus aşu bişirmək istəyən bürokrat millətçillərin tikmək istedikləri bina Rusiya binası degil, rus binasıdır.

Məlumdur ki, Rusiya binası deyincə rus millətinin xəti-hakimiyyətində, müxtəlif millətlərin kəməli-azadlıqla ittihadlarından mürekkəb müşfiq bir vətən, rus binası təbirində isə (senzor sətri çıxarıb – Ş.H.) bütün müəllimləri ancaq ruslardan olmaq üzrə qoyulan məktəb özülünün üstündə tikiləcək binanın hanki növ-dən olacağını artıq siz özünüz biliniz!

Proqramları, Rusiyayı "müşviq bir vətən" halına qoymaq əməli ilə tərtib olunan kadet firqəsinin təklifini, yeni darülmüəllimlərə bilafərd millət və məzhəb hər kəsin qəbul edilməsini дума məarif komissiyonu rədd eləmişdir. Fəqət bununla bərabər müsəlman fraksiyasının nümayəndəsi Yenikeyevin təklifi qəbul olunmuşdur. Bu təklifə görə müsəlmanlara məxsus müsəlman darülmüəllimləri təsis olunacaq.

Keçən məqaləmizdə bu qərarın bundan ötrü nə dərəcədə mühüm bir şey olduğunu zikr etmişdik. Artıq o cəhətini təkrar etməyəcəyiz. Yalnız bizi maraqlandıran bir cəhət vardır: görəsən müsəlmanlar üçün açılacaq milli darülmüəllimlər hökumətin xərcinəmi açılacaq (xəbərini məntiqi böylə olacağına ehtimal veriyor) və görəsən bu darülmüəllimlərdə oxuyub müəllimlik şəhadətnaməsi alacaq müsəlmanlar digər seminariyalar dərəcəsinə sahibi-hüquq olacaqlarmı?...

Olacaqmı, yoxmu? Bu, əlbəttə, cərəyani-əhvale və Dövlət duması ilə Şurayi-Dövlət rəyinə bağlı bir məsələdir. Arzu etməklə olursa, əlbəttə, sahibi-hüquq olmaları mətlubdur. Aşkardır ki, müsəlmanlara məxsus darülmüəllimlərdə hazırlanıb çıxan müəllimlər milli müsəlman məktəbləri ilə, xüsusi surətdə açılan məktəblərə müəllim olacaqlar. Bu məktəblərlə, məzkur məktəblərdə dərs oxudacaq müəllimlərin hüquqca dövlət məktəbləri dərəcəsinə hüquqlu və səlahiyyətli olmalarını görmək amalı-mızdır. Bunu yalnız biz degil, digər inorodislər də arzu və tələb etməkdədirlər. Bu tələbdən bəhs edən məqalələrimiz birisinə erməni mühərrirlərindən birisi pək haqlı olaraq "böyük məsələ" ünvanını vermişdir. Bu böyük məsələnin həlli isə ən böyük arzumuz, ən əziz diləgimizdir.

M.Ə.Rəsulzadə

"Açıq söz", 15 noyabr 1916, 328

(Ardı var)

Məhəmməd Əmin

Şirməmməd HÜSEYNOV

Ön söz

Azərbaycan milli qurtuluş hərəkatının ideoloqu və lideri, ilk həqiqi demokratik Xalq Cümhuriyyətimizin banisi M.Ə.Rəsulzadənin zəngin ictimai-siyasi və ədəbi-bədii publisistik irsinin I cildi (1903-1909) 1992-ci ildə, II cildi (1909-1914) 2001-ci ildə işıq üzü görmüşdür. İndi onun 1915-1916-cı illərdə dövrü mətbuatda dərc olunmuş əsərlərinin III cildini oxuculara təqdim edirəm. Zənnimcə, 10 ildə təmənnəsiz hazırladığım bu əsər Azərbaycan tarixi və bütövlükdə I dünya müharibəsi dövrü tarixi ilə marqlananlar üçün faydalı olacaqdır.

Həyatə dəvət

Bu dəvətin məscidlərdə və mollaların mərsiyə cavanlar tərəfindən vaqə olduğu sizə müjdə avər bir xəbər ola bilərmi?...

Şəhərimizin yuxarı tərəfi Şamaxı yolu degilən səmtində yeni tərtib-memarıda tikilmiş zahiri gözəl kiçik bir məscid vardır. Hər dəfə yanından keçəndə tikilisdəki yeniliyə mail oluyor, bir neçə dəqiqə ayaq saxladım. Fəqət nə gizlədim, bu yeni məscidin içində söylənən sözlərdə də bir yenilik varmı? – deyər hər zaman düşünüyör, özüm özlügümdə yasavər bir nəticəyə gəlirdim.

Tasua gecəsi idi; getdim. Məscidin daxili təmiratı daha tamam olmamışsa da ibadət və əza məclisləri bərpadır. Haman əski hamam, əski tas: zəngir vuranlar öz işlərində. Çay içənlər öz yerlərində. Papiros tüstüsü də dumanlanmaqda. Bunlar tamamilə dışı təzələnmiş olan məscidin içi haman əvvəlki qərar ilə qaldığına bir dəlil degilmidir? Fəqət bən çox tələsənlərdən degiləm. İbadət və təziyyətlərimizi 6-7 saatdən bir-iki saatə əskiltməyincə məscid və məbədə lazımi ehtiramın gözlənməsinə rəayət etmək bittəb mümkün olmayacağına qəneəm. Bu isə zəmanə bağlıdır. Zəncirin vurulması da birdən-birə götürüləməz. İllərlə gələn şey şübhəsiz ki, illərlə də gedəcək. Əcəba rövzə necə, moizə nə haldadır?

İştə bu suala cavab gözlüyordum. Tazəlik varsa rövzəxanda görülecək. Onun söyləyəcəklərində həyatın tələb elədiyi yeni cərəyanların inikası varsa, fəbeha demək ki, məscidlərimizin yalnız tərtib-memarı degil, cəhəti-mənəviyyəsi də islah olunuyor...

Nəhayət, rövzəxan gəldi. Hacı molla Əbduləli o fəal, cəval yürüşilə o zində məşi və rəftarı ilə minbərə çıxdı.

İlk sözü zəngir vuranlara olmasınmı? “Hə, zəncir vurur, əndamınızı göğərdirsiniz – dedi. Zənn etməyiniz ki, bunnunla behiştə satın alacaqsınız” – dedi. Əlavə etdi: “Xayır, ittihad bilməz, mərhəmət anlamaz, halal gözləməz və haramdan ictinab etməz, müsəlman qaradaşlarınıza qiymağdan həzər eləməz, bütün məniyyətdə aludəlikdən çəkinməz, namaz qılmaz da, sonra gəlir özünüzdü döğür, aqlarsınız, yoxsa “hər kəs ağılata, ağılaya və ağılmasına behiştə gedəcəkdir” – deyənlərəmi inandıınız! Heyhat, səhv etdiniz! Hər şeydən əvvəl vacib olan qaradaşlıq, yoldaşlıq, həq-əlnasi gözləmək, adam olmaqdır. Zəncir vurmaq, göz qorasını sıxıb ağılamaq isə sonrakı işdir. Birincilər olduqdan sonra inşallah bəlkə bu birilər də qəbul olunar”.

Bən artıq vəcdə gəlmiş, vicdan rahatlığı bulmuşdum. Demək ki, zahirdəki dəyişiklik nə tovr olsa da, batinə dəxi icrayı-təsir ediyormuş. Qalibdəki təcəddüd qəlbədəki təbəddülə bir nümünə imiş. Məscidlərimizin yalnız memarlığı degil, vaizkarlığı da dəyişiyormuş.

(Əvvəli ötən şənbə saylarımızda)

Neçə il əvvəl xüsusi surətdə belə tənqid olunmayan bədən incitmək əzasi imdi minbərən, mərsiyəxan ağızından, zəncir vuranın dik gözü içinə nə cəsəret, nə şiddətlə tənqid olunub da söyləniyor!...

Ey qadiri-küll olan zaman, sən nələr yapmaz, nələr yapamazsan!

Fəqət təcəddüd daha artıqdır. Yalnız təziyələrin şəkli degil, “tələsifat degil-sə” də tənqid olunuyor. Həm də nə şiddətlə! Bax qovzəxan nə söylüyor:

“Aləm tamam yol tutub getdi. Xəlg göylərdə uçuyor. Biz hələ yerdədə yürüyə bilməyib sürükləniyoruz. “Minbər şeytani” da sizə diyor ki, bu sürüklənmək şanıımızdandır. Çünki Allahın mömin bəndəsi zəllil gərəklə olsun. Fəqət aldanmayınız bu əməməli münafiqə, o yalan diyor. Şahidim isə Quran. Quraniməcid: “Əlizətüllə və əlrəsulə və əlmöminin (yəni izzət üllah, rəsuli və mominlərinin şanıdır) dedikdən sonra kimin nə ağızdır ki, zillət və miskinətə mömin sifətidir – deyər tərif etsin. Yox, mömin zəllil degil, əziz olar. Başı qapazlı, gözü əllərdə, özü zillət və miskinətdə, topraqlar üstündə sürülmək hərgiz yaşamaq degil, min dəfə degildir. Oylə bir yaşayış mömin yaşayışı, müsəlman həyatı degildir. “Allah dünyanı kafirlərə, axirətə isə möminlərə vermişdir” – deyənlər, şübhəsiz ya xüsusi bir qərəz güdənlər və ya Allahın dediyini bilməyənlərdir. Ay müsəlmanlar, biliniz, dünyada yaşamaq, izzət və şərəflə yaşamaq üçün bilikli olmaq, bir olmaq gərəkl!”

Hələ “bilikli və bir olmaq” üstündə Əli, Ömər və Abubəkər həzrətləri ilə sair əshabi-giramın səvənəh həyatından gətirdiyi misallar nə qədər müfid, nə dərəcədə müəssər idil!...

İştə, həyatə bundan daha qüvvətli bir dəvət ola bilərmi? Fəqət siz deyər bilersiniz ki, “bir gül ilə bahar olmaz”. Olmaz. Fəqət gül bir degildir. İştə, sizə digər bir daimi həyat: Mirzə İbrahim. O da Hacı Molla Əbduləli kibi dünyayı zəm edən mollaları məzəmmətliyor. O da möminin zillət degil, izzəti-şanıından olduğunu iddia ediyor! Bu, eşidənlərinin ruhuna qədər nüfuz edən natiq, kəndinə məxsus mətin bir məntiqə elm ilə din ehkaminə təhlil ediyor da izzətlə yaşamaq üçün çarə olaraq müasir olmayı, “külli-yövm hüvafi şan” hökmünə tabe olaraq zəmanə elm və fənnlərini təhsil ilə əvvəlcə elm, sonra da sərvət və samman sahibi olub məzəllət və miskinətə təhəmmül etməməgi tövsiyə ediyor. Hər zaman ögrənməli, çünki Sokrat elm üçün zaman yoxdur söyləmiş. Çünki Peyğəmbəri-xüda dəxi bu mənyə təsdiqlə “itləbəl-elm mən ləməhəd əli ələhəd” demişdir – diyor. Sair minbərçilərə rəğmən cəməati sifət o dünyayə və yalnız din elminə degil, həyatə, dünya həyatınə dəvət edən bu zat qulaq asanlarına diyor ki: dünya elmi, zaman və əsri-sənayəyi ögrənsinlər, əqillərini işlətsinlər, dünya beş qəpigə dəgməz deyər vəz edən cəhalə etinə etməyib yaşamağə əzm etsinlər. Zəmanə adamı olsun-

lar. Düadan bir şey çıxmayaacağına inanıb, təşəbbüs eləsin, hər şeyi Allahdan gözləməsinlər. Çünki iş yalnız Allaha qalıyorsa, “adamın atasını yandırarlar”.

Bu bənim bizzat gördüğüm və bu yolda vəz etdiklərinə eşitdiyim həyat dahlillərdir, digər və rovdələrdə dəxi az-çox bu ruh müşahidə olunmuş, ruhlarda bir oyanıqlıq görülmüşdür.

Hətta, Qazi Hacı Mir Məhəmmədkərim ağa cənabları həyatə dəvət movzusunda bir az ifrata varmış, sərvət və samman təhsilini elmə belə müqəddəm tutmuş imiş.

Məlumdur ki, insanları həyatə dəvət etmək əqli bir taqım mövhumat əsarətindən xilas edərək zəkayə-bəşərə hürr və azad bir surətdə tərəqqi etmək imkanı vermək deməkdir. Zəka isə “hökmədar və ədəbiyyat” sahibi Alfyerinin dediyi kibi, sərvət və samandan müavinət alar, fəqət, heç bir zaman onun tabe və münqadi olamaz! Bu nöqtəyi-nəzərdən yaşımaq üçün elmi sərvətə müqəddəm tutan Mirzə İbrahim həyatə dəvət yolusunun ən doğrusunu tövsiyə ediyor.

Minbər vəzlərində görülen bu hallar “bahar” olmasa da, “bahar”ın gəlməsini göstərən günlərdir. Bu günlərdən daha münasibi, bu gül aşıqi bülbüllərdən imdi hər şəhərdə bir-ikisi tapılar ki, bu da intibah dövrünün sürətlə başa gəlməkdə olduğunu dələlət edər.

“Əmr bəmərufə və nəhyiəz münkər” və cübbəsini ifa etmək üçün qəzetələrin ən müvafiq bir vəsilə olduğunu minbər üstündən söyləyən bir molla, şübhəsiz ki, həyatə dəvət misalında söylədiyi həqiqətləri zəmanənin hökmü və qəzetələr vəsiləsilə yapılan elmi və müsəbat nəzəriyyələri təsiri ilə söylüyor. Müntəzəm bir mədrəsəmiş olsa da, əhvali-zəmanə bələd, fənni-hazirəyə aşına, ehtiyacatı-əsrədən anlar əməlpərvər müəllimlərlə mollalar yetişdirsek və bunları yalnız böyük şəhərlər degil, qəsəbələrə, köylərə qədər yaysaq, o vəqt hər tərəfdən çağırılan əvam istər-istəməz başını qaldırıp baxacaq, baxınca şahrah həyat və mədəniyyəti görəcəklər, haman səmti-amala yönələcəklər.

M.Ə.Rəsulzadə
“Açıq söz”, 24 oktyabr 1916, 312

Fəbeha – daha yaxşı
Həqqünnas – özge malı
Dai – duaçı, iddia
Münqad – boyun əyən, itaət edən
Avər – gətirən
Alferi Vittorio (1749-1803) İtalyan dramaturq və şairi (bax MSE 1933, c.1.səh.249)

Anadolunun istimdadi

Bu günki nüsxəmizdə “Kaspi” qəzetəsindən mənuql bir məktub dərc ediyoruz. Məktub sahibinin imzası hər nə qədər məlum degilsə də, yazısından bir zabit və ya əsgər olduğu anlaşılıyor. Bu zabit rus ordusu istilasında olan Anadolu çöllərində minlərlə müsəlman uşaqlarının canlı cənəzələr kibi gəzişib, aclıq-

Əsərləri Üçüncü cild (1915-1916)

larını rəf etmək üçün ordu mətbəxindən atılan sür-sümüklərdən yeyinti axtardıqlarını, yanmış, yaxılmış xəbərlərin külləri, topraqları içində yuvarlanıb da yatdıqlarını, üzlərində cocuqluq şətəret və təvəttindən bir əsər belə qalmadığını, kiçiklə qocaldıqlarını, amansız soyuq, mərhəmətsiz qışa qarşı müdafiəsiz olub tamamilə məhv olacaqlarını xəbər veriyor da, müsəlmanlara, müsəlman cəmətlərinə müraciət ediyor. Allah üçün istimdad ediyor. Biz soldatlar, “mümkün olduğu qədər öz payımızı onlarla bölüşüyoruz. Fəqət bu iktifa etməz. Ehtiyac böyükdür” dedikdən sonra “tələsiniz” – deyər ricasına təkid ediyor.

Ürəgi hissi-mərhəmətlə qabaran və bigünah yşaqqların fəlakətini soyuqqanlılıqla görə bilməyən bu şəfqətli cənabdan əvvəl də Türkiyədən alınmış yerlərin, Anadolu müsəlmanlarının ehtiyac içində olduğunu bizə bildirmişlərdi. “Əgri dağ” səyahəti nəticəsində dağılmış Kürdüstanın qəddar ehtiyac içində olduğunu, Rzaqulu Nəcəfzadə cənabları müəssər bir məqaləsilə “Açıq söz”də təsvir etmişdi. Bundan sonra İksirdəki cəmiyyəti-xeyriyyə nümayəndəsi Əhməd bəy Pepinov cənabları Bakı cəmiyyəti-xeyriyyəsinə çəkdiyi teleqrafında Türkiyədən gələn müsəlman qaçqınların cəmiyyət şöbəsini əhatə edərək çörək istədiklərini bildirmişdi. Nəhayət, Məlv uyezindən Ağamusa Nağıyev naminə çəkdiyi bir teleqrafda pristav Qasım bəy “cənnəti almaq istərsəniz, bu zavallılara müavinət ediniz” demişdi. Haman gün eyni misalda bir teleqraf dəxi Bakı cəmiyyəti-xeyriyyə idarəsinə gəlmişdi...

İştə, aylardan bəri gələn istimdad fəryad və əminləmə imdi “Kaspi” vəsiləsilə nəşr olunan bu dilxəraş sətrlər dəxi əlavə olunuyor...

Bu məktubda bütün müsəlmanlara, müsəlman cəmiyyəti-xeyriyyələrinə, mərhəmətli və şəfqətli cənablara müraciət olunuyor. Fəqət bu müxatiblər əllərindən gələn müavinətdən böyük və səmərelə bir faidə almaq üçün bütün vəz biləcəklərini Bakı müsəlman cəmiyyəti – xeyriyyəsinə vermişlərdir ki, o da bu böyük vəzifənin icrasını öz öhdəsinə almışdır.

Əcəba, cəmiyyəti-xeyriyyə bu istimdadları nəzəri-ətinayə almış, bu xüsusa da bir tədbir görmüşmü?...

Bizə məlum olan budur ki, cəmiyyət tərəfindən Ərzurum kibi Türkiyədən alınmış nöqtələrə qədər getmiş, az-çox müavinət göstərmişdir.

Əcəba, cəmiyyət göstərdiyi müavinətin bu qədərində iktifa etmişmi, yoxsa daha ziyadə müavinətə kəndisində imkan görməmişmidir? İştə, bir sual. Vəqt ilə cəmiyyəti-xeyriyyə nümayəndəsi Sultanov ilə qaçqınlara nəzarət edən nümayəndə Tamamşov arasında təbədül edən mükatibə və danışığa baxılarsa, bu xüsusa cəmiyyət günahı özündə degil, hökumət təxsisatının Anadolu müsəlmanlarına düşən hissəsinin təxirə uğramasında təsəvvür ediyor.

Məlum olduğu üzrə Qafqasiyadakı hər bəzədə müsəlmanlarla qaçqınlarla müavinət üçün hökumət tərəfindən cəmiyyəti-xeyriyyə idarəsinə külli məbləğ verilmişdir. Gözləniyorduk ki, Türkiyədən alınan yerlərdəki müsəlman hər bəzədələrinin ianəsi də bu qaidə ilə cəmiyyətə

Yavuz AXUNDLU
Naxçıvan Dövlət
Universitetinin professoru

Mənim görkəmli alim, filologiya elmləri doktoru, professor Qəzənfər Məmməd oğlu Paşayevlə tanışlığım ilk öncə qiyabi olub. Yəni mən onu keçən əsrin 60-70-ci illərində mətbuatda ("Ədəbiyyat qəzeti", "Azərbaycan" və "Ulduz" jurnallarında və bəzi başqa mətbuat səhifələrində onun özünün çap etdirdiyi və ya haqqında çap olunmuş məqalələr vasitəsilə tanıyırdım. Onun İraq Respublikası, orada yaşayan qardaşlarımız – kerküklülər, onların folkloru haqqında məqalələri məndə böyük maraq və onunla şəxsən tanış olmaq arzusu oyatmışdı. Tale bu arzumu qısa müddətdə gerçəkləşdirdi. Böyük dostum Abbas Zamanovun xeyrixah evində onunla tanış olmaq xoşbəxtliyi mənə nəsib oldu. 1980-cü illərin ortaları idi. Təzəcə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdim. Bakıya səfərlərimin hamısında Abbas müəllimlə getmək, onunla və arvadı Asya xanım ilə görüşmək bir ənənəyə çevrilmişdi. Hər dəfə də onlara gedəndə mütləq bir görkəmli ziyalı ilə tanış olmaq mənim bəxtimə yazılmışdı. Mən bu evdə cənublu professor Həmid Məmmədov, AMEA-nın müxbir üzvü Əliheydər Orucov və başqaları ilə tanış olmuşdum. Bu dəfə qismətimdə Qəzənfər Paşayev var imiş. Mən onlara yenice getmişdim ki, qapının zəngi çalındı. Cavan, yaraşıqlı bir gənc içəri daxil oldu. Abbas müəllim sevincək "Alim dostum Qəzənfər Paşayev, yenice İraqdan gəlmişdir", – deyər bizi tanış etdi. Biz tanış olanda artıq 40 yaş keçsə də, o mənim gözümdə daha cavan görünsəydi. Söhbət təbiidir ki, İraqdan, orada yaşayan dilibir qardaşlarımızdan, onun özünün son yazılarında gedirdi. Bu ilk görüşdə mən savadlı, mədəni, söhbətçil bir alim qardaşım ilə tanış olmağımdan məmnun qaldım. Təxminən bir saat şirin söhbət etmişdik. Q.Paşayev kiminlə görüşəcəyindən tez getdi. O gedəndən sonra Abbas müəllim onun haqqında mənə ətraflı məlumat verdi. Qəzənfər müəllimin elmi uğurlarından söz açdı. Şəxsi keyfiyyətlərindən danışdı. Bir cümlə ilə fikrini tamamladı. "Qəzənfər olduqca saf, dostpərəst, xeyrixah insandır. Belə dostlar indi az olur". Bu cümlə məndə yeni tanışım haqqında tam olmasa da, aydın təsəvvür oyatdı. Abbas müəllimin Əziz Şəriflə, M.Cəfər müəllimlə dostluğunun artıq 40-50 ili keçdiyini bildirdim. Abbas müəllim təsadüfi adamlarla dostluq edə bilməzdi. Ona görə də Qəzənfər müəllim haqqında dediyi "Belə dostlar indi az olur" cümləsi mənim üçün yeni tanışım haqqında çox şeylər deyirdi. Abbas müəllim Qəzənfər Paşayevin xarakterinin bəzi keyfiyyətlərini də açıqladı, xüsusən onun xeyrixahlığı haqqında bəzi məqamları dedi. Sonralar Qəzənfər müəllimlə arabir görüşdükcə onun bu keyfiyyətlərini aydın gördüm. Qə-

Alim ömrünün

PROFESSOR QƏZƏNFƏR PAŞAYEVİN ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏRİM

zənfər müəllim kimə isə etdiyi hörmət, göstərdiyi qayğı haqqında bir kəlmə də olsa danışmazdı. Abbas müəllim demiş-kən "Sağ əlin verdiyini, sol əl bilməməlidir". Beləliklə, xüsusən 90-cı illərdən bizim münasibətimiz sıxlaşdı. Bir-birimizə kitablarımızdan bağışlamaq ənənəsi yarandı. Qəzənfər müəllim Naxçıvan Dövlət Universitetinin Müdafiə Şurasında tez-tez iştirak edir. İddiaçılar haqqında xoş sözlər deyir, məsləhətlər verir. Rektorumuz akademik İsa Həbibbəyli ilə dostluğu bizim münasibətlərin möhkəmlənməsində mühüm rol oynamışdır.

Xalq şairi Rəsul Rzanın Q.Paşayevin "İraq-Kerkük bayatıları" kitabında oxuduğum "Neçə əsrdir ki, Kerkük, Ərbil, Mosul dolaylarında yaşayan, dili, adət və ənənəsi ilə hakim ərəb xalqına heç bir bənzəyişi olmayan, sayı yarım milyona yaxın bir xalq tarixini, milli xüsusiyyətini, möhnət və sevincini, arzularını, ümidlərini şeirin səhrkar dili ilə ölümsüz xoyrat, bayatı və mahnılarında ifadə etmişdir. Bu xalqın – türk dilli irqlilərin – haradan, nə zaman bura gəldikləri haqqında müxtəlif fikirlər vardır. Bu böyük insan kütləsi hansı irqə, hansı millətə mənsubdur? Hansı xalqın zülmə qoparılmış canlı qəlpəsidir? Hansı mədəniyyətin varisi, hansı tarixi-ictimai hadisələrin burulğanına düşüb nəhayət, İraqın Şimal nahiyyələrində oturaq olmuşdur? Bu hansı qəbilə, hansı elatdır? (İraq-Kerkük bayatıları. Bakı, "Yazıçı", 1983, səh. 8) sözləri məni gənc alimin yaradıcılığını ətraflı öyrənməyə ruhlandırdı.

Q.Paşayev kitabın müqəddiməsində yazır: "Kerküklü tədqiqatçı İrmağın dediyi "Vətən torpağı kiçilib genişlənə bilər, tamamilə əldən çıxa bilər, sərhədləri tükənə bilər, hətta şan və şərəfi tapdalana bilər, dini dəyişdirilə bilər. Lakin bir şey dəyişməz. Qalan bu tək varlıq – ana dilidir" fikrinə böyük bir həqiqət, məşhur:

**Dilim, dilim,
Kəs qovun dilim, dilim,
Mən dilimdən vaz keçməm,
Olxursam dilim, dilim.**

bayatısı ilə məntiqi bir bağlılıq vardır. Yoxsa kim bilir, əsrlərlə xalqın yaratdığı mədəni sənətlər tarixin hansı ilişqənəsində ilişib qalar, zehnlərdən silinirdi. O cümlədən də heyretəmiz poetik gücü və zənginliyi ilə seçilən "Kerkük bayatıları".

Bu ritorik suala cavab kitabın məzmununu təşkil edir. Başqa sözlə desək, kitabda bunların cavabı ətraflı şərh olunmuşdur.

Bu sualların dolğun cavablarına dair gətirdiyi onlarla nümunə Kerkük xoyratları və Azərbaycan bayatıları arasındakı oxşarlığı, eyniliyi təsdiq edir. Bu iki xalqın eyni düşüncə tərzinə, eyni ruha, eyni kökə malik olduğu qənaətinə gəlir.

Q.Paşayev xoşbəxt taleli qələm sahibidir. Onun "Altı il Dəclə Fərat sahilində" (Bakı, Yazıçı, 1985) kitabı Azərbaycanda və İraqda ən çox sevilən, böyük tirajla çap olunan kitab kimi tarixə düşdü.

Qəzənfər Paşayev kitabın ilk səhifələrində yazır: "749-cu ildə Abdulla Əbdül Abbas xəlifə elan edildi və Abbasiilər xilafətinin əsası qoyuldu". Onun vəfatından sonra xalq arasında Əl-Mənsur

– "qalib" ləqəbi alan Əbu Cəfər müəllimin xəyalında canlanır. "Əl-Mənsur 762-ci ildə Bağdad şəhərinin əsasını qoyur. Harun ər Rəşid (787-809) bu şəhərin şöhrətini daha da artırır. Vaxtilə "Xaqanı də bu şəhəri ziyarət etmişdir" – deməklə böyük Azərbaycan şairini xatırlayır. "Biz İraqa Bağdad şəhərinin 1200 illiyinin bayram edildiyi 1962-ci il dekabrın 2-də gəlmişdik". O, Bağdadı müasir dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri hesab edir. Bağdadda yaşayan azərbaycanlıların bayatılarından söz açır:

**Bağdadda xurmalılar,
Suda oynar balıqlar.
Nə böyle sevda olsun,
Nə böyle ayrılıqlar.**

Yunanlar İraqı Mesopotamiya – "iki çay arası" adlandırmışlar. Dəclə və Fərat çayları buradadır. Onlar Türkiyədən baş alaraq gəlir.

Nəcəf şəhərində vaxtilə naxçıvanlıların tikdirdiyi "Bakı məktəbi" də vardır.

"Füzulinin nəvə-nəticələri arasında" fəslində Kerkük vilayəti, onun əhalisi ("türkman" adlanır), xalqın tarixi haqqında ətraflı məlumat verilir.

Kerkük xoyrat və maanilərini nəşr etmiş cənab Tərzibaşı kitabına yazdığı maraqlı və qiymətli məqaləsinin bir çox yerində İraqın türk dilli əhalisinin ən çox Azərbaycan xalqına yaxın olduğunu söyləyir. O yazır: "Bizim xoyrat və maanilərlə ilgilisi ən yaxın olanı, mühəqqəq azəri olanlardır".

İraqın türk dilli sakinləri azərbaycanlılara çox yaxındırlar. Təbriz ləhcəsi, Kerkük xoyrat və maanilərinin demək olar ki, əsas ləhcəsidir:

**Oxunmuri,
Dərdim çox, oxunmuri.
Məcnun təkin gəzirem,
Göz yara toxunmuri.**

Burada elə xoyratlar vardır ki, onların ekizini cənub bayatılarında görürük:

**Əyil yaylığın götür,
Mən götürsəm söz olar.
(Kerkük)**

**Qız, dəsmalını qovza,
Mən qovzasam söz olar.
(Cənubi Azərbaycan)**

Bu misraların eyni hissə və ilham mənbəyindən su içdiyi aydındır.

**Bülbül kişidi gəldi,
Dərdə tuş idi gəldi.
Bülbül gül havasına
Hələ qış idi gəldi.**

Kerkükdə Azərbaycanla bağlı çoxlu faktlar vardır. İraqda Ağdam, Ağdaş, Ağsu, Boyat, Qarabulaq, Qaraqoyunlu, Qaradağ, Əmirli, Yaycı, Yengicə, Mərdinli, Üçtəpə, Çardaqlı və s. yer adları bizdə olduğu kimidir və orada azərbaycanlılar yaşayır.

Qəzənfər Paşayev böyük ədəbiyyatşünas alim, professor Fuad Köprülüzadənin İslam Ensiklopediyasında qeyd etdiyi bu cümləni misal gətirir: "İraq türkmənləri, yeni oğuzcanın azəri türkmənini qonuşan türklər".

Kitabda Qəzənfər Paşayevin Kerkük alimləri ilə məktublaşmasına da geniş yer verilmişdir. Bu məktublarda xalqın adət-ənənəsi haqqında ətraflı məlumat verilir.

Kitabın birinci nəşrindən sonra onun haqqında bir neçə maraqlı rəy çap olunmuşdur. Tanınmış şair və ədəbiyyatşünas alim Qasım Qasımzadə də kitab haqqında "Ömrün əbədiləşən illəri" adlı maraqlı məqalə yazmış və çap etdirmişdir. ("Ulduz" jurnalı, 1986-cı il). Nəşriyyat bu yazını "Son söz əvəzi" kimi kitabın yeni nəşrinə (1987) daxil etmişdir.

Qəzənfər Paşayev tərtib etdiyi "Kerkük folklor antologiyası"na (Bakı, Azərbaycan, 1987, təkrar nəşr, 1990) ön sözdə yazır: "Taleyimi "Bilmirəm haralıyam, torpağım-daşım qərib" deyəm bu elatın – İraqda yaşayan, sayı 600 mindən artıq olan kerküklülərin taleyi ilə bağladığım 1963-cü ildən bu günə qədər Kerkük folklorunun zənginliyi məni məftun etmiş, sehirlənmişdir. O vaxtdan bəri bu qeyri-adi xalq müdrikliliyinin əfsunu əsl məhəbbətə çevrilmiş, "Kerkük bayatıları" (1968), "Arzu-Qənbər" dastanı" (1971), "Kerkük mahnıları" (1973), "İraq-Kerkük atalar sözləri" (1978), "İraq Kerkük bayatıları" (1984), "Kerkük tapmacaları" (1984), "Altı il Dəclə Fərat sahilində" (1984) kitablarının, onların məqalələrin, eləcə də Kerkük dialektinə həsr olunmuş namizədlik dissertasiyasının yazılmasına səbəb olmuşdur. Burada insanın qəlbini rıqqətə gətirən, xalqın əsrlərlə yaratdığı, göz bəbəyi kimi qoruyub yaşatdığı saysız-hesabsız incilər vardır".

Qəzənfər Paşayev ön sözdə daha sonra yazır: "Kerkük folkloru antologiyası" kitabının hər səhifəsində əziz oxucular, folklorumuza bir doğmalıq, yaxınlıq və hətta eyniyyət görəcek, qeyri-adi üreyinizdən keçirəcəksiniz: "Elə bu bizdə də belədir".

Antologiyada inam və etiqadlar, adət və ənənələr, xeyir-dua, arzu-dilək, tapmacalar, atalar sözləri və məsəllər, vəsflər, bənzətmələr, deyimlər, nağıllar və dastanlar, xoyratlar, lətifələr, Molla Nəsrəddin töhfələri, Mollanın nəvə-nəticələrinin töhfələri, xalq mahnıları, beşik nəğmələri, uşaq folkloru, Kerkük dünyası başlığı altında onlarla nümunə verilmişdir.

2003-cü ildə "Elm" nəşriyyatı Qəzənfər müəllimin irihəcmli (320 s.) "Kerkük folklorunun janrları" adlı monoqrafiyasını nəşr etmişdir. Kitaba Türkiyə, Erçiyes Universitetinin (Kayseri) professoru

dəyərli bəhrələri

Mahir Naqib "Abidə bir əsər" adlı maraqlı ön söz yazmışdır.

"Sovet dönəmində türk xalqlarının ədəbi-mədəni mövzularda tədqiqatlarında yaşadıkları rejimin ideologiyasının tələblərini gözləmək əsas şərt idi. Hətta türk dünyasının mədəniyyətinin eyniliyini demək suç hesab olunurdu. Ancaq bəzi istisnalar olurdu". Bu istisnalarından biri, bəlkə də ən önəmlisi dəyərli elm adamı Qəzənfər Paşayevin göstərdiyi xidmətlərdir. Q.Paşayev XX əsrin 60-70-ci illərində altı il İraqda bir rus firmasında ingilis dili üzrə mütərcim işlədiyi vaxt, gecəsini gündüzünə qata-raq İraq türkləri barədə folklor materialları toplamış, İraq türklərinin şair, ədəbiyyatçı və araşdırmaçıları ilə tanış olmuş, yazılı və şifahi qaynaqlara nüfuz etmiş, çox zəngin bir kolleksiya ilə məmləkətinə – Azərbaycana dönmüşdü. Həmin tarixdən sonra bir ipliğe inçə danələri düzən kimi, qiymətli kitablarını sıralamağa başlamışdır. Bu kitablar Quzey Azərbaycanda illər ərzində həm də siyasi rejimin ən sıx olduğu dövərdə ənənəyə çevrilən bir çıxır açmışdır. Kitabların azəri ziyallılarına təsiri özlüyündə bir tədqiqat mövzudur...

...Qisası, XX yüzilin Azərbaycanı İraq türkünə Qəzənfər Paşayevlə yenicən kəşf etmişdir. Əslində Azərbaycan ziyalıları İraq türklərini 1959-cu ildə bir təsadüf nəticəsində Kərkükü ziyarət edən azəri şair və ədəbiyyatçıları Rəsul Rza, Bəxtiyar Vahabzadə və Qasım Qasımsızadə ilə tanışmışdır. Ayrıca XX əsrin 60-cı illərində Bakıda yaşayan kərküklü Sinan Səidin də bu tanışlıqda böyük rol olmuşdur. Amma onların heç birinin Q.Paşayevin çalışmaları qədər dərin iz buraxmadığı aydındır.

Ön söz müəllifi onu da nəzərə almışdır ki, Q.Paşayev İraq xaricində İraq türklərinin folkloru mövzusunda doqquz kitab nəşr etdirən (sonralar onların sayı artdı) ilk və tək elm adamıdır.

"1991-ci ilin mart ayında Azərbaycana birinci ziyarətimdə ilk isim Q.Paşayevi aramaq olmuşdur. İlk görüşdə bir-birimizə o qədər tez yaxınlaşdıq ki, sanki illər idi bir-birimizi tanıyırdıq. İlk diqqətimizi çəkən xüsusiyyət Kərkük folklorunun Paşayevin ailəsində də yaşaması idi. Bir zamanlar tək torpaq parçası halında olan Kərkük və Azərbaycan, XX yüzilin başlarında iki ayrı ada halına gəlmişdir. Bu gün iki adanı bir-birinə bağlayan körpünün memarı Q.Paşayevdir".

Monoqrafiyada Kərkük folkloru janr baxımından təsnif edilir, onun epik, lirik növləri məzmun və poetik quruluşuna görə araşdırılır.

Q.Paşayevin "Ədəbiyyatşünaslıq elminin patriarxı" (Bakı, "Ozan", 2010) kitabı akademik Bəkir Nəbiyevin 80 illik yubileyinə həsr edilmişdir. Filologiya elmləri doktoru Asif Rüstəminin ön sözü ilə nəşr olunmuş kitab müəllif müxtəlif illərdə qələmə aldığı yeddi məqaləni daxil etmişdir. Bu məqalələrdə Bəkir müəllimin portret cizgiləri, şəxsi keyfiyyətləri, yaradıcılığının əsas məziyyətləri ümumiləşdirilmişdir. "Nə yaxşı dünyada yaxşı var imiş" məqaləsində müəllif Bəkir müəllimin çoxlarına nümunə ola bilən dolğun və mənalı həyat yolunun gərgin olduğuna diqqəti cəlb edir. "Onda həyat eşqi çox güclüdür. Yaşamaq isə belə adamlar üçün yaratmaq deməkdir" fikri məqalədə konkret nümunələrlə öz təsdiqini tapır.

1994-cü ildə böyük Füzulinin 500 illik yubileyi münasibətilə İraq və Türkiyə səfərində Bəkir müəllimlə yol yoldaşı ol-

muş Qəzənfər müəllim bir neçə gün davam edən bu ciddi səfərdə onun səmimiyyəti, xeyirxahlığı, söhbətçilliyi haqqında öz təəssüratını oxucularla bölüşür.

Qəzənfər Paşayev sonrakı yazısını Bəkir Nəbiyevin "Heydər Əliyev haqqında etüdlər" kitabına həsr etmişdir. H.Əliyevin XX əsrin sonlarında Azərbaycanı fəlakətdən xilas etməsi kitabda konkret faktlarla qələmə alınmışdır. H.Əliyev Məkkə ziyarətinə gedəndə görkəmli ziyallardan da bir dəstəsini öz təyyarəsində aparmışdır. Bu faktın özü ulu öndərin ziyalılarına münasibətini göstərmək üçün kifayətdir. Kitabda H.Əliyevin dilimiz, elmimiz, ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, mədəniyyətimizlə bağlı gördüyü misilsiz işlər yüksək qiymətləndirilmişdir. Bu bölmədə H.Əliyevin dahi şair H.Cavidin cənəzəsinin uzaq Sibirdən gətirilməsindəki rolunu həyəcənsiz oxumaq mümkün deyil.

H.Əliyevin Türkiyədə keçirilən "Füzuli-500" tədbirlərinə Azərbaycan nümayəndə heyətini öz təyyarəsində aparması da dahi öndərin görkəmli ədəbiyyat xadimlərinə münasibətini bildirmək üçün maraqlı faktdır.

Kitabda Qəzənfər Paşayevin maraqlı məqalələrindən biri də onun B.Nəbiyevin "Seçilmiş əsərləri"nin beşinci cildinə yazdığı ön sözdür. Kitabdakı "Ədəbiyyatşünaslıq elminin tentənəsi" adlı məqalədə "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabının yeni nəşri qiymətli töhfə kimi dəyərləndirilmişdir.

Kitab ömrünün 60 ilini ədəbiyyatşünaslıq elminə həsr edən, onun inkişafında xüsusi xidmətləri olan görkəmli alim, sadə və təvazökar insan, akademik Bəkir Nəbiyevin 80 yaşına həsr olunmuş "Ədəbiyyatşünaslıq elminin patriarxı" məqaləsi ilə tamamlanır.

Q.Paşayevin "Borcumuzdur bu ehtiram" kitabında (Bakı, "Ozan", 2010, 240 səh.) S.Vurğun, Rəsul Rza, Ə.Cəfərzadə, B.Vahabzadə, Məmmədəğa Şirəliyev, Abbas Zamanov, Yaşar Qarayev, Nigar Rəfibəyli, Hüseyn Arif, kərküklülərdən: Ehsan Doğramacı, məşhur müğənni Əbdülvahid Küzəçioğlu, Sinan Səid, Əbdüllətif Bəndəroğlu, Mövlud Taha Qayaçı və b. həsr olunmuş məqalələri oxucu rəğbəti qazanmışdır.

Q.Paşayevin qiymətli tədqiqatlarının bir qismi qüdrətli şairimiz Nəsimiyə həsr olunmuş "Nəsimi haqqında araşdırmalar" kitabında toplanmışdır. (Bakı, "Qarabağ", 2010, 168 s.) Qəzənfər Paşayevin Nəsimi yaradıcılığına marağı təsadüfi deyildir. Hələ keçən əsrin 80-ci illərində o, "Nəsiminin divanının İraq nüsxəsi"ni ("Yazıcı", 1987) nəşr etdirməklə ədəbiyyat tariximizə qiymətli töhfə bəxş etmişdir.

Müəllif "Nəsimi divanının İraq nüsxəsi" və naməlum şeirlər" adlı ilk məqaləsində göstərir ki, Nəsiminin İraq divanını tanınmış İraq alimi Ə.Bəndəroğluna Kərkük vilayətinin Tus Xurmatu qəzasının Bəşir kəndində yaşayan, yaşı yüzü keçmiş, özünü Şah İsmayılın nəslindən hesab edən Səid Heydər töhfə etmişdir. Q.Paşayevin belə bir nadir nüsxəni çap etdirməsi Nəsimişünaslıqda layiqli xidmətdir.

Q.Paşayev məqalədə Nəsiminin qəbrinin üzə çıxarılmasında xalq şairi Rəsul Rzanın müstəsna xidmətlərini yüksək qiymətləndirmişdir. Rəsul Rza 1968-ci noyabr ayında Suriyada səfərdə olarkən Hələb valisi ilə görüşür, Nəsiminin məzarı ilə bağlı ona müraciət edir. Vali köməkçisinə tapşırıq verir. 15-20 dəqiqədən sonra köməkçi Nəsiminin qəbrinin Hələbdə olması barədə xəbər

verir və şair oranı ziyarət edir.

Q.Paşayev "Nəsiminin həyat və yaradıcılığına yeni baxış" məqaləsində yazır ki, Nəsimi dinə qarşı təqsirli bilinərək öldürülməyib. Misir Sultanı Müəyyəd onu osmanlılarla onların arasında düşmənçilik toxumu səpməkdə təqsirli bilərək edamına göstəriş vermişdir.

Q.Paşayev "Şeyx Nəsimi, tarixi həqiqətlər, həyəcanlı anlar" məqaləsində 10-17 noyabr 2008-ci ildə Suriya səfərinin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayır. Onlar burada Nəsiminin məqbərəsinin baxıcısı ucaboylu Məhəmməd Nəsimi ilə tanış olmuşdular. Q.Paşayev yazır: "Təsədüfə bax, Məhəmməd Nəsimi M.Abdullayevin "Nəsimi" portretinə və Rasim Balayevin yaratdığı Nəsimi obrazına oxşayırdı".

Nəsiminin məzarı üstündə ərəb dilində yazılmışdır: "Bu, şəhid bəndə, böyük sufi arif, Allahın dostu, Şeyx Əli İmadəddin Nəsiminin qəbridir. O, 824 hicri ilində (əslində 820 hicri – Q.P.) şəhid olmuşdur. Allah ona rəhmət ələsin. Qəbri müqəddəs olsun. Gözəl hərflə yazılmış "Həzrət Nəsimi təkyəsi" lövhəsinin aşağısında onun haqqında belə məlumat verilmişdir: "Nəsimi təkiyəsi qədim bir məscid idi. Burada 820 hicri, 1417 miladi ilində İmadəddin Nəsimi dəfn edilmişdir. Təkyə onun adı ilə adlandırılmışdır. Bu, Məmlük Sultanı Məlik əl-Müəyyəd Şeyxin zamanında (Məmlük dövründə) olmuşdur. "İraq divanı və biz" məqaləsində Ə.Bəndəroğlu və Q.Paşayevin bu məsələ ilə bağlı görüşləri şərh edilmişdir. Tədqiqatçı "Nəsimi irsinin tədqiqi və nəşri tarixinə bir nəzər" məqaləsində Nəsimi irsinin tədqiqinə həm Azərbaycan, həm də İraqda marağın azalmadığına diqqət cəlb edir. Kitab mövzu ilə bağlı olduqca maraqlı fotosəkillərlə tamamlanmışdır.

Q.Paşayev həm də dəyərli dilçi alimdir. Onun "Kərkük dialektinin fonetikasi" monoqrafiyası. (Bakı, "Elm", 2003) və "Dilimiz-varlığımız" (Bakı, "Ozan", 2011) əsərləri deyilənlərə sübutdur. "Dilimiz-varlığımız" IV fəsiləndə ibarətdir.

I fəsilə "Kitabi-Dədə Qorqud", İraq türkmən ləhcəsi və ədəbi dilimiz", "Azərbaycan dilinin qərib dialektləri", "ABŞ-da Azərbaycan dilinə dair araşdırmalar", "İraq türkmən tarixinə və dialektinə bir baxış" məqalələri yer alır.

Kitabın II fəslə – "Qürur duyduğumuz tarixi şəxsiyyətlər" adlanır. Bu fəsilə Mirzə Kazımbəy, M.F.Axundzadə, Məmmədəğa Şirəliyev haqqında məqalələr verilmişdir.

Əsərin "Çağdaş dilçilərimizin yaradıcılığında etüdlər" adlı III fəsiləndə Tofiq Hacıyev, Qəzənfər Kazımov, Zirəddin Xasıyev, Nigar Vəliyeva və başqaları, həmçinin "Azərbaycanca-İngiliscə lüğət", 2003), Azərbaycanca-İngiliscə rusca frazeoloji lüğət; 2011) kitablarının müəllifi, BDU-nun Xarici dillər kafedrasının müdiri Abbas Abbasova həsr olunmuş məqalələr yer alır.

Kitabın sonuncu IV fəslə İngilis dilinin tədqiqi problemlərinə həsr olunmuşdur. Kitab bütövlükdə Qəzənfər Paşayevin alimlik qüdrətini, axtarış cəsarətini təsdiq edən uğurlu nümunədir.

Onu da deyək ki, professor Q.Paşayevin iştirakı və maddi dəstəyi ilə AMEA-nın Dilçilik İnstitutunun Dialektologiya şöbəsinin əməkdaşları "İraq-türkmən ləhcəsi" adlı sanballı elmi əsər yazaraq çap etdirmişdir (Bakı, "Elm", 2004, 422 səh.).

Professor Q.Paşayevin elmi əsərləri İraq, Türkiyə, İran və Azərbaycanda, eləcə də Qərb aləmində çap olunur.

Tədqiqatçının ABŞ-da, nüfuzlu jurnallarda İraqda yaşayan qardaş-bacılarına və Füzuliyə həsr olunan məqalələrinin dərc olunması çox mətləblərdən, alimin səviyyəsindən söz açaır.

Q.Paşayev, ümumiyyətlə, 40-dan artıq kitabın müəllifi və tərtibçisidir. Onların arasında Paşayevin şah əsəri hesab olunan "İraq-türkmən folklorunu" xüsusi qeyd etmək istərdim. Bu əsər Bakıda (1992, 2003), Bağdadda (1995), İstanbulda (1998), Tehranda (2008) çap olunmuşdur. (Onu da deyim ki, bu məqalədə yalnız Q.Paşayevin mənə hədiyyə etdiyi kitablardan söz açmışam).

Onun tərtib etdiyi kitablar sırasında "Qoca Azaflıyam..." (Bakı, 2007, 760 səh.) əsəri də vardır. Burada tədqiqatçı bütün aşiq şair şekillərindən söz açır və təsdiq edir ki, Azaflı Mikayıl bütün aşiq şair şekillərində əsərlər yaratmışdır, bu da şair-aşığın istedadının göstəricisidir.

Professor Q.Paşayevin çoxsaylı kitabları arasında məxsusi yeri olan kitablardan biri də "Nostradamusun möcüzəli aləmi" əsəridir (Bakı, "Təhsil", 2007, 750 səh.) Bu əsər müəllifin yeddi illik gərgin eməyinin məhsuludur. Müəllif "Ömür kitabı" başlıqlı qısa ön sözdə yazır: "Yaradanın iradəsi və ilahi vergi sayəsində özündən çox-çox sonralar yer üzündə baş verəcək əlamətdar hadisələri tarixi mərhələlər üzrə görmüş Mişel Nostradamusun möcüzəyə bənzər həqiqətlərdən, labüd olaraq baş verəcək hadisələrdən bəhs edən katrenlərini tədqiqat süzgecindən keçirdikcə şüurlu həyatım boyu cavabını tapmağa aciz olduğum, üreyimdə təəddüd və şübhələrlə götür-qoy etdiyim "alın yazısı", "tale", "qismət", "qəzavi-qədər", "yazıya pozu yoxdur" kimi bəşəri problemlərə bu ahıl vaxtımda cavab tapdım". Müəllifin verdiyi hökm inandırıcıdır: "Bu katrenlər bizə bilmək istədiyimiz gələcək aləmdən söhbət açır. Mənə və dəyərinə görə Nostradamusun katrenləri heç şeydən, heç kimdən asılı olmayan, bütöv və tamamilə sərbəst bir aləmdir. Bu aləmin daxilinə vardığıca insan rıqqətə gəlir. Bu aləm insanın istəyindən asılı olmayaraq gerçəkləşir. Budur Nostradamusun möcüzəli aləminin sirri, sehiri və gücü".

Bu il Qəzənfər müəllim üçün daha uğurlu olmuşdur. "Azərbaycan", "525-ci qəzet" və "Ədəbiyyat qəzeti"ndə dostumun 7 cildliyinin tam şəkildə nəşr olunduğunu və Nizami Cəfərov, Vaqif Arzumanlı, Qəzənfər Kazımov kimi görkəmli alimlərimizin yazılarını oxuyub sevindim. Müəllif bu qiymətli əsərləri mənə göndərəndə daha artıq fərəh hissi keçirdim. Qəzənfər müəllimin "Seçilmiş əsərləri"nin 7 cildliyinə müəllifin müxtəlif illərdə ədəbiyyatşünaslığa, dilçiliyə, folklorla aid tədqiqatları, yazdığı və nəşr etdirdiyi məqalələri, həmçinin bədii tərcümələri toplanmışdır. Bütövlükdə 7 cildlik müəllifin yaradıcılıq diapazonunun genişliyini və mövzu dairəsinin əhatəliyini bir daha təsdiq edir, onun bir alim kimi elmi marağının miqyasını və səviyyəsini aydın göstərir.

Professor Q.Paşayevin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında folklor üzrə şuraya sədr seçilməsi də onun görkəmli alim kimi nüfuzundan xəbər verir.

Görkəmli alim, xeyirxah dost, ləyaqətli ziyalı Qəzənfər müəllimin 75 illiyini ürəkdən təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, yeni yaradıcılıq zirvələri arzularım.

Əbülfəz ÜLVI

ÇƏKİSİNDƏN

Ümid, ümidlə inama bağla,
Azad ol, yük olan fərz çəkisindən.
Səfehlik çəkisi ölçülmür haqla,
Bu çəki yüngüldür toz çəkisindən.

Öz hüsnü, mehri var gələn hər yazın,
Haqqıdır alağı biçmək dəryazın,
Yer vardır tək adı ipək, atlazın,
Üstündür qalanmış bez çəkisindən.

Dildən nəhs çıxan söz, eldən qovulur,
Bəllidir su dəyən kəsək ovulur,
Yaddaşa işləmir, toz tək sovrulur,
Alsın mənasını söz çəkisindən.

Əməldir, amaldır həyat ilməsi,
Dağ yıxar, daş əzər haqqın həmləsi,
Adil adamların, aqıl kəlməsi,
Min dəfə ağırdır ərz çəkisindən.

Ülvi, mərd adlanmaq deyildir asan,
Səvməsən, şər qoxar "ədələt" masan,
O zaman sayılır, seçilir insan,
Eşqi böyük olsun öz çəkisindən.

02.12.2011.

ÜSTƏ

Ölmür, hər göz yumub, dünyadan köçən,
Gül açsan, yaz qonar qışının üstə.

Mütləq çin olacaq qəlbindən keçən,
Məlhəm qoya bilsən "çaş"ının üstə.

Tez uçar, boş olsa təməlin daşı,
Xoş günə höürülməz nəhs əlin daşı,
Başına daş olar, əməlin daşı,
Daş hörə bilməsən daşının üstə.

Aqıl ol, gön olsa dərin, bizləner,
Dərd verən hərcayı, dərdə izləner,
Namərd kölgəsindən qorxar, gizləner,
Mərd tənha yeriyər qoşunun üstə.

Eşqi elə qoru, düşməsin ləkə,
Ləkə beşik olmaz ağıla, dərəkə,
İnsan insanlığı yeyərdi bəlkə,
İstəyi bitsəydi xoşunun üstə.

Məhv etmə, ömrünü yaşa səylə sən,
Xeyir boy atacaq, şəri əyləsən,
Bəd işdə şeytana lənət söyləsən,
Rəhmət dayanacaq başının üstə.

Ülvi, şərə uyub, keçmə sərtliyə,
El, şərdən şişəni vermir ətliyə,
Kişisən qafiyə tap xoşbəxtliyə,
Məzhəkə qurunca Moşunun üstə.

10.11.2011.

DEYİLDİR

Belə bir məsəl var: -açılan solar,
Bu söz çox deyilib, ilkin deyildir.
Beyindən gülləni çıxarmaq olar,
Şübhəni çıxarmaq mümkün deyildir.

Sevgin gül açacaq, nəhs olmayıbsa,
Adın pozulacaq, səs almayıbsa,
Dərkin zəmanədən dərs almayıbsa,
Günah özünüdür, dərkin deyildir.

Deyərdim qəlbəddir şamı dünyanın,
Tez söner, su versə damı dünyanın,
Dünya hamınıdır, hamı dünyanın,
Tək mənim, tək sənin mülkün deyildir.

Saf eşqə təməldir düz ilqar, düz əhd,
Hali ol, harada görsən xoş niyyət,
Qolumu kəsərdim bu məsuliyyət,
Desələr Türk oğlu, Türkün deyildir.

Az yaşar, söz gəlsə nama əməldə,
Ruh verir arzuya, kama əməl də,
Üzdən deyən mərdəm, amma əməldə,
Ülvi də heç kəsdən çirkin deyildir.

11.11.2011.

İnanma bu yolu biz yoracağıq,
Bu yol tək qiyməti yoxdur ləlin də.
Ayıq ol, qeybəti ayıldacağıq,
Əllərin olmasa yenə əlimdə.

Bu yol eşq yoludur, gedirik sən, mən,
Bu yolu çoxları gedir, boş gəlir.
Sən demə biz qoşa getdiyimizdən,
Yol özün sevdin, bizə xoş gəlir.

20.02.2011.

Sən olmayanda

Yaman öyrətmisən məni özünə,
Bəs mən neynəyəcəm sən olmayanda.
Barı şəklini ver baxım gözüne,
Gözlər də kor olar tən olmayanda.

Elə sev, sevgini verməyək dona,
Ömür məhəbbətsiz tez yetər sona,
Yanında oluram hey ondan yana,
Boynun bükülməsin mən olmayanda.

Sənsə həsrət gülü dərirənsə mənə,
Nişgili, kədəri sərirənsə mənə,
Dünyanı yoxsa çox görürsən mənə?
Neynirəm dünyanı şən olmayanda?

Bac ala bilməyib Nazlıdan fələk,
Bir tük qoparanmaz saçından külək,
Nəyimə gərəkdir, nəyimə gərək,
Bir sevgi törəyib min olmayanda?

26.03.2011.

NAZLI HACILI

Eşq yolu

Qoşa yol gedirik, deyil bu rəya,
Sanki məst olmuşuq səhrin içində.
Ay aman, nə gözəl olur bu dünya,
Məhəbbət içində, mehri içində.

Əllərin əlimdə, gözün gözümde,
Daim zirvələrə can atırıq biz.
Mat-məətəl qalmışam buna özüm də,
Qara zülmətə də dan atırıq biz.

Vəli QARAXAN

Mənim

Bu dağlar qarayıb gözümde mənim,
Bu dağlar qızarıb közümde mənim,
Bu dağlar gizləndi özümde mənim,
Bu çəmən, bu günəş, bu ay da mənim,
Qılınc da, qalxan da, bu yay da mənim.

Dənizlər nəmin acı göz yaşı,
Dalğalar dikəlmiş nəhəng baş daşı,
Tufanlar türklərin qanlı savaşı,
Göy oğuz xalqının mavi bayrağı,
Çaxan ağ şimşəklər silah, yarağı.

Ömrüm qızıl zərli kəpənək tozu,
Ağ alnım doludur ilahi yazı.

Dədəmin verdiyi sazın, qopuzun,
Bəmi şad günlərim, zili kədərim,
Yalmanı zəfərli atım kəhərim.

Payız lövhəsi

Həzin bir mahnının
Qəm notlarıdır köçən durnalar,
Bütövü, yarımcığı, çərəyi var.
Qan ağlayır ağaclar bu müsibətdən,
Onların da ürəyi var.
Ağbirçək çinarın
Tanrıya açılı qalib əlləri,
Bağbanlar hindlilər kimi,
Toplayıb yandırılar "ölüləri"
İldırımlar ayrılıq qatarının fit səsi,
Küreyi – ərz illər xəstəsi.

Məhərrəm HÜSEYNOV

OLACAĞAM

Sən elə bilmə ki, mən sənə qarşı
Yenə əvvəlki tək mərd olacağam.
Sözlerin qəlbimə min dağ çəkibdir,
Mən də sənə qarşı sərt olacağam.

Dağ düzü qoruyur, düzə dayaqdır,
Əl-ələ arxadır, üzə dayaqdır.

Həyatda kirpiklər gözə dayaqdır,
Mən sənə göz dağı, dərd olacağam.

Nələr düşündüm, gör gördüm nələr,
Qəmimi qəm yükün çəkənlər bilər.
Düşündüyüm o an gələrsə əgər,
Dilindən öhdəlik cəld alacağam.

DEYƏSƏN

Rəiyyəti başa düşməz, anlamaz,
Kişiliyin itiribdir deyəsən.
Səbri daşdı, o qanmazın cəzasın
Zaman özü yetiribdir deyəsən.

Ürək süfrə deyil, açılıb təkəsən,
Dil ki, zəmi deyil hər şey əkəsən.
Biz çəkən əzabı sən də çəkəsən,
Tanrı özü göndəribdir deyəsən.

Necə ad qoyubdur dədən dünyada,
Pislik görər pislik edən dünyada.
Görməyəsən sağlam bədən dünyada,
Dərdi düblük getiribdir deyəsən.

Düşməninə tufan, şimşək olmusan,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Günəş burda çıxır, burda da batır,
Əshabü- Kəhfində gör kimlər yatır?
Ucu şiş qayalar göylərə çatır,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Dünya tufanına sinə gərmisən,
Nuhun gəmisini ilk sən görmüsən.
Nuhu da övladın, oğlun bilmisən,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Bu gün çiçəklənən yeni diyarsan,
Oğlunla, qızınla sən bəxtiyarsan.
Baş kimi bu yurdun üstündə varsan,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Mübariz

Dözmədi düşmənin fitnə-felinə,
Döyüş silahını aldı əlinə.
Atıldı düşmənin qanlı selinə,
Vətənin er oğlu, igid Mübariz!

Kəsdə neçə-neçə düşmənin başın,
Aldı qisasını dostun, sirdaşın.
Qoymadı daş üstə düşmənin daşın,
Vətənin er oğlu, igid Mübariz!

Silahı od saçdı ana dilində,
Qər qətdi onları fitnə gölündə.
Qəzəbli aslandı vətən çölündə,
Vətənin er oğlu, igid Mübariz!

Düşmən də mat qaldı er oğlu ərə,
Günəş əhsən dedi bu al zəfərə.
Əbədi aləmçün mindi kəhərə,
Vətənin er oğlu, igid Mübariz!

Ey Ana! Ağlama şəhid oğluna,
Cənnət mükafatla verilib ona.
Vətən göylərində dönüb O, Dana,
Vətənin er oğlu, igid Mübariz!

Rahilə DÖVRAN

Azərbaycan xalqının
Milli Ordusu

Vətənin qüruru, ictimadır.
Xalqımızın güvənci, xilaskarıdır.
Elimin qüdrəti, etibarındır,
Azəri xalqının Milli Ordusu.

Səbəb olmayıbdır heç nahaq qana.
Nərəsi bənzəyir qızmış aslana.
Ana, Vətən üçün O, qıyar cana,
Azəri xalqının Milli Ordusu.

Vətən səmasında qıy çəkər süzər,
Şahintək düşmənin başını üzər.
Yağını məhv edib leş-leşə düzər,
Azəri xalqının Milli Ordusu.

İgid zabitlərim yaranıb oddan,
Paşa babaların çıxarmaz yaddan.
O, hücum əmrinə hazırıdır çoxdan,
Azəri xalqının Milli Ordusu.

Koroğlu, Babəklər sıxıb səbrini,
Həsretlə gözləyir döyüş əmrini.
Yaxında qazacaq düşmən qəbrini.
Azəri xalqının Milli Ordusu.

Canım Naxçıvan

Bəllidir dünyaya şöhrətin sənə,
Ömrüm-günüm mənim,
canım Naxçıvan.

Ey qürur mənbəyim, ictimai yerim,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Tarixin çox zəngin, tarixin dolu,
Şərəflə keçmişən bu qədər yolu.
Odlar diyarımın sən vuran qolu,
İgidlər diyarı, canım Naxçıvan.

Neçə fətlələri atdan salmışan,
Hər zaman yağından qisas almışan.

SƏRBƏST, YUNAN-ROMA, QADIN VƏ ÇİMƏRLİK GÜLƏŞİ ÜZRƏ YENİYETMƏLƏR ARASINDA DÜNYA ÇEMPİONATI

Heydər Əliyev adına İdman-Konsert Kompleksi
21-27 avqust 2012-ci il

www.awf-az.org

Qurban Qurbanov: "Quzanlıda oynaya bilmərik, orada şərait yoxdur"

**"Qarabağ"ın baş məşqçisi
Qurban Qurbanov
Qol.Az-a müsahibə verib.**

– Milli komandanın Bəhreynlə oyunu "Qarabağ"ın hazırlığına nə dərəcədə təsir etdi?

– Şübhəsiz, təsirsiz ötürmək mümkün olmadı. Daha çox fiziki hazırlıq yox, taktiki cəhətdən. Çünki tam olaraq, bütün futbolçulara bir arada məşq keçə bilmədik. Nəzərə alaq ki, əsas milli ilə bərabər, U-21 millisinin düşərgəsində də bir neçə futbolçumuz var idi. Artıq hamısı geri dönüb. Çalışırıq ki, "Sumqayıt"la oyuna kimi bütün futbolçular bərpə olunsun.

– Əsas komanda saat 18:00-da 41 dərəcə isti altında oynadı, xeyli güc itirdi. U-21 isə süni örtüklü meydançada oynadı və onlar da xeyli güc itiriblər. Bu mənada, futbolçuları fiziki cəhətdən bərpə etmək sizin üçün çətin olmayacaq?

– Təbii ki, bunun da öz çətinlikləri var. Həqiqətən də milli çox isti havada oynadı. Odu ki, həmin futbolçulara bir qədər artıq istirahət vaxtı verdik. Ancaq bir məsələ də var ki, futbolçular da daha çox oynamalı və oyundan-oyuna artırmalıdır. Çünki gələn həftənin dördüncü günü də oyunumuz olacaq. Hə-

min oyuna da hazırlaşmaq lazım gələcək.

– Bu həftə səfərdə "Sumqayıt"la oynayırırsınız. Rəqib ötən mövsüm sizdən 4 xal almaqla sizə çempionluq yolunda ağır zərbə vurdu. Sumqayıtlılar bu dəfə də analoji uğuru təkrarlamağa kökləniblər. Sizcə, yenidən ötən ilki sürprizlə qarşılaşa bilərsiniz?

– Futbolda sürprizlər çox olur. "Sumqayıt" bu mövsüm daha yaxşı təsir bağışlayır. İlk turda AZAL kimi komanda ilə 2:2 oynadılar. Hətta hesabda öndə idilər, sonradan üstünlüyü əldən veriblər. İkinci turda isə Tovuzda 10 nəfərə qalmalarına baxmayaraq, qələbə qazanmağı bacarıblar. Bu isə onu göstərir ki, komanda yaxşı formadadır. Yeni futbolçular transfer ediblər, baş məşqçiləri də artıq ikinci ildir Azərbaycanlıdır, həm Azərbaycan futbolunu yaxşı öyrənib, həm də "Qarabağ"ı. Ümumiyyətlə, "Sumqayıt"la bizim üçün həmişə ağır rəqib olub və bu dəfə də bizi çətin oyun gözləyir.

– Quzanlı məsələsinə də toxunmaq istərdik. Artıq rəsmi olaraq məlum oldu ki, bu mövsüm

Ağdamda oynamayacaqsınız. Deyilənə görə, burada əsas səbəb rəhbərliyin yox, futbolçuların istəyi olub...

– Biz artıq bu haqda danışmışıq, hər şeyə də aydınlıq gətirmişik. Ümumiyyətlə, bu məsələni tez-tez gündəmə gətirmək düzgün deyil.

– Hər halda, yenə də bu məsələyə toxunsaq, yaxşı olar.

– Bilirsiniz, hər bir futbolçu yaxşı şəraitdə oynamalıdır. Deyirlər ki, guya Quzanlı stadionunun vəziyyəti yaxşıdır. Amma xeyr, heç də yaxşı deyil. Payız aylarında, ümumiyyətlə, meydança bərabər vəziyyətdə olur. Bu o demək deyil ki, biz Quzanlıda

oynamaq istəmirik, yaxud oradakı azarkeşlərə qarşı hörmətsizlik edirik. Sadəcə, dediyimiz kimi, orada oynaya bilmərik, çünki şərait yoxdur. Yol yorğunluğu da əlavə problemdir. Buna görə də Bakıya köçməyə qərar verdik. Artıq Suraxanıdakı Tofiq İsmayılov adına stadionu da icarəyə götürməyə hazırlaşırıq. "Qarabağ"ın bazası orada olacaq, komanda Bakıda məskunlaşacaq. Pəşkar klub mütləq bir yerdə məskunlaşmalı, oyuna gedəndə də bir məkandan yığılıb yola düşməlidir.

– Bu addımınız azarkeş amilinə təsir etməyəcək ki?

– Xeyr, bu barədə hansısa problem yaşayacağımıza inanmıram. Belə baxanda, Bakıda da "Qarabağ"ın xeyli azarkeşi var. Söhbət tək ağdamlılardan getmir. Paytaxtda Şuşadan, Cəbrayıldan və işğal altında olan digər bölgələrimizdən də xeyli insan yaşayır. Klub rəhbərliyi onlarla da əlaqə quracaq və həmin azarkeşləri paytaxtdakı oyunlarımıza cəlb etmək üçün iş aparacaq. Klub azarkeşləri də sağ olsunlar, bizi başa düşürlər. Artıq "İmarət" fan-klubu ilə söhbətimiz olub, onlar da bizi başa düşdüklerini bildiriblər. Sadəcə, bəzi adamların tez-tez Quzanlı məsələsinə gündəmə gətirməsinin tərəfdarı deyiləm.

Anar XANLAROV

Kasilyas: "Ronaldo və Messi dünyanın ən yaxşısıdır"

"Real" (Madrid) klubunun qapıçısı İker Kasilyas dünyanın ən yaxşı futbolçuları haqda danışdı.

"Univision"a danışan qapıçı komanda yoldaşı Kriştiano Ronaldo və "Barselona"nın ulduzu Lionel Messini dünyanın ən yaxşısı adlandıraraq: "Hazırda dünyanın ən yaxşı futbolçuları məhz Ronaldo və Messidir. Bunlar arasında müqayisə hər zaman davam edəcək. Kimisi üçün Messi, kimisi üçün də Ronaldo ən yaxşıdır. Əgər birini seçməli olsaydım, eyni komandada oynadığımız üçün Ronaldonu deyərdim".

Qeyd edək ki, hər iki futbolçu "Qızıl top"u qazanmaq uğrunda mübarizə aparır.

Materialları Anar Cəfərsoy hazırladı

TƏBRİK

Vəlini 14 yaşı tamam olması münasibətilə nənələri Raya, Dilarə, atası Eldəniz, anası Şəhla, bacısı Səma təbrik edir, ona uzun ömür, can sağlığı, həyatda uğurlar arzu edirlər.

"Elm və Həyat" jurnalının kollektivi professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMın vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

İlqar Tağıyev

Salam. Salamdan sonra biz tərəfin hal-əhvalını xəbər almaq istəsəniz sağ və salamatlıq. Sizin də yaxşı olmağınıza tək Allahdan arzu edirik. Berti əmi bu məktubu Sizə uzaq 1990-cı ildən yazıram. Başımın belə bir maraqlı iş gəlib, yuxuda düz 22 il sonranı – 2012-ci ili görmüşəm. Görürəm Bakını gezirəm. Tanıya bilmirəm. Çox dəyişib, inkişaf edib. İnsanlar da dəyişib, vəziyyətləri də. O qədər xarici maşınları, binaları, xarici jumallardakı şəkillərdə, kinolarda görmüşəm. Bizim qaldığımız məhlədə yekəyekə, qəşəng binalar tikilib. Heç Xəzəri görmək olmur. Hələ işıqlı yolları, sarayları, stadionları, parkları demirəm. Bircə şey dəyişməyib ki, o da futbolumuzdu. Ona görə bu məktubu məhz Sizə yazıram. Bilirəm ki, neçə ildir milli komandamıza başçılıq

Berti Foqtsa məktub

edirsiniz. Amma komandamız demək olar ki, yerində sayır.

Yuxuda gördüklerimi evdəkilərə danışdım. Zarafat elədiyimi düşündülər. Anamın canına and içəndən sonra onlarda inam yarıda bildim. Babamın məsləhəti ilə bu məktubu yazmaq qərarına gəldim. Ona bildirdəndə ki, komandamıza Berti Foqst başçılıq edir, dedi: "Hansı Foqtsu deyirsən, "təyər"i. O ki almanların kapitanı olub. Ona yaz Berti, oğul, sən yaxşı futbolçu olubsan. Nə olursun ki, o vaxt müharibədə Sizi udmuşuq. İndi başqa zamanədi. Camaat kosmosa uçur. Düşməncilik qalib keçmişdə. Bəs bizim komandaya niyə kömək eləyə bilmirsən? Çempion olmur, heç olmasa 2-ci, 3-cü yerə kimi apar. Sən ki bunu bacarırsan". Deyə bilmədim ki, ay baba sən nə danışırısan, heç qrupda axırdan 2-ci yeri tuta bilmirik. Tutanda da toy-bayram olur. Fikirleşdim yaşlı adamdı, xətrinə dəyərdim, elə bilər onunla zarafat eləyirəm. Sakitcə dediği sözləri olduğu kimi yazdım.

Atam dedi, bala Bertidən soruş biz tərəflərdən – Qarabağdan oyunçu varmı komandasında? Dedim ay ata, Qarabağ var ki, ermənilər alıblar. Qarabağ nədi, hələ Şuşa, Laçın, Ağdam.. Vallah heç mən özüm də inan-

madım. Yuxuda elə bil yuxu gördüm. Kişi yaman hirsəndi, sözümü ağızımda qoydu: "Sənin başın xarab olub? Erməni qələt eləyir bizdən torpaq alır. Səni kimi yuxularında görürlər". Qapını çırpıb "sənin yuxunu lənətə gəlsin" deyərək çölə çıxdı. Day imkan vermədi deyim ay ata, nəyi qoyub nəyi axtarırsan, millidə qarabağlılardan çox əcnəbilər oynayır. O boyda işğal olunan yerlərdən birinə "Qarabağ"ımız var. O da pərənpərəndə düşüb, gah bir yerdə oynayır, gah o biri yerdə.

Yuxuda gördüm Bakıda çoxlu türklər var. Elə burda da yavaş-yavaş televizorda türk serialları, filmləri göstərilir. Bacımın 15 yaşı var. Daha rusca yox türkçə danışmağı öyrənir. Futbol da yaman həvəsi var. "Neftçi"-nin bütün oyunlarına baxır. Neçə dəfə mənə yalvarıb "qaça mənə də stadiona apar, heç olmasa bircə dəfə futbola canlı baxım". Başa sala bilmirəm ki, camaatdan ayıbdı. Qohumlar, qonşular, bizi tanıyanlar nə deyər? Sonra deyər ki, filankəsin bacısı stadiona futbola baxmağa gedib. Deyir sizə yazım ki "Berti amca, burda mənə qaçam heç stadiona aparmır, orda – sizin vaxtınızda da elədi?". Dedim ay bacı, onların vaxtında stadiona getmək adı

şeydi. Sən bilirsen bütün dünyanın sən yaşda qızçıqazları yığışacaqlar Bakıya. Dünya çempionatına. İnanmadı. Kövrəlib, "bəs onda mənə niyə futbola aparmırsan?" dedib qaçdı o biri otağa. Sözü düz yuxumu birinci qardaşıma danışmışdım. Məndən bir yaş böyükdü. Səhər Şuşadan zəng eləmişdi. Dedi: "Berti dayımı təbrik elə, dünya çempionu oldular. Amma öz aramızdı hakim yaman tərəfkeşlik elədi. Maradonaya yazığım gəldi. Görən indi neyir?" Dedim qaça, Maradona nədi, orada bir Messi var, day hamı ondan danışır. Biri deyir sehbəzdi, biri deyir nə bilim kosmosdan gəlib. Özü də Maradonanın yerlisidi. Qardaşım bir az susub öz-özünə: "Gör dünya nə qədər qabağa gedib. Kosmosda futbol oynayırlar." Daha sonra şübhə ilə soruşdu: "Bizdə də İtaliyadakı kimi dünya çempionatı keçiriləcək?" Dedim qardaş, dünya çempionatı keçiriləcək e, amma qadınlar arasında. Gülə-gülə "bizimkilər də oynayacaqlar, eləmi? Deyəsən mənə elə salıbsan. Messi kosmosdan gəlib, qızlarımız futbol oynayır" deyib dəstəyi asdı.

Daha mənə ciddi yanaşmır. Yuxuda gördüklerim onlara yuxu kimi gəlir. Heç nəyə inanmırlar – nə Qarabağın getməyini, nə qa-

dınların futbol oynamağını, bir sözle heç nəyə. Bircə futbolumuz bərhad günündən başqa. Bilirəm nə edim. Berti əmi, Sizdən artıq dərəcədə xahiş edirəm, noolar ele eləyin ki, bu məhlədə yaxşı nəticə göstərin. Heç olmasa, olimpiadadakı metallarımızın sayı qədər xal toplayın. Burda futbol dayanıb. Bir dəne "Neftçi"di, o da birinci dəstənin ortabablardandı. Deyəsən orada nəse eləmək istəyir. Özümüzlüküləri udur, amma xaricilərlə bacarmır. Özümüzlükülər deyəndə gürcüləri nəzərdə tutaram. Hələki bir ölkənin vətəndaşlarıyıq. İnşallah onları da udar. Bilirəm ki, 1-2 ilə SSRİ dağılacaq, müstəqil olacağıq. Qarabağı, rayonlarımızı itirsek də, Azərbaycan müstəqil olacaq, bütün sahələr də inkişaf edəcək, güclənəcək. O cümlədən idman sahəsində də. Bircə futbolumuzdan başqa. Yuxuda görmüşəm axı.

Bir də sizə kiçik bir sirr açmaq istəyirəm. Bu məktub sizə çatanda artıq həyatda olmayacam. Çünki sabah Qarabağa gedirəm, könüllü. Şəhid olacağımı da yuxuda görmüşəm. Bu haqda heç kimə bir kəlmə də deməmişəm. Yoxsa anam imkan verməz getməyə. Mənə bir sözünüz olsa yerimi tapmaq çox asan olacaq – Şəhidlər Xiyabanı.

P.S. Məktub uzun yol gəldiyindən bir hissəsi korlanıb, imza yeri oxunmur.

Ukrayna Respublikası Elm, Təhsil, Mədəniyyət və Turizm nazirliyi, Heydər Əliyev adına Ukrayna-Azərbaycan Təhsil, Elm, Mədəniyyət, İdman Mərkəzi, Beynəlxalq Təhsil və Elm Mərkəzi (Bakı).

Ukrayna, Rusiya dövlət universitetlərində, Vrotslav (Polşa) Dövlət universitetində təhsil almağa dəvət edir (bakalavr, mütəxəssis, magistr, aspirant).

1. T. Şevçenko adına Milli dövlət universiteti ("Milli" statusu universitetlərə ölkə prezidentinin fərmanı ilə verilir).

2. Ukrayna Milli Texniki universiteti.
3. Ukrayna Milli Aviasiya universiteti.
4. Ukrayna Milli Linqvistik universiteti.
5. Ukrayna Milli Memarlıq və İnşaat universiteti.
6. Kiyev Milli Tibb universiteti (Boqomolts adına).
7. Kiyev Dövlət Nəqliyyat universiteti.
8. Kiyev Dövlət Ticarət-İqtisadiyyat universiteti.
9. Bütün Ukrayna vilayət mərkəzlərinin dövlət

ELAN

universitetləri (Odessa, Donetsk, Xarkov, Poltava, Simferopol, Jitomir, Vinnitsa, Lvov, Çerkassı, Dnepropetrovsk və s.).

1. Moskva Memarlıq və İnşaat universiteti.
2. Plexanov adına İqtisadiyyat universiteti.
3. Moskva Tibb universiteti.
4. Moskva Mühəndis-fizika universiteti.
5. Dağıstan Dövlət universiteti.
6. Rusiya Prezidenti yanında dövlət qulluqçuları akademiyası.

1. Vrotslav (Polşa) Dövlət universiteti (universitet təhsili bitirənlərə Polşa, Fransa (ikili) diplomunu və İngiltərə Krallığı Logistika (iqtisadiyyat) və Nəqliyyat institutunun sertifikatını verir).

İxtisaslar:

Bütün humanitar, Tibb, İqtisadiyyat, Texniki və

başqa ixtisaslar təklif olunur. İxtisaslarla bağlı suallara Xəzər universiteti, Karyera Mərkəzində cavab almaq olar. Respublikamızdan xaricdə alınan təhsil Beynəlxalq Təhsil və Elm Mərkəzinin (Bakı) universitetlərlə bağladığı Müqavilələr əsasında aparılır. Bu Müqavilələrə əsasən Mərkəzin vasitəçiliyi ilə universitetlərə qəbul olunanlar təhsil müddətində Mərkəzin diqqət mərkəzində saxlanılacaq.

Ünvan və əlaqə telefonları:

1. 8-ci km. qəsəbəsi, Məhsəti küçəsi 11, Xəzər universiteti, Karyera mərkəzi, Sənədlərin qəbulu — Əlövət müəllim, telefon: 050-321-31-69.

2. Tel: (012) 429-66-54, 050-398-32-68, 055-466-26-68.

3. Bakıxanov qəsəbəsi, Mehmandarov küçəsi, 23, "Modern" tədris mərkəzi, tel:(012) 511-93-74 Adil İsgəndərov adına Mədəniyyət sarayı, tel: (012) 429-86-25 (Bədii rəhbər)

ELANLAR

Kurslar

Dizayn studiyası kurslara dəvət edir: İnteryer Dizaynı (mənzil, ofis, ev). Landşaft Dizaynı. Mebel Dizaynı. Geyim (paltar) Dizaynı. Projekt qrafikası (certyojların hazırlanması və çəkilməsi). Ali məktəblərə bu ixtisaslar üzrə hazırlama. Dizayn və Arxitektura rəsmxətti (AutoCad, ArhiCad, 3 D Max). Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09; www.iiib.az-baku.com

Qadın paltarlarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modelləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, modelyer, dizayner. Fransız biçmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17; www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Kompüter mühasibatı. Bank işi. Tədris proqramı mühasibatın ön övvə-

lindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşğələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq, İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (050) 463-30-09, www.iiib.az-baku.com

Kişi və Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "İçəri Şəhər" metrosunun yanında keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49, (012) 491-14-62, www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiyası, Vizaj, Manikur, Tatuaj və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillərində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23; (050) 344-15-51, www.iiib.az-baku.com

Masaj kursları. Masajın bütün növləri praktiki şəkildə öyrənilir. Dərsləri böyük təcrübəsi olan professional həkim-masajist keçirir. Dərslər qruplarda 3 ay, fərdi 1 ay keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun Diplomu verilir.

T. (055) 320-08-72; www.iiib.az-baku.com

AŞPAZ, QƏLYANALTIÇI (xolodnitsa) və ŞİRNİYYATÇI Kursları. Azərbaycan, türk və Avropa mətbəxinin xörəklərini bişirmək və qəlyanaltı (zakuska) hazırlamağı öyrədirik. Həmçinin tort və pirojna hazırlamaq və gözəl bəzəmək. Telefon: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 320-08-72; www.iiib.az-baku.com

Kurslar: MOBİL Telefonların təmiri; Kompüterlərin təmiri; Sistem icrayəsi (sı-admin) və Kompüter şəbəkələri. Bütün lazım olan avadanlıq və cihaz var. Dərslərin keyfiyyətinə təminat verilir. Tezlaşdırılmış kurslar da təşkil edilir. Asan işə düzəlmə və yüksək əməkhaqqı! Beynəlxalq İxtiraçılıq

və biznes İnstitutun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

TRANSPERSONAL PSIXOLOGİYA — kurslar və treninglər. Trans-motor öz-özünü idarəetmə, Aktiv təsviretmə seansları, Parapsixoloji nevrozlar, Psixosintez və Dərin psixoanaliz. Stres, depressiya, fobiya, qorxu, qeyri-adi, anlaşılmaz duyğu və hisslərdə, şəxsiyyətlərarası münasibətlərdə və seksual problemlərdə yardım. Psixoloq-tələbələr psixoterapiya, məsləhət təcrübəsi və Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutun DİPLOMUNU əldə edir.

Tel: (012) 571-13-96, (050) 740-90-06; www.iiib.az-baku.com

İngilis dilli uşaq bağçasına iş stajı 3 ildən az olmayan, Azərbaycan, rus, ingilis dilini mükəmməl bilən tərbiyəçilər işə qəbul olunur.

Tel.: (012) 465-01-80; (012) 465-70-56; (050) 729-25-80.